

Ludovít Štúr

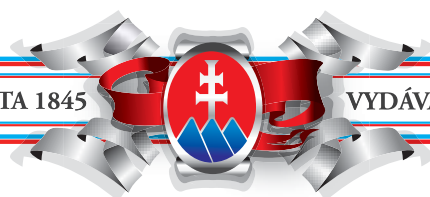
SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 36
2/2021
23. január 2021

Cena 0,80 €

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

SLOVO O SLOVENSKU

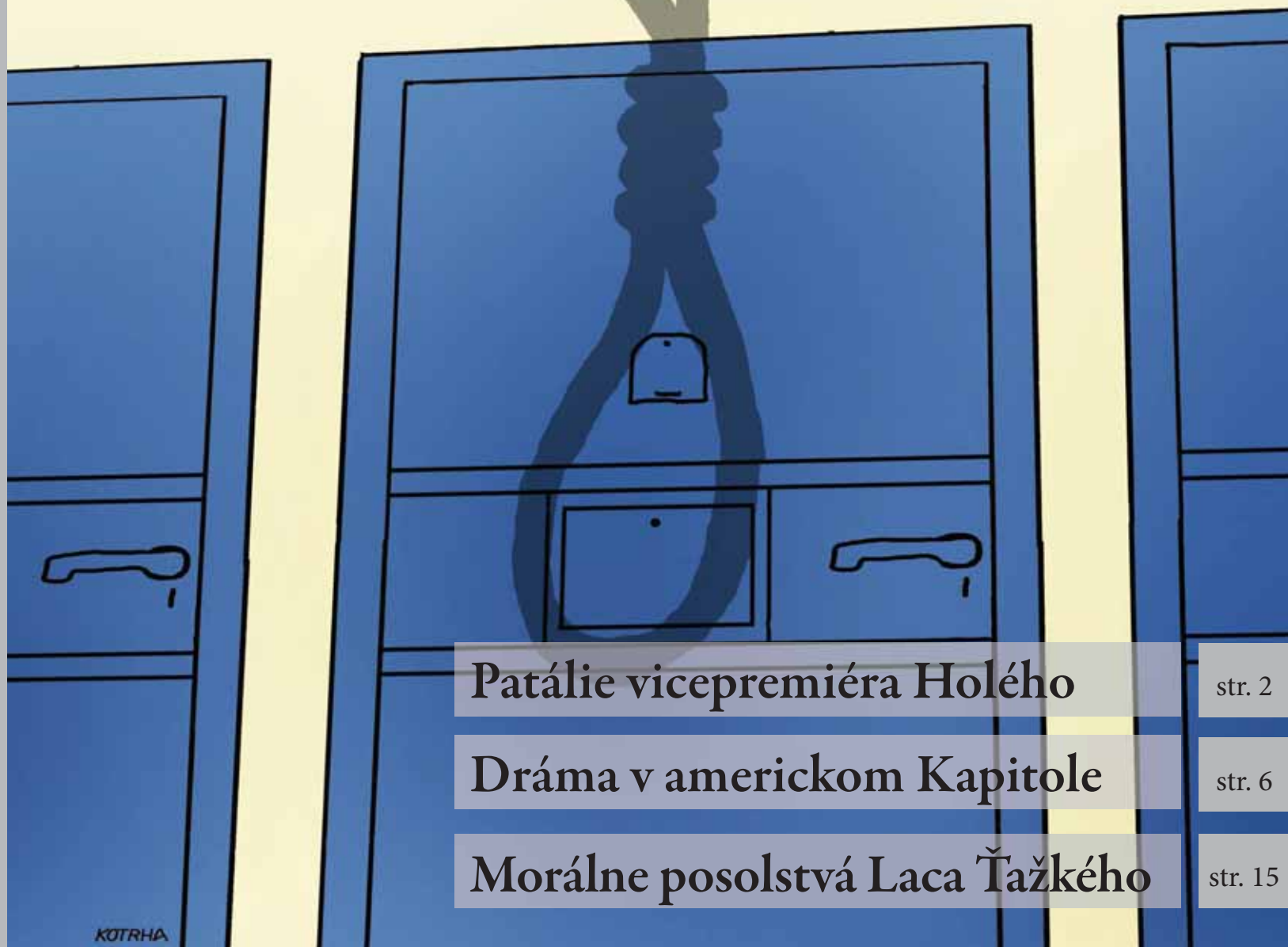
Napriek presvedčeniu pacifistu som sa neusiloval získať modrú knižku. Kto ju má, ako nomenovaný minister silového rezortu, vie, čo to kedysi stálo a čo všetko bolo treba popredstierať, aké protekcie nájsť, aké figle vymyslieť, aby sa pred odvodovou komisiou objavil v tele nádejného branca vážny neuh, povedzme krv v moči alebo v stolici, aby bol „sprošten“ služby vlasti. Vlast' sa v čase každodenného nezmieriteľného zápasu s militaristami na Západe nevzdávala svojich obrancov len tak pre nič za nič. Hlboký predklon s holým zadkom pred vojenským doktorom – „odveden“ – a potom už len čakanie na povolávací rozkaz... Tak som sa ako otec dvoch krátko po sebe v Šariši narodených batoliat, teda aj s garantovanou výnimkou a možnosťou odkrútiť si vojenčinu v kraji, porúčal k 54. muničnej základni do južných Čiech kamsi k Táboru. Až po takmer šiestich mesiacoch vojenská správa uznala, že čatárovi absolventovi sa stalo nedopatrenie a vrátila ma naspäť do Prešova. Zapadol som nečakaný a akoby navyše do stavu prevádzkovej rotý medzi výkonných praporčíkov, čašníkov, kuchárov, šoférov, futbalistov, výtvarníkov, čo zabezpečovali chod divízie a pohodlie jej ofícierov. Stal som sa na povel knihovníkom v normalizačnom čase, keď sa z útvarov sťahovala nevhodná literatúra, ktorá oslabovala bojaskopnosť a morálku mužstva (tuším) v dvanástich plukoch. Popri zaujímavom čítaní som mal len jednu povinnosť. Ako povolaním novinár poroznášať po kanceláriách velenia Zväzku čsl. červenoarmejcov dennú tlač. Štyri „štoky“ a za každými dverami muži s hviezdíčkami na náplečníkoch, vojačiek ešte nebolo, len pár civilných zamestnankýň na politickom oddelení... Nuda. Z najvyššieho poschodia bol dobrý výhľad na prešovskú väznicu a „výbeh“ pre väzňov. Prípadom mi škatuľku Karičky s trojuholníkmi syrov pod hádam päťmetrovými múrmi prekrytými pletivom. Vrana bdela v strážnej búde. Vydržal som hľadieť na väzenský dvor dlhé minúty a spriadať si z osudov mužov, čo sa v ňom pohybovali, súkromný pítaval. Zasiahli „kontráši“ zo susedstva, vraj nemám na to previerku. A akýsi zupák ma hnal od okien: „Či chcem nakopať zadok...“

Emil SEMANCO

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

R - 2021002

OSUD POLICAJNÉHO GENERÁLA SILNE ZNEPOKOJIL SPOLOČNOSŤ

Patálie vicepremiéra Holého

str. 2

Dráma v americkom Kapitole

str. 6

Morálne posolstvá Laca Ťažkého

str. 15

3 OTÁZKY PRE: Ivana ŠEVČÍKA, generála Policajného zboru vo výslužbe

Úmrtie M. Lučanského stále vyvoláva otázky

• Koncom roka 2020 zasiahla Slovensko správa o smrti bývalého policajného prezidenta generála Milana Lučanského. Ako ste osobne vnímali túto nešťastnú udalosť?

Veľmi ťažko. Veľmi ťažko som vnímal už jeho prvé zranenie, prevoz do Ružomberka a Trenčína. V tejto veci je veľmi veľa otázok. Žiaľ, musím konštatovať, že tu zlyhal štát, systém. Kde bola inšpekcia? Po zranení mala byť okamžite v Prešove a vykonať procesné úkony. A čo je najhlavnejšie, mala byť znalcom vykonaná prehliadka tela, opísané zranenie a stanovený mechanizmus vzniku zranenia. Týmto úkonmi by sa vyvrátili všetky konšpirácie.

• Ako osobný priateľ a kolega ste na sociálnej sieti vyzvali členov Policajného zboru SR, aby pred policajnými budovami na znak úcty k zosnulému generálovi Milanovi Lučanskému vyvesili čierne vlajky. Do akej miery bola vaša prosba akceptovaná?

Prišli mi informácie, ako sa k tejto udalosti postavilo ministerstvo vnútra. Preto som napísal túto výzvu. Nakoniec MV SR v deň pohrebu vyvesilo čiernu vlajku a takisto aj kraje a okresy. Prax je taká, že keď zomrie bývalý policajt, ktorý je už dvadsať rokov na dôchodku, nikto ho nepozná, ale vlajka sa vyvesí. Je to úcta k človeku, profesionálna hrdosť a vzdanie úcty. A tu zomrel generál, bývalý policajný prezident, policajt, kolega.

• Myslíte si, že nevyjasnené okolnosti smrti generála Lučanského môžu v najbližšom období ovplyvniť spoločensko-politickú situáciu?

Toto je otázka pre politológov, ja som bývalý policajt, ktorý sa do politiky nikdy nestaral. Mňa nezaujímalo, kto je minister, z ktorej strany je, vždy sme si robili len svoju prácu, a to bola ochrana života, zdravia a majetku občana. Ale ako občan si prajem, aby táto vec bola riadne vyšetrená, a ak sa zistia pochybnosti, tak nech si za to zodpovedné osoby nesú zodpovednosť. Politickú a aj trestnoprávnú.

Zhovárал sa: Matej MINDÁR
Foto: archív I. ŠEVČÍKA

ISSN 0862-8823
7708621882007

V SNN 3/2021
SI PREČÍTATE

Najbližšie číslo Slovenských národných novín vyjde s dátumom 6. február 2021

■ Bývalý prezident Václav KLAUS poskytol SNN exkluzívne interview aj o rozdelení federácie
■ Kostelníčakova ornamentika je okrasa a ozdoba slovenského národa a Slovanstva

Zákon o verejnom obstarávaní nemá podporu koalície Patálie vicepremiéra Holého

Roman MICHELKO – Foto: zdroj ceec.eu; Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Keď si prednedávnom objednala jedna vplyvná televízia prieskum agentúry zmerať popularitu členov vlády, na poslednom mieste skončil práve vicepremiér Štefan Holý. Vzápätí jeho stranický kolega M. Krajniak konštatoval, že tá anketa nebola ani tak o popularite ako skôr o všeobecnej známosti toho-ktorého ministra. Resumé z prieskumu bolo teda jasné: najmenej známym ministrom Matovičovej vlády bol, aspoň donedávna, jeho vicepremiér Š. Holý z hnutia Sme rodina.

V ostatných dňoch sa jeho známosť vo verejnosti prudko zvýšila. Avšak dôvod, pre ktorý sa tak stalo, jeho samého i premiéra Matoviča rozhodne neteší.

■ GARANT BYTOV

Pôvodne mal byť vicepremiér Š. Holý ministerským esom vládnej strany Sme rodina. Práve on mal byť totiž garantom vlajkovej lode ich programu, a to výstavby dvadsiatich piatich tisíc nájomných bytov ročne. Tesne po voľbách, keď sa rokovalo o programovom vyhlásení vlády, mal Holý na „neutrálnej“ pôde Národnej banky Slovenska obhájiť svoj projekt masívnej výstavby nájomných bytov tak, aby sa to nijako zásadne nedotklo verejných financií. Jeho zámer skopírovať rakúsky model Asfinagu a adaptovať ho na slovenské pomery neprešiel. Na tomto „hiringu“ Holý neobstál, čo rezultovalo do skutočnosti, že post ministra dopravy obsadil iný nominant strany Andrej Doležal. Veľkolepý a možno aj správny predvolebný sľub sa tak zaradil do obligátnej kategórie predvolebných bonmotov. Teda tvrdení, ktoré dobre znejú najmä v predvolebnej kampani. Nakoniec teda Holý zakotvil na poste podpredsedu vlády pre legislatívu, teda na poste bez reálneho rezortu. Nepodstatnosť jeho vplyvu na chod vlády potom logicky rezultovala do jeho „neviditeľnosti“. Ako vieme, dnes sa pre svoje pochybenia stal „mediálnou“ hviezdou prvej kategórie.

■ VÝNIMKY PRE VLÁDU

Širšia verejnosť ho zaregistrovala koncom kalendárneho roka, keď sa prevalilo, že pravidelne cestuje za

rodinou do Británie, teda do krajiny, kde je epidemiologická situácia veľmi zlá a navyše tam vírus ochorenia COVID-19 zmutoval do nákazlivejšej a nebezpečnejšej formy. Ako sa neskôr ukázalo, všetky cesty absolvoval bez testovania a, samozrejme, aj bez karantény. Keď táto skutočnosť vyšla najavo, médiá sa tri týždne na to pýtali. Kompetentní neodpovedali. Najskôr hľadali prijateľné vysvetlenie, ako je niečo také vôbec možné. Na pomoc priskočil hlavný hygienik Ján Mikas, ktorý prišiel s vyhláškou umožňujúcou členom kritickéj infraštruktúry – rozumej aj členov vlády – nepodliehať podmienkam, ktoré sú inak povinné pre všetkých bežných ľudí. Následne sa nebezpečný vírus rozšíril aj medzi členmi slovenskej

vlády. Napriek tomu, že vicepremiér Holý bol tiež infikovaný, predseda strany Boris Kollár ho bránil, že nákaza neprešla na jeho vládnych kolegov z vicepremiéra. Kauza vicepremiéra vypukla v čase zenitu pandémie, keď je verejnosť na takéto kroky zvlášť citlivá.

KAUZA

Kauzu Holého zatienila či prekryla ďalšia papalášska kauza. V čase, keď je verejnosť priam precitliveneá na akékoľvek nenáležité výhody, sme svedkami dvoch ťažkých pochybení. Napriek tomu, že počet vakcín na ochorenie COVID-19 je veľmi obmedzený a je striktné vydelení len pre zdravotníkov, domovy sociálnej sta-

Podpredsa vlády Štefan HOLÝ zo SME RODINA bol donedávna pre väčšinu slovenskej spoločnosti úplne neznámou osobou. Napokon sa preslávil neslávne.

rostlivosti a inú naozaj kritickú infraštruktúru, sa nechala prednostne zaočkovať aj bývalá tenistka Dominika Cibulková spolu s manželom. Podobný papalášizmus prejavil aj najmladší, sotva tridsaťročný podpredsa parlamentu Juraj Šeliga. Obaja mladí zdraví ľudia sa dali zaočkovať. A to ani nijako verejne svoju vakcinačnú ochranu neprezentovali, aby podporili dôveru verejnosti voči vakcine. A, samozrejme, ani jeden z nich nie je nijakou morálnou autoritou, ako napríklad profesor V. Krčméry.

■ VEREJNÉ OBSTARÁVANIE?

Ďalšou kauzou, ktorá má potenciál erodovať koalíciu, je kontroverzná novela zákona o verejnom obstarávaní. Objektívne treba povedať, že novela tohto zákona bola potrebná. Prax ukázala, že jeho súčasné znenie dáva špekulantom šancu rôznymi námietskami sťažovať a komplikovať verejné obstarávanie, čo v konečnom dôsledku viedlo aj k novému druhu „podnikania“, keď si niektorí špekulanti urobili živnosť práve z podávania námietok. No a súťažiaci, ak chceli mať od týchto praktík pokoj, tak sa mnohokrát s takouto nekalou konkurenciou dohodli. Aj preto návrh novely obstarávacieho zákona sa už dlhší čas pripravoval pod gesciou šéfa Úradu pre verejné obstarávanie (ÚVO) Miroslava Hliváka. Hneď po nástupe

novej vlády však úrad kompetenciu legislatívnej iniciatívy stratil a návrh zákona sa pripravoval takpovediac za zavretými dverami. Výsledok je škandalózný. Podľa nových pravidiel by sa napríklad stavebné zákazky mohli zadávať priamo, teda bez verejnej súťaže, až do výšky 5,3 milióna eura. Ak si uvedomíme, že dosiaľ bol limit na priame zadania pri stavebných zákazkách vo výške približne stoosemdesiat tisíc eur, je to nielen „revolučná“, ale aj značne pochybná zmena.

Aj preto už vyvolala búrku priamo v koalícii. Ozval sa poslanecký klub SaS, ktorý má s daným znením zákona zásadný problém, ba dokonca poslanec Za ľudí a primátor Hlohovca Miroslav Kollár v rozhovore pre Denník N povedal, že bude zvažovať, či je vôbec správne tam, kde teraz je. Inak povedané, jasne naznačil, že za takých okolností vážne zvažuje odchod z koalície. Rovnako vážne výhrady voči tomuto zákonu deklarovala aj predsedníčka Za ľudí Remišová. Vicepremiér Štefan Holý má teda ďalší problém. Najzásadnejší legislatívny návrh z jeho pera bude v lepšom prípade nespokojnou časťou koalície potopený, v horšom prípade má dokonca šancu rozbiť koalíciu. Vicepremiér koná tak, že sa môže začať pod ním triasť aj jeho politická stolička.

VŠIMLI SME SI

Stalo sa málokedy, že pri reportážnych cestách na východ republiky nezabrzdili sme redakčné auto pri Spišskom salaši na pár minút pookriať, a ak sme mali naponáhlo, tak sme aspoň nachvíľu a na pár kvapiek zašli k prameňu sv. Ondreja na Sivej brade alebo si ponáhľovali usedené kosti po Pažici. Ak povinnosti súríli a ešte neobjavený spišský Jeruzalem nás nezahamoval, určite sme cestou z Podhradia na Poprad zastavili za Jánovcami pri tamojšom prameni na pár osviežujúcich dúškov.

Azda najvzácnejším archeologickým nálekom z minulého roka bol objav malej obdivuhodne realisticky vymodelovanej bronzovej keltskej figurky so zlatými očami z Jánoviec pri Poprade.

voľačo také ako cigánskemu strelmajstrovi Kolomanovi Kokimu v roku 1926 v neďalekých Gánovciach...

Je to už dávno, určite vyše tridsať rokov, ale spomienku na slovenské Mykény či spišskú Tróju oživil mi najnovšie objavy z konca vlaňajšieho roka v tomto srdci Spiša takom bohatom na našu minulosť a jej pamätihodnosti. Na oráči v susedstve Machalovského hradiska našli tu celkom náhodou pri zbere „keltských čriepkov“ pred hŕfmi vykrádačov nálezisk odborníci zo Spišského múzea unikát európskeho významu – figurku človečika ako Janko Hraško, čosi v našich končinách mimoriadne, aj keď keltských mincí a všelijakých iných propriet máme po nich požehnané. Naháčik nie väčší ako palček – najväčší archeologický objav vlaňajška, poklad. Ako sľubujú odborníci, nezostane ukrytý, ale už v tomto roku obohatí expozíciu Múzea Spiša – Kelt so zlatými očami...

Emil SEMANCO
Foto: Múzeum Spiša

Kelt z oráčiny

Kým si kolegovia načievali z tamojšej „živej vody“, vždy som pri neďalekej traverťinovej kope, vystupujúcej tesne vedľa „osemnástky“, nakukol do archeologických sond, kde vytrvalí košícki archeológovia viedli aktívny dialóg so slovenskými neandertálcami, pravekými lovcami a so všetkým tým vybavením paleolitu a ďalších civilizačných kultúr po nich v nádeji, že sa im podarí

Anabáza kaštieľa v Rusovciach už prináša nenapraviteľné škody Aspoň upratali zvyšky po holuboch...

V priestoroch objektu národnej kultúrnej pamiatky v Rusovciach, ktorého rekonštrukcia je stále v procese verejného obstarávania na zhotoviteľa, sa uskutočnili prvé čistiace práce, ktoré majú z objektu odstrániť nahromadený holubí trus a uhynuté telá vtákov.

Čistiace práce avizoval Úrad vlády SR ešte na konci novembra ako nevyhnutnú dezinfekciu, ktorá je podmienkou aspoň na najnutnejšie sanačné zásahy v objekte. O aktuálnom stave informovali zástupcovia Úradu vlády SR a spoločností, ktoré sa venujú čisteniu interiéru a arboristickým aktivitám v okolitom parku.

„Od začiatku decembra, keď sme začali s prácami, sme z objektu odstránili približne dve a pol tony holubieho trusu, ktorý skončil v kompostárni. Uhynuté telá holubov či iných vtákov sa dali spáliť,“ uviedol Roman Graf, zástupca firmy, ktorá má na starosti čistenie. „Takisto sme dokončili zasieťovanie, aby sme zabránili opätovnému prístupu vtákov do objektu,“ dodal.

Vedúci Úradu vlády SR Július Jakab doplnil, že ďalším prostriedkom proti opätovnému znečisteniu objektu bude aj využitie dravého vtáctva i pravidelný humánný odchyt holubov.

Počas doterajších arboristických prác, ktoré sa na základe verejného obstarávania vykonávajú od konca roka 2019, bolo zatiaľ ošetrovaných 1006 drevín. „Vykonali sme okrem iného výchovné a bezpečnostné rezy, ale napríklad aj

dynamické a statické väzby spevňujúce koruny stromov,“ konkretizoval zástupca zhotoviteľa Tomáš Harmady. Práce naďalej pokračujú.

ČO INÍ NEPÍŠU

Kedysi bol kaštieľ v Rusovciach pýchou slovenskej neogotiky a reprezentatívnym sídlom SLUK-u; dnes sa po rokoch nerozhodného prešľapovania mení na nemú kriklavú žalobu kompetentných.

Rovnako je tak aj v prípade verejného obstarávania na zhotoviteľa rekonštrukcie samotnej kultúrnej pamiatky. „Stále sme v procese posudzovania uchádzačov prihlásených do verejného obstarávania,“ pripomenul vedúci

úradu vlády, pričom ďalšie podrobnosti vzhľadom na prebiehajúci proces nechcel konkretizovať.

Pripomenul však zámer vlády urobiť maximum pre to, aby sa projekt rekonštrukcie čo najvýraznejšie pohol dopredu. Odhadovaná investícia za súčasného stavu už prekračuje sedemdesiat miliónov eur. Július Jakab tiež potvrdil, že pôvodný plán financovať rekonštrukciu primárne zo štátneho rozpočtu naberá nové kontúry v súvislosti s prostriedkami, ktoré môže získať Slovensko v rámci fondu obnovy. „Možnože to nakoniec zostane na štátnom rozpočte, no ak máme k dispozícii fond obnovy a podobné mechanizmy, ktoré môžu pomôcť zafinancovať kľúčové veci v krajine, bola by hlúposť o to nezabývať,“ dodal.

Vláda chce používať budovu na reprezentatívne ciele, no zároveň umožniť jej sprístupnenie aj pre verejnosť. Kaštieľ v Rusovciach s parkom je národnou kultúrnou pamiatkou evidovanou v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR. Je v správe Úradu vlády SR. Zámer pokračovať v jeho obnove schválil kabinet ešte v auguste 2012.

Ján ČERNÝ
Foto: Štefan KAČENA

Núdzová Slovenská republika

Peter SCHVANTNER

Pojem núdzový stav je na pretrase dňa. Aký je však jeho pôvodný zmysel a cieľ? Ústavný zákon 227 z roka 2002 o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu ho definuje ako stav, pri ktorom je zachovávaný mier a bezpečnosť štátu, jeho demokratický poriadok a zvrchovanosť, územná celistvosť a nedotknuteľnosť hraníc, základné práva a slobody a sú chránené životy a zdravie osôb, majetok a životné prostredie. V rámci zákona sa spomína aj výnimočný stav. Ide o taký výrazný zásah do občianskych a ľudských práv, že možno ho vyhlásiť iba na šesťdesiat dní, pričom núdzový stav maximálne na deväťdesiat dní. Základným rozdielom medzi nimi je nižší výpočet obmedzenia rôznych práv, ktorý môže vláda

voči občanom uplatniť. Najväčším rozdielom je možnosť obmedzenia slobody pohybu a pobytu občanov bez vymedzenia, pričom vo výnimočnom stave musí byť časovo obmedzené.

V medzisviatočnom období sa vláda 28. decembra rozhodla v poslednej chvíli a bez rozpravy, ako by to vyžadovalo demokratické zriadenie, pozmeniť tento pomerne zásadný ústavný zákon posilnením postavenia vlády pri jeho vyhlasovaní. Vynára sa otázka, či si poslanci uvedomili jeho dosah. Totiž podľa tejto novely možno v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas predĺžiť núdzový stav o ďalších štyridsať dní, a to i opakovane. Aj so spomínaným obmedzením občianskych práv. Samotné prijatie tejto novely bolo prinajmenšom kontroverzné. Podľa pôvodného plánu

tak mali poslanci spraviť ešte pred sviatkami.

Niektorí koalíční, ale aj opoziční poslanci boli infikovaní ochorením COVID-19, čo neumožnilo prijatie tejto zmeny. Muselo sa to však udiť tesne pred skončením

KOMENTÁR

predĺženého núdzového stavu, inak by niektoré „lockdownové“ opatrenia mohli prestali platiť už 29. decembra. Čo je najzaujímavejšie a podľa niektorých politikov a právnikov i v rozpore so zákonom, túto novelu prijali aj poslanci, ktorí boli pozitívne testovaní na ochorenie COVID-19. Umožnila im to vyhláška hlavného hygienika Mikasa, ktorá bola zverejnená deň pred rokovaním, teda 27. decembra. A to aj napriek tomu, že Trestný zákon hovorí

o trestnosti zavlečenia alebo rozšírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby. Vyhláška hlavného hygienika nemôže stáť nad zákonom – ani trestným. Aj keď boli prijaté určité opatrenia na zamedzenie šírenia tejto choroby v budove parlamentu, samotné konanie poslancov nie je veľmi morálne a nedáva správny príklad občanom. Čo povedia na to zbankrotovaní živnostníci, mnohé reštaurácie, hotely, ale napríklad aj cestovné kancelárie, ktorým stopli pre pandémiu podnikateľskú činnosť. Mnohí nemôžu pre opatrenia chodiť do práce, a poslanci NR SR áno...

Núdzový stav dáva právomoc obmedzenia slobody pohybu a pobytu občanov a tak tiež obmedzenie uplatňovania práva pokojne sa zhromažďovať alebo zhromažďovanie na verejnosti podmieniť povoľovaním. Taktiež ide o obmedzenie práva slobody prejavu na verejnosti. Ide o ochranu zdravia občanov, no možno to zneužiť pri výkone štátnej moci, povedzme si na rovinu. Novelou ústavného zákona teda vláda môže fungovať celé štyri roky v núdzovom stave. Ostaneme núdzovou republikou?

Existujú negatívne príklady. V juhoamerickom Čile to občania pocítili počas vlády generála A. Pinocheta, ktorý demokratu iste nebol. Augusto Pinochet tiež neustále predlžoval núdzový stav, aby v krajine mohol robiť, čo chcel. Nie je dnešný stav už ohrozením demokracie na Slovensku, keď sa súčasne zakazuje návšteva cintorínov, účasť na väčších pohreboch, hoci sú von? Ústavný súd by sa mal poponáhľať, keďže aj do jeho právomoci sa má zasiahnuť.

Čo je však reálnou príčinou tohto stavu? Samotná pandémia pomáha tejto vláde dosahovať jej ciele. Občania sa sústredia predovšetkým na boj s ňou. Za ten čas dochádza k výmene vedúcich funkcionárov v rôznych štátnych podnikoch i na ministerstvách za „našich ľudí“ a takisto k organizovaniu verejných obstarávaní bez verejnej súťaže, resp. uzatváraniu zmlúv so súkromnými firmami priamo, iba cez tzv. rokovacie konanie bez zverejnenia podľa zákona o verejnom obstarávaní, ak vedia zdôvodniť (nemusia preukázať) svoju „časovú tieseň“.

Doba a demokracia si vyžaduje občiansku bdelosť.

Zneužívanie ľudských tragédií

Matej MINDÁR

Počas dvadsaťosemročnej existencie samostatnej Slovenskej republiky sme boli svedkami niekoľkých a doteraz nevyjasnených úmrtí a iných trestných činov, ktoré sa stali predmetom neľútostného politického súboja. Zavlečenie Michala Kováča mladšieho spolu so záhadným úmrtím expolicajta Róberta Remiáša dopomohlo vtedajšej opozícii po voľbách v roku 1998 prevziať moc po V. Mečiarovi. Skutky sa prezentovali a javili, že za nimi stála štátna moc.

Okrem profesionálnych politických osobností sa súčasťou vtedajšej novovzniknutej koalície stali aj politické individuality, ktoré by za normálnych okolností nikdy neprekročili prah Národnej rady SR. Počas osemročnej vlády Mikuláša Dzurindu mnohí sklamaní voliči bezmocne sledovali rozpredaj strategického štátneho majetku do rúk zahraničných

spoločností. Postupná strata ekonomickej suverenity Slovenska a kontroverzné rozhodnutie vládneho kabinetu v tichosti povoliť prelety lietadiel NATO, nasadených na bombardovanie Juhoslávie, cez naše územie sa stalo istým mementom, že podobný

POZNÁMKA

volebný omyl sa už nesmie nikdy opakovať. Dzurindovcov vystriedal R. Fico na dvanásť rokov s dvojročnou prestávkou.

Počas jeho vlády podobná názorová skupina využila opäť vo svoj prospech nešťastnú a stále neobjasnenú vraždu novinára Jána Kuciaka a jeho snúbenice Marty Kušnírovej. Napriek pôvodne deklarovanej apolitickosti masívnych protestov sa postupne stali politickým nástrojom na rozbitie bývalej koalície.

Dokonca ich organizátor J. Šeliga sa stal podpredsedom parlamentu. Dlhoročný predseda vlády Robert Fico v snahe odvrátiť predčasné voľby prenechal svoj post bývalému straníckemu kolegovi a podpredsedovi Smeru-SD Petrovi Pellegrinimu. Smer síce vládu udržal, ale len do ostatných parlamentných volieb. Smrť dvoch mladých ľudí prispela k výmene garnitúr. Opäť sa masírovala verejná mienka, že za vraždou stála moc. Jej vinníci nie sú zatiaľ súdne uznaní.

Rovnakým spôsobom sa dnes snažia politicky zneužiť niektorí členovia časti politického spektra stále nevyjasnené okolnosti úmrtia bývalého policajného prezidenta generála Milana Lučanského v cele predbežného zadržania v Prešove. Podľa viacerých odborníkov výpovede tzv. kajúcnikov – rozumej nedôveryhodných svedkov – neboli ničím podlo-

žené a jeho väzobné stíhanie tak bolo pravdepodobne neopodstatnené.

Krátko po zverejnení jeho úmrtia rôzni politickí či verejní nadšenci vniesli do tejto tragédie silný politický rozmer. V prípade, ak by sa niektorí z nich stali poslancami Národnej rady SR, ich kvalitatívna „odbornosť“ by neprispela k stabilizácii spoločensko-politických pomerov na Slovensku. Ich „jedinečnosť“ a „nenahraditeľnosť“ by ešte viac naštárbila celospoločenskú dôveru demokracie ako takej. Politika nenávisti a kriminalizácie musí byť nahradená politikou rozumu a prosperity. História nám dala niekoľkokrát za pravdu, že krízové situácie produkujú skutočné politické osobnosti, ktoré dokážu viesť národ v najťažších časoch.

Úlohou verejnosti a celej spoločnosti je preto apelovať na objektívne vyšetrenie smrti generála Milana Lučanského, nech už je pravda akokoľvek. V opačnom prípade sa na politickej scéne opäť objavia ľudia, ktorých ambície prevyšujú ich reálne schopnosti. A len ľudské tragédie ich dokážu vyniesť do politického sveta. Je načase, aby do politiky vstupovali výlučne vzdelané a vyrovnané osobnosti s reálnym programom a ideou posunúť Slovensko tam, kam patrí.

SPOZA OPONY

Od novembra sa mediálny prach po bojoch, vojne na Kaukaze už usadil, ale nás sa to mnohorako dotýka.

Moja osobná skúsenosť sa okrem iného viaže na obdobie, keď sa Slovensko pridalo k štátom, ktoré uznali genocídu Arménov a prijali zákon, ktorý nepripúšťal popieranie genocídy Arménov. Vzniesol som vtedy otázku, či s tým pre nás súvisí aj fakt, že ide o najstarší kresťanský národ na svete. Dostalo sa mi výsmešného úškrnu od novinára patriaceho, ak si to dobre pamätám, do širšej bezpečnostnej komunity. Ostrohy získal na prelome novembra a decembra '89, keď v živom vysielaní pred kamerami ako prvý robil všetko pre znemožnenie známeho prozaika baťka Mináča. O roky neskôršie, keď diplomata zo Slovenska poverila Únia, aby viedol zastúpenie Bruselu v Bosne Hercegovine, patrilo do jeho tamajšieho okruhu...

Posmešné úškrny znamenali jedno: Čo to nevidíš – v Arménsku ide o geopolitiku, a nie o vieru, náboženstvo. Teda nie

o národné dejiny, ale o to, ako prerobiť priestor po sovietskom zániku. Bolo to, ako keby sa na Slovensku malo uvažovať výlučne v kategóriách geopolitiky a argumenty o viere a osobitosti národných dejín boli na prekážku. Moja

predstavitelia v Turecku či priamo vo velení tureckej armády.

Vtedy išlo tiež o geopolitiku. Nemeckým záujmom, vtedajšiemu nemeckému cisárstvu, prekážali Arméni práve tak ako tureckej Osmanskej ríši. Nemali záujem ani

Prečo nám Arménsko veľa hovorí

Dušan D. KERNÝ

osobná skúsenosť však hovorila o inom. V Mnichove vyšla v roku 1993 štúdia pod názvom Tragédia a genocída najstaršieho kresťanského národa na svete. Zaujala ma ani tak nie kvôli Arménom, ale kvôli Nemcom. Masakry arménskeho obyvateľstva pred prvou svetovou vojnou, predzvesť genocídy počas vojny, boli prvým štátnymi orgánmi organizovaným masovým vyvražďovaním v moderných dejinách ľudstva. A aktívne sa na tom podieľala nielen diplomacia nemeckého štátu, ale aj jej vojenská

ich chrániť a ani pripustiť o tom verejnú informáciu. Dnes už sú archívy preskúmané, o nemeckej účasti sa vie dosť. Táto časť európskych dejín bola dlho v úzadí publicistického záujmu u nás, akosi sa ujalo, že prvý organizovaný masaker bol dielom len Osmanskej ríše. A on je súčasťou aj nemeckých dejín. A ako sa ukazuje teraz aj moderných tureckých dejín. Popieranie genocídy je súčasťou terajšej tureckej politiky. Tá si vo vlaňajšej vojne na Náhornom Karabachu po prvý

raz vytvorila priestor na priame pôsobenie neoosmanskej ideológie. Priame tak po vojenskej, ako aj politickej stránke. A to nielen v Azerbajdžane, ktorý vyzbrojila modernou leteckou technikou bez ľudskej posádky, ale aj

dostal v rámci edície SPKK (Spoločnosti priateľov krásnych kníh), vysvetliť, že je to hora, na ktorej sa Arméni bránili pred tureckým masakrom. Bránili sa dlho, ale autor si zvolil do názvu biblických štyridsať dní. Kurta Welfa, z pražského okruhu nemeckých píšucich spisovateľov, ku knihe podnietila jeho cesta po častiach bývalej Osmanskej ríše.

Masové vyvražďovanie z roka 1915 bolo natoľko známe, že spôsobilo aj nevidaný zásah do usporiadania po prvej svetovej vojne. S Tureckom veľmoci podpísali dve zmluvy, tá druhá zobrala Arménom to, čo im prvá prisľúbila.

Vo všetkom ide o geopolitiku, veď s Tureckom sme dnes v jednom pakte. V onom roku 1915 sa okrem iného rozhodným odporom voči Turkom zachránili pred masakrom obyvateľia mesta Van. Môj priateľ v Moskve je tak ako ja ročník 1941. Otec mu pri krste dal meno Vardvan. To preto, že obsahuje názov mesta Van, chýrneho arménskeho odporu.

Nikdy nejde len o dejiny, ale aj o pamäť. Aby propaganda neprehlušila fakty.

SEBAOBRAHA

Polícia varuje pred vydieracími správami, v ktorých podvodníci žiadajú od adresátov najnovšie bitcoiny (elektronická mena). Ako polícia uviedla vo svojom profile na sociálnej sieti, odosielateľ emailu používateľovi napíše, že „vie o tom, že navštevoval stránky pre dospelých, do počítača mu nahral trójskeho koňa a má jeho fotky“. Následne odosielateľ požaduje zaslanie bitcoinov a „na oplátku nepošle tieto súbory tretím osobám. Tentoraz žiada zaplatiť v bitcoinoch 1 350 dolárov do 48 hodín“.

Nenechajte sa vydierať

Polícia zdôrazňuje, že tieto emaily sú nebezpečnejšie, pretože na rozdiel od predošlých neobsahujú veľa lámanej slovenčiny, ale pôsobia, že email bol odoslaný z konta príjemcu. „V súvislosti s podozrivými emailovými správami, ktorých odosielateľ nie je prijímateľovi známy, odporúčame, aby ste v žiadnom prípade na takúto emailovú správu nereagovali, neodpovedali, neotvárali prípadné prílohy podozrivého emailu a emailové správy tohto typu zmazali či zaradili medzi nevyžiadané emailovú poštu, do takzvaného spamu,“ vyzvala polícia. Odporučila, aby bol používateľ za každých okolností obozretný.

„V prípade, ak je oznamovateľovi spôsobená škoda a má podozrenie, že došlo k nezákonnému konaniu, môže podať trestné oznámenie na ktoromkoľvek najbližšom útvere policajného zboru alebo na prokuratúre a predložiť konkrétne dôkazy o tom, že bol takýto trestný čin spáchaný,“ informuje polícia. V takomto prípade vykoná Policajný zbor SR v súlade s právnym poriadkom Slovenskej republiky úkony vedúce k zisteniu páchatela.

Podľa ďalšieho aktuálneho policajného varovania spozornieť by mali aj klienti jednej zo známych bánk, pôsobiacich na Slovensku. Prísť totiž môžete o svoje peniaze. Stačí iba ľahkovážnosť, nesústredenosť či nepozornosť. Takýto podvod, na ktorý za posledné obdobie upozornila polícia vo viacerých prípadoch verejnosť, prebieha nasledovne. Mailom dostanete správu, že vám zablokovali platobnú kartu VÚB. Ak ju chcete odblokovať, treba kliknúť na odkaz a prihlásiť sa. Ak však zadáte svoje údaje, podvodníci sa môžu dostať k vášmu účtu, a teda aj k peniazom.

„Na prvý pohľad medzi stránkami podvodníkov a tými bankovými oficiálnymi nie sú viditeľné rozdiely, keď sa však pozriete lepšie, podvodná stránka má v adrese uvedený neznámy názov carismascale-adventure.com, ako aj pozmenené určité časti grafiky banky na ľavej a spodnej strane internetovej stránky – vstupu do internet bankingu. Tento podvod je extrémne nebezpečný, pretože vyzerá naozaj dôveryhodne,“ varuje polícia a nabáda na sústredenosť pri vybavovaní mailovej pošty. Ak má klient banky akékoľvek, aj čo najmenšie pochybnosti urobí vždy najlepšie, ak zavola infolinku svojej banky a overí si, či mu vôbec nejakú korešpondenciu alebo pokyny odosiela.

Ján ČERNÝ

MUDr. Štefan ZELNÍK, PhD.: Antigénové testy sú nevhodné na celoplošné testovanie

Potrebuje lacnú a efektívnu liečbu

Zhovárал sa: Matej MINDÁR – Foto: SNN

Aktuálna epidemiologická situácia s pandémiou COVID-19 sa postupne vymyká spod kontroly. Vírus sa od začiatku roka šíri nekontrolovateľne napriek skutočnosti, že už od Vianoc žijeme v lockdowne. Preťažené nemocničné zariadenia s ťažkými prípadmi tohto ochorenia sú toho jasným dôkazom. O tejto téme sme sa rozprávali s lekárom a bývalým predsedom Výboru NR SR pre zdravotníctvo MUDr. Štefanom ZELNÍKOM, PhD., ktorý prekonal koronavírus.

• **Súčasná epidemiologická situácia na Slovensku sa vymyká spod kontroly. Každým dňom pribúda viac a viac infikovaných pacientov. Vy osobne ste toto ochorenie prekonali. S akými príznakmi ste sa museli popasovať?**

Hneď v úvode musím zdôrazniť, že dané ochorenie môže mať u každého pacienta iný priebeh. Závisí to od viacerých faktorov. Časté sú prípady s jednoduchým priebehom a prípady s teplotami do tridsaťosem stupňov Celzia, s dráždivým kašľom, so stratou chuti a čuchu. Malé percento tvoria prípady, ktoré potrebujú intenzívnu starostlivosť v nemocnici. Ja som mal to šťastie, že priebeh ochorenia bol veľmi ľahký. Keby som nebol testovaný PCR testom, chodil by som do práce. Mal som občasné mierne pobolievanie svalov, cítil som sa

INTERVIEW

viac unavený, občas som mal pocit, že ma ide bolieť hlava. Na siedmy deň som sa zobudil na prudkú bolesť hlavy, ktorá sa zhoršovala zmenou polohy. Nasadil som si liečbu a bolesti prešli.

• **Podľa vás je celoplošné antigénové testovanie veľmi nepresné a neúčinné. Akým spôsobom by sme mohli efektívnejšie a rýchlejšie identifikovať nakazené osoby?**

Napísal som to na základe vlastnej skúsenosti, ale aj na základe skúsenosti iných. Aj ja som po kontakte s pozitívne testovanou osobou podstúpil AG test. Výsledok bol negatívny. Keďže som nemal nijaké ťažkosti, taký výsledok som aj očakával. Pracujem v zdravotníctve a prichádzam do kontaktu s množstvom ľudí, preto som si dal urobiť aj PCR test. Ten už vyšiel pozitívny. Ak by som sa spoľahol na antigénový test, isto by som chodil do práce. Kolkých ľudí som mohol nakaziť? V Českej republike v nemocnici Motol vykonali pilotnú štúdiu na senzitivitu PCR testov voči antigénovým testom. Štúdia upozorňuje na riziko falošne negatívnych výsledkov pri použití antigénových testov. V prvých štádiách ochorenia antigénové testy zachytia asi len osem až devätnásť percent

MEDZI NAMI

Idea demokracie mala v histórii rôzne, dokonca konfliktne interpretácie od čias starovekých Atén cez renesančnú ideu až po súčasnú euroatlantickú liberálnu interpretáciu demokracie.

O demokracii v politickom systéme, aký prežívame v etape vývoja spoločnosti od 19. storočia, napísal dnes už legendárne dielo O demokracii v Amerike francúzsky sociológ a spisovateľ Alexis de Tocqueville. Tento mysliteľ, žijúci v prvej polovici 19. storočia, mal pozoruhodný analytický talent, keď vyčítal súvekému politickému systému slabosť v politických a vojenských krízach, náchylnosť politikov ku korupčnému správaniu a neschopnosť voličov rozpoznať kandidátov a zvoliť si najlepších z nich. Podľa neho volebný systém a frekvencia volieb udržuje spoločnosť „v stave horúčkovitého vzrušenia a stavia jednu skupinu občanov proti druhej“. To udržuje národy v stave akejkoľvek občianskej studenej vojny. Politické vládne garnitúry sa rýchlo striedajú, nemajú medzi sebou kontinuitu, čím sa znemožňuje odovzdávanie skúseností v štátnej správe. Iným negatívnym javom „demokratickej tyranie väčšiny“

z tých, čo sú už infekční. Zvyšných asi osemdesiat percent hoci sú infekční, dostanú potvrdenie, že sú negatívni. Je neprijateľné a nezodpovedné spoľiehať sa na takéto testovanie. Občan dostane falošne negatívny výsledok a tak stráca istú opatrnosť. Zákernosť

Bývalý politik a lekár Štefan ZELNÍK prekonal koronavírus. Tvrdí, že plošné testovanie nespôľahlivými antigénovými testami nie je zodpovedné.

infekcie je v tom, že v prvých dňoch ochorenia pacient nemá nijaké ťažkosti, a pritom už je infekčný a môže teda preniesť infekciu na iných. AG testy ani výrobca neodporúča na celoplošné testovanie. Metóda PCR je presnejšia, zachytí ochorenie podstatne skôr, ale je náročná časovo, kapacitne a nedá sa použiť na celoplošné testovanie. Vedci stále hľadajú a pokúšajú sa nájsť vhodný a rýchly test, ktorý by odhalil ochorenie včas. Nádejou sú správy z Národného výskumného centra pre nanotechnológie (UNAM) na Bilkentskej univerzite v Ankare, kde vyvinuli nový systém založený na nanotechnológiách, ktorý diagnostikuje COVID-19 už do desiatich sekúnd. Má údajne až deväťdesiatdeväťpercentnú spoľahlivosť.

• **Viacerí lekári vyhlasujú, že už nedokážu zabezpečiť primeranú zdravotnú starostlivosť všetkým**

je zistenie, že vedie k spoločenskému vylúčeniu občanov s iným názorom.

Ak porovnáme Tocquevillove „americké“ pozorovania s dneškom nielen v Amerike, ale aj v pridružennej Európe, musíme uznať jeho genialitu. V našich slovenských politických pomeroch nemá zmysel zamýšľať sa nad zvláštnym severoamerickým volebným systémom a udalosťami, ktoré viedli k pokusom o obsade-

Covidokracia po slovensky

Ludovít ŠTEVKO

nie Kapitulu „povstalcami Donalda Trumpa“, lebo tam vplyv našich politických trpaslíkov nesiahá, skôr by mal našu prezidentku, vládu i našich voličov zaujímať stav našej demokracie či skôr partokracie s momentálnou ústavnou väčšinou v parlamente.

S novou vládou prichádzala na Slovensku vždy nová metla, ktorou sa vymetali štátne úrady a otvorenými dverami vchádzali do nich noví neskúsení šéfovia a amatéri spriaznení s novou politickou garnitúrou. Nijakej vláde sa však doteraz nepodarilo dosadiť svojich ľudí na dôležité posty

hospitalizovaným pacientom s ochorením COVID-19. Súhlasíte s ich názorom, že už len tvrdý lockdown dokáže zvrátiť túto vážnu situáciu?

Ludia sú už takí vystrašení, že mnohí, aj keby by ochorenie zvládli v domácom prostredí, sa dožadujú

Ako sa podľa vás dalo predísť tomuto scenáru?

Ako boli účinné opatrenia a ako ich dodržiavali samotní členovia vlády, keď minimálne šiesti z nich boli pozitívne testovaní na koronavírus? Mnohé z nich sa zavádzali zo dňa na deň. Niektoré vyvolávali pochybnosti, otázniky a chýbala aj racionálna a odborná argumentácia. Opatrenia sa často robili cez tlačovky, sociálne siete, a to vyvolávalo chaos a zmätok. Negatívne hodnotím komunikáciu premiéra a pandemickej komisie s verejnosťou.

• **Nedávno vyvinuté vakcíny niekoľkých farmaceutických spoločností podľa viacerých domácich a zahraničných odborníkov môžu dostať pandémiu pod kontrolu. Objavujú sa aj názory, že očkovanie proti ochoreniu COVID-19 je neúčinné a nebezpečné. Aký je váš názor v tomto smere?**

Vakcinácia je v súčasnosti najdostupnejšia prevencia proti ochoreniu COVID-19. Preto odporúčam, aby sa dali očkovať predovšetkým najzraniteľnejšie skupiny, a to skôr narodení (seniori), ľudia trpiaci nadýhou a pridruženými ochoreniami (cukrovka, pacienti trpiaci srdcovocievny ochoreniami...), zdravotnícki pracovníci. Ak sa bude vírus aj naďalej nekontrolovateľne šíriť v populácii, musíme počítať s tým, že budú vznikať ďalšie mutácie vírusu, a to znamená, že sa bude znižovať účinnosť súčasných vakcín. Kompetentní by však mali prestať so strašením a s hystériou. Je nenáležitá a škodí. Je tu množstvo ďalších závažnejších ochorení – onkologické, srdcovocievne...

• **A na záver, čo by ste ako lekár odporučili našim čitateľom v súvislosti s ochorením COVID-19?**

Pred vznikom akéhokoľvek ochorenia je najlepšia prevencia. Môžeme k tomu prispievať sami, a to dodržiavaním životosprávy a dodržiavaním hygienicko-epidemiologických opatrení. Podľa skúseností aj zo zahraničia v rámci posilnenia imunity užívajte D vitamín, zinok, pravidelne vitamín C. K prevencii jednoznačne patrí aj očkovanie.

v takej miere a rozsahu ako Matovičovej politickej garnitúre. Plošné čistky v štátnej správe (čosi ako zmenšený model pre celoplošné testovanie národa na COVID-19) ešte viac-menej ušli pozornosti médiu, ale takmer plošná výmena riaditeľov nemocníc už bola ťažko stráviteľná nielen pre odborníkov, ale aj pre laickú verejnosť. Vrcholom bolo netransparentné vyhadzovanie skúsených lekárov z čela

zdravotníckych zariadení a dosadzovanie svojich politických nominantov na ich miesta. Ad absurdum bolo konanie ministra zdravotníctva Mareka Krajčího, keď vymenoval vyštudovaného lesníka za šéfa bratislavského Národného ústavu detských chorôb (NÚDCH), najväčšej detskej nemocnice v strednej Európe. Keby to nebolo priam kocúrkovsky smiešne, bolo by to na zaplakanie.

Po tom, čo sa ani neutišila liberálno-demokratická búrka, prišla brutálna pandemická kríza a s ňou čosi nepoznané a frustrujúce – covidokracia.

Vláda, ktorú si národ zvolil v marketingovej kampani volajúcej po zmene, sa po voľbách prejavila ako infantilné združenie politických strán neschopné vládnuť na spoločnom pieskovisku. Nekonečné ťahanice o antigénové testy, o prvé i druhé celonárodné testovanie medzi dvoma koalíčnými kohútmi odhaľujú tragédiu súčasnej slovenskej covidokracie. Premiér hovorí o „nekalite nakúpených testov, ktoré nezachytia nikoho, o šmejde, ktorým by netestoval ani psa, o klamaní a hókusocho-pókusocho na 250-tisícoch otestovaných ľuďoch a o tom, čo bude so škodou 3,9 milióna eura“, ktorú údajne zapríčinil istý koalíčný „idiot“. Prirátajme si k tomu čudný núdzový stav so zákazom vychádzania pre plebs s doloženým počtom 8886 individuálnych výnimiek.

Každý vie, že medzi cestovateľskými výnimkami boli mená členov vlády (Holý, Budaj, Korčok, Mičovský, Sulík) aj mená poslujúcich novinárov sprevádzajúcich na služobných cestách prezidentku Čaputovú a premiéra Matoviča. Otázka je, ako to všetko môže uniesť plastelinová chrbtica vrchného pandemika Jána Mikasa. Dalo by sa uviesť množstvo „pozoruhodných“ prípadov zo zápisníka našej covidokracie. Ale nestrácajme humor a dajme sa testovať antigénom. Celostátne a bez výnimky.

Obvinenia proti generálovi by nepodporil ani okresný prokurátor

Kto bol generál Milan Lučanský

Matej MINDÁR – Foto: archív

Koncom roka 2020 zomrel za doteraz nevyjasnených okolností bývalý policajný prezident generál Milan Lučanský. V rámci akcie Judáš na základe výpovedí niektorých policajných kajúcnikov a pochybných svedkov bol spolu s ďalšími vysokými policajnými funkcionármi obvinený z trestného činu brania úplatkov. Špecializovaný trestný súd v Pezinku 6. decembra 2020 rozhodol o jeho väzobnom stíhaní. Od tohto momentu až po jeho predčasnú smrť koncom roka sa postupne vynárajú na povrch rôzne otázky spochybňujúce oficiálne stanovisko štátnych orgánov. Svedectvo o pravdivom živote generála poskytol pre náš dvojtyždenník aj jeho bývalý kolega a osobný priateľ generál Ivan ŠEVČÍK a priateľ z podtatranskej Štrby predseda miestneho odboru MS Michal PAVELA.

Veľká časť „mienkotvorných“ médií spolu s vládou koalíciou opisuje bývalého policajného prezidenta ako človeka, ktorý napriek svojim vynikajúcim výsledkom sa stal súčasťou „mafianskeho štátu“, údajne vytvoreného v čase vlád Smeru-SD. Táto zatiaľ ničím nepodložená argumentácia má vážne informačné trhliny.

■ PRIRODZENÁ AUTORITA

Osobný priateľ a dlhoročný kolega generál Ivan Ševčík vníma generála Lučanského ako rozvážneho funkcionára, ktorý nemal problém prijať kritiku. „Nechal si poradiť. Nebol konfliktný a nepotreboval si nejako dokazovať, kto je. Mal prirodzenú autoritu.“ Podľa jeho slov sa poznali dvadsaťpäť rokov. „Spoznali sme sa pri riešení kriminality v deväťdesiatych rokoch minulého storočia. Milan spolu s Jozefom Mičietom tvorili operatívnu dvojicu a už vtedy boli špička v operatívnej práci.“

Ich vzájomná spolupráca sa začala v špecializovaných vyšetrovacích tímoch. „Tam sme sa zoznámili a tam sa vytvorili prvé zárodky vzá-

PROFIL

jomnej dôvery. Našou prvou, povedzme partizánskou činnosťou bolo, keď prišli za mnou, že majú prvého svedka, ktorý je ochotný vypovedať proti známemu bossovi bansko-bystrického podsvetia Mikulášovi Černákovi. Za mnou prišli preto, lebo mi verili a navyše nenašli nikoho, kto by sa na to dal. Všetci odmietali a všetci sa báli. Ja som sa teda rozhodol im pomôcť. Za to vďačím aj svojmu nadriadenému Dušanovi Škrteľovi, ktorý ma poznal a umožnil mi tento úkon pre iný útvár vykonať. Potom sme spolu navštívili krajskú prokurátorku JUDr. Vieru Kováčikovou, ktorá mala v sebe viac odvahy ako všetci policajti dokopy, a s jej pomocou sme začali pripravovať akciu. Nakoniec sme ju vykonali. Samozrejme, že potom sme sa ďalej stretávali, mnoho vecí sme spolu odkonzultovali. Následne po rokoch ma opäť stiahli k sebe, keď sa vytvoril nový tím na trestnú činnosť Mikuláša Černáka. Tento tím sme nakoniec prebrali, trestnú činnosť uvedeného bossa sme zdokumentovali a nakoniec bol právoplatne odsúdený na doživotný trest odňatia slobody. Dostal som ponuku na miesto riaditeľa Úradu boja proti organizovanej kriminalite Prezídia Policajného zboru SR a Milan bol ustanovený za riaditeľa odboru Stred Úradu boja proti organizovanej kriminalite Prezídia Policajného zboru SR v Banskej Bystrici. V roku 2010 nás vtedajší minister D. Lipšic všetkých odvolal z funkcií a zaradil na také pozície, že z finančného hľadiska bola lepšia cesta odísť do výsluhového dôchodku. V roku 2012 sme sa vrátili, Milan na riadiacu pozíciu na NAKA a ja na funkciu generálneho riaditeľa Sekcie kontroly a inšpekčnej služby,“ dodal bývalý policajný generál Ivan Ševčík.

■ NEPODPLATITELNÝ CHLAP

Generál Ševčík od samého začiatku neveril oficiálnym obvineniam proti osobe M. Lučanského. „Neveril som tomu, že by Milan zbral

nejaký úplatok. Poznáam ho. Pracoval a narábal s takými informáciami, že keby ich predal, tak by tieto „úplatky“ boli iba úbohé vreckové. Ale Milan bol tvrdý profesionál. Nikdy by nič

prezidentov generálov Milana Lučanského a Tibora Gašpara. „Členovia vyšetrovacieho tímu Judáš majú smolu, pretože sa to dostalo medzi verejnosť a mnohí vyšetovatelia sa

Najbližší spolupracovníci generála Milana Lučanského v Policajnom zbore SR – generál Ivan ŠEVČÍK (vpravo). Spoločne ich vymenoval do generálskej hodnosti prezident A. Kiska.

nepredal. To sa prišlo jeho presvedčeniu. Pre neho bola výzva páchatelom dokázať trestnú činnosť. Bola to profesionálna výzva bojovať s nedokonalosťou nášho právneho systému, s obvineným a jeho advokátmi. Toto je úplný nezmysel. Milan by nezobral úplatok, nepredal informáciu. S informáciou by totiž predal aj svojich kolegov a ich prácu. To by nikdy neurobil.“

HĽADANIE PRAVDY

Pripomenul tiež, že medzi verejnosťou unikli uznesenia o vznesení obvinení na bývalých policajných

Pred policajným prezidiom v Bratislave, ako aj na mnohých iných miestach Slovenska ľudia spontánne založili pietne miesta ako spomienky na generála Lučanského.

ovládal ich a dobre vedel, čo by pre neho znamenalo ovplyvňovanie svedkov. Úplný nezmysel. Chceli mu dať aj útekovú väzbu. Vraj má na Floride dom. Blbosť. Mal. A navyše. Skúste sa schovať na Floride v dome, ktorý je oficiálne napísaný na vaše meno. Po vydaní Medzinárodného zatýkacieho rozkazu vám do dvoch hodín bude búchať americká polícia na dvere a za štyridsaťosem hodín ste doma na Slovensku. Všetko je nezmysel.“

Na otázku, či verí v objektívne vyšetrovanie o okolnostiach predčasnej smrti generála Lučanského, odpovedá jasne že nie. „V tejto situácii nie. Tu by vyšetrovanie museli zobrať do rúk úplne iní ľudia, odborníci vo veci nezaujati, dosiaľ do veci nezainteresovaní policajti a prokurátor. Potom sa s pravdou dokážeme všetci vyrovnáť.“ Generál Ševčík zaznamenal aj veľký ohlas zo zahraničia. Hovorí, že smrť generála Lučanského zasiahla odbornú verejnosť a kolegov v Rakúsku, Maďarsku, Poľsku a Čechách. „V Rakúsku o tom často píšú a sú tam vyjadrenia, že neveria tým úplatkom. O Čechách ani nehovorím, denne som vybavoval desiatky telefonátov od českých kolegov. Neveria tomu.“

■ VRAJ BOL KOVBOJ

Generála Lučanského hodnotí aj ako odborníka na organizovaný zločin deväťdesiatych rokov. Zastáva názor, že mal veľmi dobré operatívne znalosti prostredia, a ak získal dobrý poznatok, vedel ho pretaviť do trestného konania. Podľa neho to bol on, kto získal prvého svedka, aby vypovedal proti organizovanému zločinu. Nebolo to preto, že bol kovboj, ako ho niekto nazval. Bolo to preto, lebo bol rozvážny, vedel kombinovať, mal veľmi dobré taktické myslenie a vďaka znalosti prostredia vedel predvídať. Vedel si získať dôveru človeka, a čo je najpodstatnejšie, nikdy nikoho nepodrazil. To, čo sľúbil a povedal, aj platilo. „Viem o prípadoch, že policajť človeka vyťažil, získal informácie a potom ho podrazil. Milan nikdy. Milan stál aj pri zavedení pojmu chráneného svedka do našej legislatívy,“ zdôraznil Ševčík.

■ KAUKA ČERNÁK

Generál Lučanský stál za objasnením mnohých prípadov, ktoré boli dotiahnuté do úspešného konca. „Takou perlou bola trestná vec Mikuláša Černáka, kde bola odsúdená vôbec prvá hlava organizovaného zločinu. Celá vec sa konala v plnom nasadení s dôrazom na zákonnosť a čistotu procesu. Aj vďaka Milanovi nebola vo veci jediná procesná chyba alebo spochybnený dôkaz. Aj tento náš spoločný prípad ukázal, že všetko sa dá vyriešiť, ak sa veci chopia profesionáli.“ Na otázku, čo je to politické zneužívanie, odpovedá: „Ak jedno politické spektrum všetko tají, všetko chce zamiešať pod koberec, bojí sa pravdy, zavádza, každú chvíľu podáva iné vyjadrenie k tej istej veci, tak potom je určité

politické zneužívanie namieste. Ak to druhé politické spektrum chce pravdu, chce, aby to bolo objektívne vyšetrené a aby sme poznali pravdu, tak určité politické masírovanie verejnosti je namieste. Nehovorím o politickom zneužívaní, pretože v tomto prípade ide o kontrolu. Žiaľ, toto všetko už bolo na začiatku spolitizované. Všetci, celá verejnosť to vnímame ako boj proti opozícii, boj proti niektorým politickým lídrom. Najhoršie je to, že bez určitého politického masírovania tento prípad o tri dni zapadne prachom do zabudnutia. Musíme sa o to stále zaujímať. My policajti, prípadne rodina, nemáme priestor na to, aby sme zvoľávali tlačovky, nemáme ako interpelovať ministrov, robiť poslanecké prieskumy. Najhoršie na tom je, že nás policajtov, teda aj Milana, zaraďujú do určitých politických štruktúr. Ministerka Saková ťa dala na funkciu, tak si smerák. Zabúdajú, že sme policajti, nie sme politicky aktívni, máme to zakázané zákonom.“ Policajti si budú naďalej vykonávať svoju prácu bez ohľadu na to, kto sedí na stoličke ministra vnútra. „Robili sme za Krajčího, Pitnera, Palka, Pada a ďalších a jediný náš cieľ bol boj so zločinom,“ ukončil svoje hodnotenie M. Lučanského jeho kolega.

■ SYMPATIZANT MATICE

Predseda Miestneho odboru Matice slovenskej v Štrbe Michal Pavela prezradil, že generála Lučanského poznal od jeho pätnástich rokov, keď sa spolu stretli na cvičisku pri výcviku služobných psov. „Ja som mal devätnásť a naše priateľstvo pretrvalo až do jeho tragickej smrti. Bol som mu za svedka na svadbe, chodili sme spolu na rodinné dovolenky. Mal záväznú kariéru, keď z radového policajta to dotiahol až na policajného prezidenta. Nikdy však nezabudol, kde sú jeho korene, a pravidelne sa vracal do Štrby. Navštevoval svojich rodičov a neobíšiel ani mňa. Spomínali sme na mladosť a na prežité spoločné chvíle. O práci nehovoril a ja som sa ho ani nepýtal, lebo som vedel, že do Štrby si chodí oddýchnuť od svojich povinností. Zaujímal sa o dejiny tak ako ja a pomocou geografického testu sme zistili, že naši predkovia v dávnej dobe prišli na Slovensko z dnešného Chorvátska.“

Pripomenul tiež, že ako sympatizant Matice slovenskej rôznymi formami niekoľkokrát podporil miestnych matičiarov. „Každý rok sa zúčastňoval na Vatre zvrchovanosti. Bol to charizmatik človek a všade, kde sa objavil, budil zaslúženú pozornosť. Svojimi štrbskými rodákmi bol veľmi obľúbený. Prvý generál zo Štrby sa tešil veľkej úcte, ale aj veľa ľuďom pomohol. Boli sme na neho hrdí, a tak to zostane už navždy. Zbohom, generál, budeš nám chýbať. Tohtoročnú vatru zapálime na tvoju počesť.“

BESEDNICA

V čase pred vstupom Slovenska do Európskej únie nám všetci významní európski politici vysvetľovali výhody tohto spoločenstva štátov. Jedným z argumentov bola ohromná sila vzájomnej spolupráce pri riešení problémov Európy. Neskôr slovenskí politici naprieč celým politickým spektrom presviedčali o tejto a ďalších výhodách a slovenský národ to v zatiaľ jedinom úspešnom referende odsúhlasil. Takáto silná bola táto viera.

Každý za seba

Dnes cítime, že situácia dozrela na riešenie príslušov. Doba priniesla pozoruhodný synergický efekt viacerých veľkých problémov. Zvlášťne pôsobí neschopnosť koordinácie spolupráce jednotlivých štátov spoločenstva pod taktovkou samotnej Európskej únie v boji s pandémiou. Táto očividná neschopnosť je zjavná aj laikovi a jej výsledkom je súčasný stav. Spôsob boja jednotlivých štátov proti pandémie, keď každý štát má iné riešenia, iný postup a vzájomnou nespôluprácou si vírus viac-menej organizovane presúvajú, čo, samozrejme, vytvára silný pocit, že tento chaos niekomu veľmi vyhovuje, pretože prípadné rýchle koordinované postupy a eliminovanie pandémie by spôsobilo, že Európska únia by nemohla pristúpiť napríklad k „finančnej pomoci štátom“ alebo k „vytúženej“ masovej vakcinácii. Zaujímavá je pritom skutočnosť, že Európska únia vie tvrdo nariadiť a dosiahnuť, aby členské krajiny vakcinovali obyvateľov vakcínou jednej spoločnosti Pfizer – alebo inak – v nijakom prípade nie ruskou vakcínou, ale pri riešení spoločného postupu proti pandémie zaujme pozíciu mŕtveho chrobáka...

Nemusíme si tajiť, že príde k ohromnému zadĺženiu jednotlivých štátov Európskej únie. Touto ekonomickou zvieracou kazajkou bude možné už teraz okliešteným kompetenciám štátov nasadiť ešte väčšie jarmo. Ľahšia bude napríklad rokavacia pozícia Európskej únie voči členským štátom aj v takej vážnej otázke, akou je migrácia. Okolo nej nastalo zaujímavé ticho napriek tomu, že organizovane súbežne prebieha. A opäť sme pri tej čudnej nekoordinácii EÚ. Opäť aj laik vidí, že keby Brusel chcel koordinovať postup pri ochrane krajín pred migráciou, tak cez Stredozemné more a ani po súši neprenikne do Európy ani myš. Zaujímavé pôsobí časový zrod vzniku pandémie v súvislosti so silnejším odporom európskych krajín proti migrácii. Koronavírus v tomto ohľade len zametá cestičku alebo migrantské trasy...

Juraj GAJDOŠ

Karikatura: Ľubomír KOTRHA

Dramatické udalosti v americkom Kapitole zaskočili celý demokratický svet

Prezident Biden ako hovorca kolektívneho Západu

Dušan D. KERNÝ – Karikatura: Ľubomír KOTRHA

Vlastným očiam človek takmer neverí, keď už týždne sleduje obrazy sprevádzajúce výmenu prezidentov v USA. Zrútili sa všetky ilúzie. Pristihujeme sa najmä pri tom, že sme netušili, v akom rozpoležení žijú ľudia v tomto mocnom štáte. Štáte, s ktorým sme nielen v silnom spojeneckom zväzku, ale v mnohom desaťročia pôsobi na najrozličnejšie oblasti nášho života, univerzitami počnúc medicínou či politikou končiac.

USA rozhodujúcim spôsobom formovali celú argumentačnú výstavu politickej či vojenskej argumentácie atlantistov v slovenskej politike a odsúvali na perifériu kritikov či pochybovačov napredovania Spojených štátov amerických. Trvá to od deväťdesiatych rokov, od Kosova až po najnovšie rozhodnutia, ktoré tesne pred nástupom nového prezidenta Bidena prijala Trumpova administratíva.

Teraz sme postavení tak v politike, ako aj žurnalistike pred problém, ako vyvolať ponaučenia, ktoré by formovali poznanie slovenskej verejnosti. Ide o to uvedomiť si, že argumenty oficiálnej politiky budú iné

POD POKRIEVKOU

ako snaha žurnalistiky a publicistiky. Tá sa po doterajších skúsenostiach nemôže vyhnúť kritickému prístupu.

USA sú hlboko vnútorne rozdelené, po prvý raz sa pri debate v Kongrese hovorilo o „vnútorných teroristoch“, proti ktorým treba rozhodne postupovať. Ide o stúpcov predchádzajúceho prezidenta Trumpa. Ten však tvrdí, že to, čo sa proti nemu odohráva, je „doteraz v amerických dejinách nevidaný hon na čarodejnice“.

Súdny človek vidí, že ešte doteraz nikdy tak neboli zhanobené americké voľby, voľby prezidenta v politickom systéme, ktorý bol považovaný za jedine nasledovateľný vzor demokracie.

■ HLBOKÁ POLARIZÁCIA

Bývalý americký prezident sa usiloval do poslednej chvíle zvrátiť to,

čo sa predtým dosiahlo v zahraničnej politike. Európska únia mu v tom nemohla a ani nevládala zabrániť. Na novú americkú administratívu tak čaká neľahké úsilie prekonať hlbokú polarizáciu aj v zahraničnej politike. Očakáva sa návrat USA k Parížskej dohode, ktorej cieľom je zníženie škodlivých emisií a spoločný postup na záchranu životného prostredia.

Európska únia odložila rokovania s Čínskou ľudovou republikou v očakávaní novej americkej vlády. Tým sa USA dostávajú do úlohy organizátora kolektívneho postupu, kolektívnej vôle Západu. To bude veľmi pozorne sledovať a kopírovať aj slovenská politika.

V hľadaní pevného bodu, na ktorom postaviť rozrušené medzinárodné vzťahy, bude rozhodujúci postup k namáhavo vyrokovanej

dohode, ktorá mala zmraziť iránsky jadrový program. Aj z tejto dohody Trumpove USA jednostranne vystúpili. Európskej únii sa napriek zastrájanu nijako nepodarilo nájsť riešenie, ako udržať dohodu pri živote.

Otázkou je, ako sa nová administratíva postaví k poslednej zo série odzbrojovacích dohôd s Ruskou federáciou, ktorá prestane platiť vo februári. Tým sa definitívne zrúti celý namáhavo dohodovaný systém, na ktorom desaťročia spočívala brzda v zbrojných pretekoch.

■ SEVERNÝ PRÚD

U nás budeme očakávať vývoj okolo dokončenia či blokády Severného prúdu 2 na priamu dodávku plynu z Ruska do Nemecka. V tejto zásadnej otázke nemali kongresmani rozdielne stanoviská, naopak.

Dlhodobým cieľom bolo využiť mnohé americké sankcie na zastavenie projektu a ignorovanie postoja nemeckých podnikateľských kruhov či priamo kancelárky. Dlhodobé sledovanie bojkotu tohto projektu jasne naznačuje, že nejde len o tento miliardový plynovod, ale o úsilie dosiahnuť ak nie bankrot tak výrazný úpadok ruskej spoločnosti Gazprom, patriacej vo svojej oblasti do svetovej špičky. Slovensku v tomto ide najmä o zachovanie tranzitu cez Ukrajinu na Slovensko a miliónových ziskov do rozpočtu.

■ O RUSKEJ HROZBE

V predvečer nástupu novej americkej štátnej administratívy sa z nemeckého spolkového snemu ozvalo naliehanie zmariť najnovší pokus dokončiť Severný prúd 2 s argumentáciou, že je absurdné, aby na nemeckej pôde fungovala spoločnosť, ktorú na deväťdesiatdeväť percent financuje Gazprom, lebo ten je nástrojom ruskej zahraničnej politiky prezidenta Putina. Dokreslením búrlivej debaty v spolkovom sneme je kritizovaný minister zdravotníctva, ten radikálne odmietol akékoľvek nakupovanie vakcín mimo spoločného európskeho postupu. Varoval „ažda stúpenci nacionalistického prístupu na čo najrýchlejší nákup vakcín nechcú kupovať ruskú či dokonca čínsku vakcínu“.

Paradoxne, v ten istý deň ruský prezident oznámil masové očkovanie všetkého obyvateľstva ruskou vakcínou Sputnik a tvrdil, že jej účinnosť prekonáva všetky iné vo svete doteraz známe vakcíny.

Ludstvo si má pripomínať obete všetkých genocíd na svete

Na utrpenie neexistuje monopol

Jozef M. RYDLO – Foto: Emil SEMANCO

Na šesťdesiatom plenárnom zasadnutí Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov bola prvého novembra 2005 na návrh štátu Izrael, Spojených štátov amerických, Austrálie, Kanady a Ruska prijatá rezolúcia, v ktorej sa 27. január ustanovil za Medzinárodný deň pamiatky obetí šoa – holokaustu. Tento deň nebol stanovený náhodne. Bol zvolený a navrhnutý preto, lebo 27. januára 1945 Červená armáda oslobodila koncentračný tábor Osvienčim – Auschwitz-Birkenau, a teda v tento deň si má ľudstvo pripomínať príkorie, utrpenie i smrť miliónov Židov, státisícov Rómov, tisícok homosexuálov aj miliónov iných obetí druhej svetovej vojny.

Návrh prijatej rezolúcie podporilo deväťdesiatjednásť štátov. Počas rozpravy o návrhu rezolúcie niektoré európske štáty, konkrétne Nemecko, Rakúsko a Rumunsko, vyjadrili ľútosť nad tým, akú nepeknú dejinnú úlohu zohrali v priebehu druhej svetovej vojny. Na pôde OSN však zazneli hlasy zástupcov niektorých mimoeurópskych štátov, a to Egypta, Indonézie, Malajzie, ktorých delegáti vyhlásili, že ľudstvo si má pripomínať obete všetkých genocíd, lebo predsa „na utrpenie monopol neexistuje“. Vtedajší predseda Valného zhromaždenia OSN švédsky diplomat Jan Kenneth Eliason sa vyjadril, že to, že ľudstvo ukončilo druhú svetovú vojnu, čím zamedzilo ďalšiemu utrpeniu väzňov v koncentračných táboroch, ešte neznamená, že skončovalo so zločinmi páchanými proti ľudskosti, a zdôraznil, že nestačí len pripomínať, že tie zločiny sa už nikdy nesmú zopakovať, ale že šoa (holokaust) musí byť vážnym mementom v dejinách celého ľudstva.

■ KONCENTRÁKY A GULAGY

Preto sa v prijatej rezolúcii vyzývajú členské štáty OSN, aby téma šoa bola zahrnutá do národných výchov-

no-vzdelávacích a osvetových programov. Rezolúcia obsahuje aj formuláciu o akomkoľvek popieraní šoa alebo o akýchkoľvek pokusoch spochybňovať tento dejinný fenomén. Ďalej sa v nej kladne hodnotia štáty, kde sa starajú o pietne miesta súvisiace s týmito tragickými udalosťami v dejinách ľudstva.

Je nanajvýš potrebné pripomínať si Medzinárodný deň pamiatky obetí šoa, obetí židovského národa, neľudsky a kruto prenasledovaného nacistami. Všetci ľudia na svete si tento deň musíme pripomínať, svet nesmie zabudnúť na toto kruté, neľudské prenasledovanie v dejinách ľudstva.

Kolkó miliónov obetí si vyžiadala komunizmus? Kolkó miliónov Židov, Poliakov, Rusov či Ukrajincov a ďalších prišlo o život práve v sovietskych gulagoch? Tie sa akosi ľudstvu nie veľmi pripomínajú, nevelmi sa o nich píše či hovorí v médiách.

■ KREŠŤANSKÉ OBETE

Nepripomíname si ani smrť miliónov Vietnamcov, Arménov, Gruzíncov, Kambodžanov, Číňanov, Tibetánov, príslušníkov kmeňov Tutsi a Hutu, ba ani Bosniakov, Kurdov... A tak by sme mohli pokračovať a pospomínať všetku tú krutosť, ktorá v priebehu posledných

desaťročí postihla mnohé národy, a niekedy ich aj úplne vyhladila...

Kolkó tisícok kresťanov pre vieru zavraždili v Iraku, v Sýrii, v Pakistane alebo v Nigérii extrémistickí, fanatickí mohamedáni, plní nenávisti voči nim? Tí úbohí kresťania tam prišli o život a my tu v Európe (poniektorí pôsobiaci dokonca v OSN) či inde vo svete žijúci ľudia sme túto skutočnosť ticho odgigorovali. Smrť tých mučeníkov si jednoducho nepripomíname, niet veru pamätných dní obetí všetkých tých represálií.

Naberme konečne odvahu a pripomeňme si VŠETKY nemé, nevinné obete ľudskej beštiality. Vyžaduje si to veľké úsilie nás všetkých. Ale to úsilie je potrebné vyvinúť, lebo mnoho mladých ľudí na celom svete o tých zverstvách páchaných ľuďmi na iných ľuďoch nevie! A potom istá časť ľudstva a sveta vnucujúco obviňuje z beštiality a z bezprávia zvyšok ľudstva, prípadne celé ľudstvo...

■ DVADSAŤ PAMÄTNÝCH

Slovenská republika má vo svojom kalendári dvadsať pamätných dní. Slovensko si oficiálne pripomína rôznorodé udalosti. Aj ich zmysel občania vnímajú rôzne – niektorí rozpačito, iní až odmietavo.

Slovensko si 9. septembra, chvalabohu, pripamätáva Deň obetí holokaustu a rasového násilia.

Niet nijakej pochybnosti o tom, že občianska spoločnosť Slovenskej republiky si má pripomínať aj trisťdeň tŕkajúce sa našej minulosti. Je však tiež smutné, že slovenskí zákonodarcovia si dodnes nevšimli Medzinárodný deň pamiatky obetí šoa... V susednej Českej republike tak ako v mnohých „civilizovaných“ krajinách si od roka 2000 oficiálne pripamätávajú 27. január ako „Deň pamätky obetí holokaustu a predchádzaní zločinom proti ľudskosti“.

Agrorezort zasypal vyhlášku enviroministerstva zásadnými výhradami

Namiesto spolupráce ďalšie nezhody

Štefan ZLATOŠ – Ilustračné foto: Štefan KAČENA

Začalo sa to už skôr, no vyvrcholilo pri téme celoročnej ochrany vlka. Spor pokračuje, tentoraz majú ministrov mnohé zásadné nezhody pri pohľade na ochranu krajiny. Hľadanie prijateľných prienikov bude asi zdĺhavé, aj keď oboch ministrov zastrešuje tá istá koalíčná strana.

Ministerstvo životného prostredia SR predložilo koncom roka 2020 do medzirezortného pripomienkového konania návrh Vyhlášky, ktorou sa vykonáva zákon o ochrane prírody a krajiny. Z odborného posúdenia podľa ministerstva pôdohospodárstva však vyplýva, že táto vyhláška vníma krajinu jednostranne, zdôrazňujúc priority ochrany prírody bez širšieho zväzovania dosahu na ľudí, ktorí sú skutočnými údržbármi vidieka a životelmi nás všetkých.

■ STOVKY PRIPOMIENOK

Vyhláška nielenže nepriaznivo ovplyvňuje chov hospodárskych zvierat a neprimerane zvyšuje náklady ich chovateľov, ale má viacero ďalších dosahov, ktoré zhoršujú prognózu vyludňujúceho sa vidieka. To, že návrh vyhlášky má skutočne nemalé rezervy, dosvedčuje aj fakt, že ju v procese doterajšieho schvaľovania sprevádza 301 pripomienok, z toho 189 zásadných. Samotné ministerstvo pôdohospodárstva vzneslo k vyhláške 55 zásadných pripomienok. Vedenie rezortu vylučuje neochotu hľadať kompromisné riešenia, naopak, je presvedčené, že pretrvávajúca nesúladu pri takýchto dôležitých legislatívnych materiáloch by bolo zlyhaním odborného i politického partnerstva, na ktoré by najviac doplatili tí, čo na poliach a v lesoch hospodária.

V súčasnosti prebiehajú k predloženým pripomienkam rozporové konania. To, že neboli uzatvorené ešte v minulom roku, je spôsobené nielen zložitou rokovou a podľa agrorezortu „neprimeranou termínovou náročnosťou zo strany ministerstva životného prostredia“, ale aj nepriaznivou zdravotnou situáciou. Aj preto

Pripravovaný rigorózný dokument envirorezortu vyvoláva obavy pôdohospodárov, vlastníkov pôdy aj lesníkov, že výrazne zasiahne do hospodárenia, negatívne ovplyvní chov hospodárskych zvierat v horských a podhorských oblastiach, zlikviduje gazdovstvá a zvýši nezamestnanosť, ako trebárs na Muráni alebo v Poloninách.

minister Ján Mičovský požiadal listom ešte v čase svojho ochorenia priamo z nemocnice ministra životného prostredia Jána Budaja o odklad termínu rozporových konaní na január 2021.

■ VŠETKO NA ZELENO

„Vítam, že Európska únia kladie veľký dôraz na ochranu biodiverzity a maximálnu mierou presadzuje environmentálne opatrenia, ktoré sledujú spomalenie závažných klimatických zmien. Na rokovaní v Bruseli som bol jedným z mála ministrov, ktorí a priori bez taktizovania podporili povinné zelené ekoschémy. Som presvedčený, že obe naše ministerstvá sú spoluzodpovedné za vidiecku krajinu, pričom našou hlavnou povinnosťou je nachádzať správnu mieru medzi jej

ochranou a jej schopnosťou ponúkať svojim obyvateľom existenčnú pohodu a nám všetkým zdravé potraviny. Vítam preto všetky kroky smerujúce k zelenšiemu Slovensku,“ zdôraznil minister Ján Mičovský. Podobné argumenty v podobe zachovania hospodárskych činností boli použité aj v spore o budúcnosť Muránskej planiny.

„V prípade, ak by neboli akceptované zásadné pripomienky nášho rezortu, máme vážnu obavu z dosahov uvedenej vyhlášky na celú krajinu. Reštrikcie a obmedzenia vlastníkov pôdy, poľnohospodárov a lesníkov budú mať za následok zníženie chovu hospodárskych zvierat v horských a podhorských oblastiach, a tým likvidáciu gazdovstiev, stratu našich tradícií, zvýšenie nezamest-

nanosti v ťažko skúšaných regiónoch Slovenska, degradáciu cestovného ruchu a výroby slovenských výrobkov a potravín, a dokonca rapidné zníženie biodiverzity,“ vyjadril sa Martin Fecko, prvý štátny tajomník ministerstva pôdohospodárstva.

■ POLITIKA OD STOLA?

„Chceme podporovať také politiky, v ktorých sa ochrana prírody a krajiny nevykonáva od stola, ale reflektuje potreby vidieka a je založená na odborných argumentoch a faktoch, nie na pocitoch. Holistický pohľad na ochranu prírody a krajiny by mal okrem zachovania prírodných hodnôt zahŕňať aj ochranu života na vidieku,“ uviedol Andrej Gajdoš, druhý štátny tajomník ministerstva pôdohospodárstva. Pritom je verejne dostatočne známe, že tento útok smerovaný na ministra Budaja z envirorezortu sa akosi miňa cieľa, pretože Ján Budaj je práve v terénnej práci najviac viditeľným ministrom súčasnej vlády.

„Začneme pozemkovými úpravami, kde vypracovaním metodiky dôjde ku komplexnosti manažovania krajiny. V súčasnosti ministerstvo pôdohospodárstva nesúhlasí s prevodom štátnych pozemkov pod správu envirorezortu, keďže je nutné v prvom kroku zabezpečiť rozvoj vidieka, akceptovať práva miestnych občanov a neštátnych vlastníkov pôdy, zohľadniť demografický vývoj obyvateľstva a vytvoriť podmienky na rozvoj sociálnoekonomických podmienok občanov i v chránených územiach,“ informoval Martin Fecko.

Na záver zostáva so sklamaním konštatovať, že do zrejme aj vzdialenej budúcnosti nám vlastne zostáva namiesto konkrétnych činov iba „všeobjímajúca“ fráza. „V agrorezorte budeme spolupracovať s predstaviteľmi miest a obcí, životného prostredia, s poľnohospodármi, lesníkmi a potravinármi tak, aby boli trvalo uchovávané prírodné a kultúrne hodnoty krajiny, pričom však nikdy nestratíme zo zreteľa povinnosť dosiahnuť a trvalo uchovávať aj potravinovú bezpečnosť Slovenska,“ rámcuje tlačová správa ministerstva pôdohospodárstva.

oblastiach. V praxi by to znamenalo, že vzájomné obchodné vzťahy medzi EÚ a Spojeným kráľovstvom by sa riadili podľa zásad Svetovej obchodnej organizácie WTO. Tovary, ako aj služby by boli zaťažené clami a kvótami, pre odberateľov by tak boli drahšie, čo by určite znížilo doterajší objem vzájomného zahraničného obchodu. Navyše by si britskí konzultanti museli v európskych inštitúciách potvrdiť kvalifikačné predpoklady na výkon svojich poradenských služieb na starom kontinente.

■ BEZ CLA A KVÓT

Osobitným problémom by bol naďalej colný režim na hranici so Severným Írskom, ktoré je súčasťou Spojeného kráľovstva, ale patrí do EÚ. Do poslednej chvíle boli najväčšie problémy dohodnúť sa na množstve rýb, ktoré môžu rybári zo starého kontinentu nachytať vo vodách okolo britského pobrežia. Britská vláda požadovala zníženie o tridsať percent, zatiaľ čo EÚ nebola ochotná akceptovať menej ako dvadsaťpäť percent. Čo napokon rozhodlo o britských ústupkoch? Nová mutácia koronavírusu, ktorá britský kontinent zasiahla tesne pred Vianocami a zablokovala všetky druhy dopravy potravín a iných tovarov, ako aj osôb na ostrovy, môžeme iba hádať. A tak na Štedrý deň sa napokon obe rozvodové krajiny dohodli na uzavretí obchodnej dohody o voľnom obchode, ktorej spoločným menovateľom ostáva voľný pohyb tovarov a služieb bez cla a bez kvót. Ako to bude v praxi fungovať, si musíme počkať, keďže Británia zo spoločného trhu a z colnej únie odchádza. Pobrexitová dohoda o budúcich obchodných vzťahoch platí od 1. januára 2021.

Rozvodový proces Európskej únie so Spojeným kráľovstvom sa završil

Voľný pohyb osôb po brexite je minulosť

Róbert HÖLCZ – Karikatúra Ľubomír KOTRHA

Aktiváciou päťdesiateho článku Lisabonskej zmluvy sa v marci 2017 začal oficiálny, vyše dvojročný rozvodový proces Spojeného kráľovstva s EÚ, ktorý sa po jednoročnom prechodnom období mal skončiť na konci minulého roka. Pre poriadok si pripomeňme, že Spojené kráľovstvo vrátane Škótska, Walesu a Severného Írska malo v Únii celý rad výnimiek, pretože nemuselo zaviesť spoločnú menu euro, z hľadiska platenia peňazí do európskeho rozpočtu bolo čistým prispievateľom a nebolo súčasťou spoločnej agrárnej politiky.

Proces odchodu Británie nebude po štyridsiatich piatich rokoch spoločných obchodných vzťahov jednoduchý. Svedčí o tom fakt, že počas prechodného obdobia nedošlo k dohode v troch oblastiach – v podmienkach rybolovu európskych rybárskych spoločností v britských vodách, vo vládnej podpore britských firiem, čo ohrozuje konkurencieschopnosť firiem na starom kontinente, a vo vynútiteľnosti práva európskych spoločností pred britskými súdmi. Koho by nedohoda o podmienkach budúcich obchodných vzťahov viac poškodila, sa doteraz viedli špekulácie, ktorých spoločným menovateľom je vyššia závislosť britskej ekonomiky od ekonomiky starého kontinentu.

■ MIGRAČNÉ ZMENY

O tom by sme sa mohli presvedčiť v nasledujúcich rokoch. Konkrétne sa hovorilo aj o poklese britského HDP o 1,5 percenta, o znížení kurzu libry voči doláru, s čím súvisí aj odchod niektorých svetových bánk z londýnskeho City.

V súvislosti koronavírusovou pandémiou sa počítalo, že s odchodom

Britov sa v EÚ posilnia právomoci nemecko-francúzskeho tandemu, ktorý bude viac presadzovať svoje predstavy, s ktorými britská vláda nie vždy súhlasila. Ozývajú sa hlasy, že britskí voliči sa rozhodli dobre, keď najväčším problémom starého kontinentu nemusí byť pandémia, ale európsky sociálny systém, ktorý je príčinou terajšej obrovskej migračnej vlny. Európski politici majú tendenciu prerozdeľovať ju do všetkých členských štátov Únie. Dokonca sa hovorí, že prijímanie migrantov bude jedna z podmienok čerpania peňazí z oboch európskych rozpočtov. Británia chce dostať migráciu pod vlastnú

kontrolu. Od januára tohto roku zavádza nový migračný systém, ktorého obsahom je kontrola príchodu osôb študovať a zamestnať sa na Britských ostrovoch len pri splnení konkrétnych kvalifikačných predpokladov. A tak v Británii sa už nebude dať migrantmi zneužívať európsky sociálny blahobyt, ktorý stojí európskych daňových poplatníkov nemalé peniaze. Nový britský migračný systém nebude sice nikoho diskriminovať podľa krajiny pôvodu žiadateľa, ale len podľa odbornej spôsobilosti, čo platí aj o záujemcoch študovať na britských univerzitách.

■ OBCHODNÉ ZÁDRHY

Jednoročné prechodné pobrexitové obdobie sa však k 31. 12. 2020 celkom neskončilo. Hlavnému vyjednávačovi za EÚ Michelovi Barnierovi a jeho britskému partnerovi Davidovi Frostovi sa nepodarilo presvedčiť britského premiéra Borisa Johnsona a predsedníčku Európskej komisie Ursulu von der Leyenovú na vzájomné ústupky vo všetkých spomínaných

NA OKRAJ

Doterajšia pomerne nízka nezamestnanosť na Slovensku nie je objektívnym odrazom otrasov pandémie postihnujúcej slovenskej ekonomiky. Na jej záchranu sa použili peniaze z rôznych zdrojov, akými sú klasické eurofondy, tiež prostriedky presunuté z iných rezortov, ďalej zo štátneho rozpočtu a napokon aj z projektu SURE. Sú to však úverové, a teda návratné peniaze. Objektívnejším kritériom terajšieho stavu na trhu práce je pokles ponúk od zamestnávateľov, ktorých prepad podľa personálnych agentúr predstavuje až takmer osemdesiat percent.

Podpora zamestnanosti pokiaľ háva

Okrem poklesu ponúk od zamestnávateľov dochádza aj k zníženiu miezd a rôznych benefitov, ktoré už nepatria k dôležitým motivačným faktorom tak, ako to bolo pred pandémiou. Trh práce počas celého vlaňajšieho roka trpel negatívnymi následkami korony, keď za prvý polrok zamestnanosť klesla o takmer šesťdesiat tisíc, pričom najväčší pokles sa týkal pracovných agentúr a tiež služieb poskytujúcich ubytovanie a stravovanie. Takmer k nijakému poklesu nedošlo v energetike, zdravotníctve, ako aj vo finančnej sfére. Z hľadiska zárobku viac klesol počet zamestnancov s nižšími príjmami ako vyššími, čo následne ovplyvnilo priemerné mzdy. Čo neprekvapuje, je vyšší rast miezd v nepodnikateľskej sfére oproti podnikateľskej, čo súvisí so zvyšovaním tabuľkového odmeňovania ich pracovníkov. Z hľadiska počtu pracujúcich treba povedať, že u nás na sto obyvateľov pracuje len štyridsať tri pracujúcich, zatiaľ čo v Česku a Nemecku je to takmer päťdesiat štyri pracujúcich. Príčinou toho stavu je podľa politikov realitný trh, ktorý nevie zabezpečiť byty s regulovaným nájomným, a tým aj väčšiu mobilitu ľudí za prácou.

Na trhu práce sa s nástupom koronavírusovej pandémie čoraz viac stretávame s prácou z domu, ktorá doteraz nebola regulovaná zákonným spôsobom. Nedávno vláda schválila novelu Zákonníka práce, ktorý spresňuje obsah home office za podmienky pravidelného výkonu práce z akéhokoľvek miesta, ktoré si určí zamestnanec v pracovnej zmluve. Pritom miesto výkonu práce z domu nemusí byť len domáce bývanie, ale aj knižnica či kaviareň za podmienky úhrady preukázateľne vzniknutých nákladov. Po schválení parlamentom spomínaná novela by mala vojsť do platnosti od marca budúceho roka.

Róbert HÖLCZ

Práca z domu nahrádza predošlé pracovné pozície.

Spevák Andy HUDÁK miluje domovinu, jej kultúru a vďačný je za tradície predkov

Dlhá a trnistaná cesta do kapely MetaLinda

Zhovárал sa Peter VALO – Foto: archív skupiny MetaLinda

MetaLinda oslávila tridsiate piate narodeniny. Bola to dlhá a trnistaná cesta. Nič nešlo ľahko. Vedúci skupiny Peter Sámel zvykne hovoriť: MetaLinda vždy spájala ľudí a dvere sme nikdy nemali otvorené. Vždy sme ich museli vyvaliť. Za tri a pol desaťročia vymenili viacero spevákov. Naposledy sa u ich rozospieval Andy Samuel HUDÁK. Aké boli cesty šéfa kapely a nového speváka?

• **Pokiaľ viem, mama chcela z teba mať huslistu. Na LŠU si chodil celých desať rokov. Ako si sa dostal ku gitare?**

Popri husliach som pokukával po gitare. Potom ma oslovili bicie. Poprosil som otca: „Oco, bolo by dobre, keby si mi kúpil bicie.“ Ten sa zľakol buchotu a priniesol domov gitaru. Už na základnej škole som založil kapelu Superstar. Boli sme školské hviezdy.

• **Potom si účinkoval v kapele s rýdzo slovenským názvom Halušky...**

S tou som zažil pravú rokovú atmosféru vo Filmovom klube, kde sme aj skúšali. Sami sme si vyve-sovali plagáty po električkových zastávkach a kandelábroch. Prišiel úspech. Potom som prešiel do skupiny Regata, s ktorou sme hrávali v Česku s kapelou Pumpa. Z nej sme odišli s basgitaristom a bubeníkom. Spočiatku nám spieval Braňo Černák. Pred prvými dvoma veľkými koncertmi vo Zvolene a v Banskej Bystrici ho ktosi pichol nožom do brucha. Gitarista Dušan Horecký spieval z nás najlepšie. Do rána musel naštudovať záskok. Počas vystúpenia mal texty pod mikrofónom. Napriek tomu sme zožali obrovský úspech. Mnoho ľudí sa nedostalo do sály. V tejto formácii sme hrali tri roky. Dušan sa zamiloval do svojej nastávajúcej a venoval sa štúdiu na vysokej škole. Slúbil mi, že zoženie náhradu. Priviedol Paľu Drapáka. Bol to amatér. Museli sme s ním začať všetko odznova. Paľo mal zaujímavý imidž, farbu hlasu a po dvoch rokoch drežúry sa vypracoval na dobrého speváka. MetaLinda napredovala.

• **So slávou prišlo aj nahrávanie v OPUS-e.**

To nám vybavil textár Elánu Pavol Jursa. Nahráli sme prvý album pod názvom Metalinda – rovnakým ako názov skupiny. Zažiarili pesničky Kovový kráľ, Jago a Ján Amos džinový. Pesnička s motívami kamarátstva, slobody, oblohy a lásky nadchla mladých aj starých a MetaLinda dlho viedla v celoštátnej súťažnej relácii Triangel a neskôr sme dostali cenu Zlatý Triangel. Po prevrate v roku 1989 nastali na dva roky perfektné časy. Ďalší album sme nahráli vo vydavateľstve Tonn records. Producentmi boli Julo Kinček a Jožo Ráž. Tu nahrávali Janek Ledecský aj Habarov Team. O reklamu sme sa museli starať sami. Nasledoval album Za všetky prachy. S hitom Zaľúbená žaba sme žali úspechy. Dnes stojí táto LP platňa na burze sto eur. Neskôr sme prešli do vydavateľstva Popromusic. Vydali sme album Svetlo na druhom brehu. S megahitom Slnko nevychádzaj sme sa rozbehli na plné obrátky. Piaty album May may sme vydali vo vlastnom vydavateľstve Metamusic. Sami sme chodili po kamenných obchodoch roznášať albumy, absolvovali sme autogramiády a zoznamovali sa s fanúšikmi. Predalo sa pätnásťtisíc kusov. Každý rok sme absolvovali päťdesiatdňové koncertné turné.

• **V roku 2000 sa Drapák vybral na sólovú cestu. Začali ste hľadať nového speváka...**

Kým sa objavil Andy Hudák, vystriedalo sa ich viac. Andy bol učenlivý. Absolvovali sme more skúšok. Dokázal sa prispôbiť. O hymne Nad Tatrou sa blýska sme netušili, že to bude taký hit. Nájdete

Spevák Andy Samuel HUDÁK približuje svoju cestu na pódia a do populárnej skupiny MetaLinda.

ho na Google pod linkom: <https://youtu.be/FfUWm5bXG6A>. Nápad prišiel zhora. Otvorilo sa nebo a objavil sa autor básne Janko Matuška. Ľudia chcú počuť hymnu. Na slovenskom youtube sme zaznamenal štyri milióny a v Česku tri milióny zhliadnutí. Album Moja hviezda žije som pripravoval päť rokov.

• **Andy prišiel v pravú chvíľu. Zažiaril aj v pesničke Láska víťazí.**

Natočili sme ju pri budmerickom kaštieli. Je to miesto, ktoré vyžaruje silné emócie. Nie nadarmo tu tvorili celé generácie spisovateľov. Keď sme začali robiť na tejto pesničke, netušili sme, aké deštruktívne obdobie nás čaká. Pri nahrávaní albumu sme nepoužili počítačové syntetizátory. Oslovil som violistku a huslistku Svetlanu Valeri. Sama nahrala celý orchester. Vďaka nej som sa zoznámil s ruskou pesničkou Kôň. Zaujala ma úžasnou atmosférou. Vnukla sa mi myšlienka, že by bolo dobré urobiť slovenský text. Spojil som sa so spisovateľkou Andreou Očko. Vznikol hit V jednote je sila. (V GOOGLE ho nájdete pod linkom: <https://youtu.be/-9owV-eOJNM>.) Najprv som ho naspieval sám. Potom som povedal Andymu: Mám perfektnú pesničku. Ideme ju robiť. Zase to boli veci medzi nehom a zemou. Zaspomínali sme si na našich prarodičov a pesnička rezonovala so súčasnosťou.

• **Kde ste nakrúcali tento sugestívny klip?**

Pri kostole na bratislavskej Kalvárii a ďalšie zábery sú z Marianky a zo Slavína. Až neskôr som sa dozvedel, že vojak, čo na vrchole pamätníka drží vlajku, vyzerá z jednej strany ako „G“, čo znamená po anglicky God, a z druhej „B“ ako Boh. Nohou láme hákový kríž a kopijou prebodáva satana. To sa odohráva v našej pesničke. MetaLinda vždy spájala ľudí a dvere sme nikdy nemali otvorené. Vždy sme ich museli vyvaliť. Teraz mám pocit, že nás zakázali. Akoby sa vrátilo peklo.

• **Andyho som sa opýtal, či dostal vzťah k muzike do vienka od rodičov?**

Ani nie – usmial sa. Aj keď moje priezvisko tomu napovedá. Nepochádzam z muzikantskej rodiny. Meno som dostal po mame, ktorá ma vychovala ako slobodná matka. Otca som nikdy nepoznal. Z rozprávania

však viem, že už ako malý chlapec, keď som ešte ani poriadne rozprávať nevedel, stále som si spieval. Ale zase musím konštatovať, že ma v umení vždy doma podporovali. Už v predškolskom veku som tancoval a spieval v ľudovom súbore. Neskôr ako tínedžera ma však lákala viac muzika, ktorej som sa stále viac a intenzívnejšie venoval. Začal som navštevovať hodiny spevu a hrať na gitaru. Pamätám si, keď som na

INTERVIEW

narodeniny alebo na Vianoce dostal od mamy a všetkých mojich tetušiek prvú gitaru. Vedel som, že chcem spievať a hrať, a aj to, že ma od toho nikto neodradí.

• **Aká bola tvoja predmetalin-dová umelecká cesta?**

Cesta muzikanta vie byť zložitá. Zložitá, ale zároveň nádherná. Začalo sa to všetko na strednej škole, keď som mával prvé hudobné vystúpenia. Školské aj mimoškolské hudobné akcie a večierky. No a vlastne odvtedy celý svoj život som sa motal okolo hudby. Vystriedal som množstvo kapiel a ako muzikant som pôsobil doma aj v zahraničí.

• **Ako si prenikol do MetaLindy?**

To je asi najčastejšia otázka, ktorú od novinárov dostávam. Ale odpoviem. Vedel som z hudobnej brandže, že kapela potrebuje speváka. Tak som zdvihol telefón a zavolať Petrovi Sámelovi, že mám o ten post veľký záujem. Poslal som mu nejaké hudobné nahrávky a on ma za odmenu po čase pozval k sebe do štúdia. Tam som musel ukázať, čo vo mne skutočne je. V skratke to vyznie, že to bolo jednoduché a prosté, ale nároky na nového speváka boli obrovské.

• **Súčasnosť je plná falošnosti, pokrytectva a umelín. Vytráca sa úprimnosť a prirodzenosť. Pravda sa nenosí. Moria sú plné nezničiteľných plastov a máme aj plastové ženy. Všetko sa podriaďuje zisku. Predávajú nám druhotriedne potraviny. Môžeme byť k tomu ľahostajní?**

Som konzervatívny človek, aj keď tak možno na prvý pohľad nepôsobím. Pochádzam z katolíckej rodiny a som hlboko veriaci. No je

skutočne veľmi ťažké povzniesť sa nad to všetko povrchné, čo si vo svojej otázke spomenul, a hlásať lásku a dobro. Ak si prečítaš tlač či zapneš televíziu, väčšinou uvidíš len to zlé. Všade samá nenávisť, ľudská hlúposť, polopravdy alebo úplné ignorovanie pravdy a vyznávanie nesprávnych hodnôt. Nechcem povedať, že je všetko zlé, lebo sám si rád pozriem dobrý film, dokument či umenie, ale fakt tam toho teda dobrého veľa niet. Pred rokom sme natočili s MetaLindou videoklip k piesni pod názvom Doba umelohmotná. Je to pieseň, ktorá úplne vystihuje túto dobu.

• **Aký je tento svet?**

Občas mi lezie na nervy, že je plný materializmu a zvrátených hodnôt. A zároveň ma mrzí, že ľudia dnes prestávajú mať úctu medzi sebou. Zaujímá ich len uznanie, bohatstvo, život v prepychu a moc. Úspech merajú peniazmi, luxus si zabezpečujú kupovaním nepotrebných drahých vecí. A ešte k tomu závisť či faloš, o tom by som vedel rozprávať...

• **Čo je najdôležitejšie v živote?**

Zachovávanie hodnôt, ku ktorým som bol s láskou vychovávaný a vedený, a vzájomná a ľudská empatia, pretože som citlivý a zároveň impulzívny. Nech robím čokoľvek, v profesionálnom pracovnom či osobnom živote musím sa cítiť v pohode a v určitej harmónii.

• **Na rozdiel od okolitých štátov sa u nás vychováva mládež bez vzťahu k dejinám a k vlasti. Zaspieval si hymnu. Vložil si do nej srdce a ducha. Viacero priateľov sa mi priznalo, že im pri pozieraní videoklipu naskočili zimomriavky, až vyhrkli slzy. Vykríchal si pravdu, ktorá sa pri formálnom odohraní stráca. Ako vznikol samotný nápad a ako si prežíval prácu s týmto textom? Aké sú reakcie poslucháčov?**

Je krásne a zároveň príjemné zistiť, že verzia hymny, ktorú som naspieval, vyvoláva u ľudí pozitívne a emotívne zážitky. Mne aj chalanom zo skupiny nespočetnekrát za tento počín ďakovali fanúšikovia. Či už osobne na koncertoch a autogramiádach, prostrední-

ctvom sociálnych sietí alebo priamo osobne len tak niekde náhodne na ulici. Dodnes dostávam videá, kde malé deti v predškolskom či školskom veku spievajú hymnu. „Vďaka MetaLinde deti poznajú text našej slovenskej hymny.“ Hovorím si „To je predsa niečo skvelé.“ Veľmi si to vážim a veľmi pekne im za ich priazeň ďakujem.

• **Kde vznikol tento nápad?**

Celé to vzniklo pred tromi rokmi, keď sme v mojich rodných Košiciach na štadióne Ladislava Trojáka (Steel aréna) vystupovali v rámci programu na jednom medzinárodnom športovom podujatí. Od organizátora sme dostali aj požiadavku, aby sme zahrli a zaspievali slovenskú hymnu. Povedali sme si, že do toho ideme, ale že to urobíme po svojom. Nahráme to v štúdiu, dáme tomu rockový kabát a pridáme aj tretiu a štvrtú slohu, nech to je kompletne. Po veľkom úspechu priamo na štadióne nám bolo jasné, že k tomu budeme musieť nahráť aj videoklip.

• **Neskúsil by si si zaspievať v muzikáli?**

Skúsil, ak by bola seriózna ponuka. V minulosti sa mi niečo črtalo, no nakoniec sa to nezrealizovalo.

• **Ako sa ti spolupracuje s muzikantmi zo západného a stredného Slovenska?**

Dobrá otázka. Aj keď je MetaLinda bratislavská kapela, jej členovia pochádzajú z rôznych kútov Slovenska. Nikdy som medzi muzikantmi nerobil rozdiely podľa toho, odkiaľ pochádzajú. Slovensko je malá krajina a rozdeľovať muzikantov a ľudí vôbec podľa toho, či sú z východu, zo západu alebo zo stredy, mi príde smiešne. Oveľa dôležitejšie je selektovať muzikantov podľa samotnej práce s nimi. A aj keď sa budem opakovať, ako už mnohokrát, musím povedať, že je mi česť pracovať s chlapcami v MetaLinde. Sú to skutočne veľkí profíci. Páni svojho remesla so správnym citom pre muziku. Veľa som sa od nich naučil a veľa mi odovzdali.

• **Z pesničky V jednote je sila mám pocit, že zvoníte na poplach? Aké sú na ňu reakcie?**

Po albume Moja hviezda žije z roka 2019 – mimochodom, prvý album MetaLindy s mojim hlasom –, na ktorom sú skladby ako už spomínaná Slovenská hymna či skladba Doba umelohmotná a mnohé ďalšie skladby Láska zvíťazí, Alfa Centaury, Asi mi chýba sex atď., ktoré dostali videoklip, je pieseň a videoklip V jednote je sila úplnou novinkou. Samotný námet piesne pochádza od ruského autora Igora Matvienka a jeho známej piesne Kôň. Hudbu pripravil náš kapelník Peter Sámel a na nahrávaní sa zúčastnil aj hosť gitarista Tibor Harmatta. Pieseň je venovaná všetkým slovanským národom. Je to hymnická a oslavná pieseň Slovanstva, bratstva, vzájomného spolunažívania a porozumenia, vzájomného rešpektu, slobody, dobra, pravdy, lásky, viery a mieru. Milujem svoju zem, jej kultúru a tradície a chcel som sa za to svojím predkom poďakovať. Za slobodu, za mier, za všetko...

• **Mnohí o tejto dobe hovoria, že je hektická...**

Teraz je celkovo ťažká doba. Vo svete i na Slovensku. Aj pre mňa ako muzikanta je to ťažká doba. Nemôžem hrať, nemôžem pracovať. Je tu veľa zákazov a príkazov, veľa opatrení spojených s pandémiou a málo sociálnych istôt. Vznikajú politické nepokoje. Nechcem do toho montovať politiku, ako by si mohol niekto myslieť. Niekomu by to iste vyhovovalo, inému zase nie.

Marxistická veda prehliadala odkazy slovenských veľikánov

Zaznávanie a nachádzanie tradície

Stanislav HVOZDÍK – Ilustračné foto: SNN

Z každodennej životnej praxe pozorujeme, že javy a veci okolo nás majú zjavnú podobu a potom aj niečo, čo je hlbšie v udalostiach uložené, ktoré interpretujeme veľakrát ako poučenie. Učili sme sa to už od detstva. Napríklad pri počúvaní slovenských ľudových rozprávok. Aj v ľudskom životnom príbehu sú veci zjavné, a neraz až po nejakom čase dokážeme objaviť ich pravý význam.

Vo vzťahoch s inými ľuďmi sme radi, ak nám rozumejú práve v takýchto pre nás cenných súvislostiach. Hermeneutika je veda, ktorá sa zaoberá tým, aby sa významy stali zrejmy. Osobitne v spoločenských procesoch, ale aj pri interpretovaní Svätého písma alebo histórie. Každý sme v istom slova zmysle „hermeneutikom“. Hľadáme, v čom a kedy majú skutočnosti okolo nás ten pravý zmysel. Neraz musíme čeliť spleti situácií v našej osobnej histórii. V histórii našich vzťahov – užších, aj tých širších. Významný hermeneutik vedec Hans-Georg Gadamer v publikácii Problém dejinného vedomia práve preto mohol povedať, že čas nie je priepasť, kde veci a javy zaničujú. Ale že čas je filter, ktorý filtruje časové vzdialenosti, aby ostalo to, čo je univerzálne platné. Píše, že čas je kontinuita živých prvkov, ktoré vytvárajú tradíciu, presvetľujúcu to, čo nesieme so sebou z minulosti a čo prichádza k nám. Hermeneutika ako veda tvrdí, že nie je správne stavať proti sebe takúto tradíciu a vedu, aj históriu ako vedu.

■ IDEOLÓGIA A TRADÍCIE

Žiaľ, musíme povedať, že v živote počtom menších národov, Slovákov osobitne, sa často stavia ideológiou deformované poňatie historické vedy práve proti živej tradícii, ktorá žije v najširšom národnom povedomí a ktorá sa opiera o autentickú skúsenosť. Za bývalého režimu, najmä jeho vulgárnych podob, de-

Na slovenskom vidieku sa vo viacerých obciach stále zachovávajú obchádzky koledníkov s betlehemom...

movaná historická veda zaznávala tradície, ktoré si ľudia pamätali, ako napríklad cyrilo-metodské tradície, zaznávali sa tradície štúrovské. Aj osobnosti, ako boli Štefánik, A. Hlinka alebo M. Rázus a ich generácia, ešte súčasť živej tradície, boli až ignorované. V mene marxistickej vedy. Aj tradície založené činnosťou Matice slovenskej boli vnímané neraz takou deformovanou historickou vedou ako tradície, ktoré sú nevhodné takej „vedy“. Opak bol už vtedy pravdou. Taká veda, robená iba pre kariéru a poplatnú bludným ideám, bola už vtedy nevhodná živej tradícii, na ktorú je slovenská minulosť bohatá. K tejto národnej tradícii zásadným významom prispela aj Matica slovenská. Nečudo, že takáto marxizmom pokrivená historická veda bola proti nej. Preto nie je div,

že Matica slovenská považuje za ideálny taký stav, aby mohla využívať aj vedecké postupy. Akceptuje konštatovanie hermeneutiky, že vedy, najmä humanitné, sa nemajú stavať proti tradícii. Na to je vo svojej sfére povolaná i Matica slovenská, aby mohla aj tradíciu študovať, poznávať a pestovať. Rozlišovať v zložitých historických okolnostiach, ktoré sme si nevybrali, najmä tých, ktorí sa obetovali. Od tých, ktorí išli iba po kariére. A to vo všetkých historických chvíľach.

■ DEFORMÁCIA HISTÓRIE

Železná opona po druhej svetovej vojne spôsobila deformáciu historickej vedy. V súčasnosti sa mi zdá, že je tu mediálna opona, ktorá nanovo neprirodzené proti vôli obyvateľstva rozdeľuje Európu.

S touto novou oponou prichádzajú znova pravidlá, ktoré nie sú hodnotami. Očakáva sa, že sa im tá druhá strana mediálnej opony podriadi. Ak nie, považuje sa za nepriateľa. Paradoxne, tieto pravidlá, ktoré nie sú hodnotami, vypínajú z funkcie aj osobnosť v živote ľudí na vlastnej strane. Potom nie div, že mladšia generácia stráca horizont osobnosti nedávnej, a už celkom určite dávnejšej minulosti. Dnešní mladí ľudia nevedia často nič o takých významných postavách, akými boli A. Dubček alebo J. ČH. Korec. Nemajú záujem o vlastnú históriu a jej osobnosti. Máločo sa o nich vie. Paradoxne, s tým nepoznajú ani sami seba. Významný predstaviteľ hermeneutiky W. Dylthey už začiatkom minulého storočia konštatoval, že to, čo nazývame zmysel života, je skôr ako vedecká objektivizácia života. Veda tu nie je na to, aby predpisovala človeku zmysel života. Človek v snahe o pravosť svojho života v jeho bezprostredných okolnostiach nachádza zmysel a to, čo sa osvedčuje ako zmysluplné, chce uchovať v tradícii. A tá je skôr, ako sa k tomu dostane povedzme historická veda. To, čo sa ukazuje ako zmysluplné, sa chce pamätať ako tradícia. No aj pre psychológiu ako vedu platí, že netvorí zmysel života, iba pomáha človeku, aby ho sám objavil. Iba človek sám odkrývaním hodnôt môže porozumieť zmyslu situácie, konštatuje V. E. Frankl, bádateľ v oblasti zmyslu života. Reflexia zmyslu je možná, uvádza W. Dylthey, ak zaujmeme odstup od spleti javov okolo nášho života. Ak sa postavíme nad vzťahy. Inými slovami – dosiahneme sebaodstup a sebaoprah k novým významom. Toto je súčasťou objavovania zmyslu v živote. Overila to logoterapia – veda, ktorá sa z psychologickéj optiky zaoberá problematikou zmyslu života.

■ EURÓPSKA SPOLUPRÁCA

Nám na Slovensku politické okolnosti neraz vyrobili situácie,

keď sa živá tradícia dostávala do opozície proti tendenčne koncipovanej vede, poplatnej ideológii danej chvíle. Takto sa zabúdalo na životne dôležité tradície. Boli vylučované zo spoločenského vedomia v mene deformovanej vedy. Aj tradícia Matice slovenskej mala mať tento osud. Takisto v súčasnosti zápas o Maticu slovenskú je aj v znamení upierania jej práva na vzťah vedy a tradície. Obmedzovania podmienok jej života. Ona patrí medzi autentické ustanovizne, ktoré majú v tomto vzťahu vedy a tradície osobitné poslanie.

S nami susediace národy strednej Európy nemajú problém so vzťahom tradície a vedy. Pričom je tu ďalšia aktuálna úloha. Objaviť stredoeurópsku tradíciu ako súčasť európskej spolupráce. Aby sme boli nielen objektom, ale aj subjektom v EÚ. Oslabovanie stredoeurópskej spolupráce môže viesť k paradoxom návratu k tým momentom histórie, ktorú to alebo ono stredoeurópske etnikum považuje za svoju hviezdnu chvíľu moci. A snahu akumulovať túto moc a ovládať iných a vytvárať tak v strednej Európe odstredivé sily a hľadanie riešenia mimo jej hraníc. U mocností. Slovensko je lakmusový papier európskej spolupráce. Keď je snaha umeniť Slovensko, je to znak zlého vývoja v tomto priestore. Ak sa vníma ako rovnocenné, je to znak dobrých procesov v strednej Európe. Treba však povedať, že sa neraz umenšujeme sami. Jazdecká socha kráľa Svätopluka, taká dôležitá vo vzťahu k Prahe, ku Krakovu a k Budapešti, nemá doteraz obnovené označenie REX. Kráľ. Zasa jeden čerstvý príklad, keď sme zapreli tradíciu v mene „vedeckého“ bádania. Matica slovenská je hodnotná práve pre svoju vernosť živej tradícii. A dúfajme, že jej vedecké inštitúcie presvedčia aj ministerstvo kultúry a budú príkladom, ako historické vedenie vie nadviazať na to, čo zachovala tradícia.

Zaujímavá prednáška o nálezoch rímskych mincí v Trenčíne a okolí

Tisícky mincí zo Studne lásky Fatimy a Omara

Jana POLÁKOVÁ – Foto: Štefan KAČENA

Miestny odbor Matice slovenskej v Trenčíne a jej partneri pri organizovaní podujatí vystihli situáciu, keď sa mohla za dodržiavania hygienických opatrení 19. septembra 2020 uskutočniť prednáška archivára a numizmatika PhDr. Jána Hunku, CSC., pod názvom Nálezy rímskych mincí v Trenčíne a okolí. Prednášku pripravila trenčianska pobočka Slovenskej numizmatickej spoločnosti pri SAV.

Doktor Hunka prednášal v Trenčíne viackrát a jeho vystúpenia sa vždy stretli so záujmom nielen numizmatikov, ale aj nadšencov o spoznávanie histórie. Tentoraz sa prítomní dozvedeli, že Trenčín a jeho okolie sa vyznačuje aj bohatstvom nálezov mincí a príbuzných artefaktov. Prednášku uviedol prvými poznatkami o trenčianskej stolici z rukopisu Mateja Bela a geografa Jána Lipského. Používanie mincí je doložené z obdobia púchovskej kultúry a Rím-

FOTORIPOST

skej ríše, keď sem prenikalo veľké množstvo rímskych mincí. Dostávali sa do okolia Trenčína aj diaľkovým obchodom – Jantárovou cestou. Z čias vlády Marka Aurelia bol nájdený sestercius z rokov 166 – 167. V Trenčíne sa objavili aj ďalšie mince panovníkov vládnuvich v treťom storočí Septima Severa a ďalších panovníkov. Mince stredných a nízkych hodnôt sa našli v Opatovskej doline, Trenčianskej Turnej, Trenčianskych Stanovciach, Trenčianskych Tepliciach, Beckove, Novom Meste nad Váhom, Bošáckej doline, Zemianskom Podhradí, Trenčianskych Bohuslaviciach, katastri Novej Dubnice-Kolačine a Košeci. V Skalke nad Váhom bolo nájdených okrem iných deväť zlatých mincí českých Bójev. Z vymenovaných nálezísk v blízkosti Trenčína

Pobyt rímskych légii v Laugaríciu si Trenčania pripomínajú pri rôznych príležitostiach.

pochádza minimálne dvesto mincí. Výnimočný je nález drobných bronzových a medených mincí z Ivanoviec. Mince nájdené v okolí Trenčína však majú iné vyobrazenia ako mince

nájdené v samotnom Trenčíne. Z grošovského obdobia (1301 – 1526) doktor Hunka vyzdvihol, že v rámci refo-riem Karola Róberta vznikla nielen kremnická mincovňa, ale zaviedli sa

Legendárna Studňa lásky na Trenčianskom hrade a mince z čias antiky

aj nové druhy mincí. Málo hodnotné denáre a poldenáre doplnili vysokokvalitné strieborné groše a zlaté florény, resp. dukáty. Zaujímavý je aj fakt, že na Trenčiansku sa našli v 14. storočí využívané vienedské fenigy v Brunovciach, Čachticiach a Melčiciach-Lieskovom.

Najznámejším nálezom z novoveku je poklad sto trinástich strieborných mincí z Beluše – pravdepodobne uhorských denárov Ferdinanda I. Takýto poklad sa našiel aj v Chocholnej-Velčiciach a obsahoval tristo mincí z čias Ferdinanda I. Tretí poklad z týchto čias sa našiel v Trenčianskej Závade, ktorý obsahoval pestrú škálu uhorských i zahraničných mincí. Medzi zaujímavé nálezy patrí aj poklad z obce Kostolná-Záriečie, nájdený v roku 1945. Zachovalo sa z neho len dvadsať mincí. Spoločne s mincami bola nájdená aj sekera a obrúčka. Zo

Svinnej je známy poklad deväťdesiatich piatich mincí.

Na Trenčianskom hrade bol nájdený výnimočný mosadzný žetón s priemerom dvadsať milimetrov a hmotnosťou 0,687 gramu. Symbolika žetónu naznačuje, že ho dal vyraziť niektorý nositeľ Dračieho rádu, vytvoreného Žigmundom Luxemburským v roku 1408 alebo 1409. Našli sa tam aj sviatostky – amulety – ochraňujúce ich majiteľa alebo aj jeho rodinu pred nepohodami a nákazlivými chorobami.

Najväčšia kolekcia mincí z územia Slovenska sa získala v rokoch 1968 – 1970 pri čistení trenčianskej hradnej studne – Studne lásky Fatimy a Omara, vysekanej do skaly v rokoch 1557 – 1570. Turisti do nej pohádzali na pamiatku svojich návštev 10 545 mincí rôznych európskych štátov z konca 19. a najmä 20. storočia.

GLOSA

Doba sa vymkla z klbov, napísal kedysi dávnejšie Vladimír Mináč. To vtedy nemohol ani len tušiť, ako presne vystihne jeho veta v budúcnosti našu súčasnú situáciu. Vo všetkých oblastiach života sme doslova vyklbení, a boli to priam neznesiteľné. Okrem toho, že sme takmer znehybnení, sme aj uzamknutí v tzv. lockdowne. Doslovný preklad anglického výrazu lockdown je zamknutie. Máme sa zamykať vo svojich domácnostiach, ktoré nám odporúčala vrchnosť premeniť počas Vianoc na akési pomyselné bubliny. To sa neosvedčilo.

Bublifik

Nečudo, veď nikto nemôže žiť v bubline, nemohol by v nej dýchať a zadusil by sa. Napokon sa aj tak opäť ukázalo, že to len predstavitelia vlády vypúšťali do priestoru zbytočné bubliny. Majú jeden obrovský bublifuk, z ktorého často prskajú výrazy nehodné slušnej komunikácie.

Ako inak sa dajú označiť slová, ktorými premiér častuje tých, ktorí si s ním dovoľia nesúhlasiť?! Raz to schytá jeho koalíčný partner, inokedy vedci, samozrejme opoziční protivníci a v nemalej miere aj časť občianskej verejnosti. Slovami ako „idiot, hlupák, múdrosráč, dezolát“ krmi v rámci svojej nespisovnej kvázy slovenčiny vysoký ústavný činiteľ vo svojich mediálnych vystupoch v priamych prenosoch znechutených divákov, poslucháčov aj čitateľov jeho statusov. Testami by „ani psa nenakrmil“, ale občanom ich bude pchať do nosov celoplošne a nasilu. Minister obrany zas pre istotu považuje niektorých občanov za opice... Toto tu ešte nikdy nebolo!

„Nebojme sa, dobre bude!“ tvrdil premiér s obľubou ani nie tak dávno. Už s tým prestal. Bola to len bublina. Teraz hádže číslami a grafmi, ktoré sú opäť iba spľasnutými bublinami. Štatistický počet obetí pandémie na Slovensku nedávno prekročil tritisíc mŕtvych, ale premiér obvinil podpredsedu vlády, že nesie zodpovednosť za štyritisícristo mŕtvych. Ak v tom niečo nesedí, tak to asi máme považovať len za ďalšiu bublinu...

Bublinou však nie je správa, ktorá sa nestretla s veľkou mediálnou odozvou a rýchlo vyšumela, hoci bude mať vplyv na tisíce rodín. Štát od začiatku tohto roka zvýšil minimálne odvody! Skutočne „veľká pomoc“ všetkým, ktorí sa ako živnostníci a SZČO snažia štát odbremeniť od narastania agendy na úradoch práce. Ako narastie po tomto kroku vlády nezamestnanosť? Štát zabíja vlastnú ekonomiku vo veľkom, no a pritom bezohľadne dusí občanov všetkými možnými spôsobmi. Tragikomicky vyznieva blahosklonný dodatok k zvýšeniu sociálnych a zdravotných odvodov o tom, že kto na to nemá, môže si dohodnúť splátkový kalendár. Akoby nechápali, že kto na to nemá, zastaví živnosť a pôjde na úrad práce! Ale čo už len by sme mohli čakať od tých, ktorí majú prístup k miliardám od EÚ, ale občanom nehodia ani len ohladnú kosť. Genocída tohto národa pokračuje milovými krokmi vo všetkých oblastiach... Nebojme sa, dobre bude?

(rkh)

Testovanie, zamykanie, lyžovanie, očkovanie a opäť, no už bez lyžovania

Sezóna 2021 – nič nie je ako predtým

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: autor

Keby sme takto pred rokom niekomu povedali, ako bude od marca na Slovensku všetko iné, a predpovedali by sme súčasný stav až do detailov, zrejme by nás poslal na psychiatrické vyšetrenie. Príjmením by nás označil za konšpirátora. No budme úprimní – to, čo sa udialo a deje, by nedokázal predpovedať ani pomätený vizionár. Realita prekonala všetky možné konšpiračné teórie a skutočnými konšpirátormi sú tí, ktorí aktuálnu situáciu popierajú či zľahčujú, lebo odmietajú vidieť, uznať a pravdivo pomenovať.

Začalo sa to 6. marca, keď sa u nás potvrdil prvý pozitívny nález infikovanej osoby, ktorá si COVID-19 priniesla zo zahraničia, vraj z lyžovačky v Tirolsku. Potom to už išlo pomerne rýchlo, čísla síce spočiatku rástli relatívne pomaly, ale infikovaných pribúdalo. Najprv najmä spomedzi lyžiarov, ktorí sa vracali z jarných pobytov v Rakúsku a Taliansku.

■ VLÁDA HNUSOBY

Ukázalo sa, že lyžovanie na bielych svahoch neohrozuje športovcov len prípadnými pádmi a následnými úrazmi, ale číha tam niekde v ústraní aj nebezpečná „hnusoba“, ako volá vírus premiér a obyčajný človek Igor Matovič.

Ten sa ujal vlády v marci po februárových voľbách a postupne sme sa od neho dočkali kadečoho. Doslova všetkého možného aj nemožného. Po prvej vlne pandémie na našom území bol ešte optimistický: „Máme výborné čísla, sme najlepši v Európe, nepokazme si to!“ opakovane nabádal verejnosť na opatrnosť a dodržiavanie pravidiel. Veď hej, aj keď sám mal občas práve s dodržiavaním opatrení nemalé problémy. Ale aspoň otvorene ukázal a potvrdil, že stále platí dávne pravidlo: Čo je dovolené bohovi, nie je dovolené volovi. Nuž, on síce nie je boh, ale bohovsky nasrdil väčšinu populácie, ktorá sa nechce cítiť ako stádo volov.

Lenže vrchnosť sa k vlastnému národu v nejednom prípade postavila ako k stádu a slovo papalášizmus sa tu začalo skloňovať čoraz častejšie. Najkatejší prípad spomenutého javu je ešte v živých pamäti spoločnosti v súvislosti s cestami podpredsedu vlády Hollého do Londýna a jeho arogancie pri nechote odpovedať na otázky, ako to bolo s jeho karanténami po návrate domov. Nakoniec hlavný hygienik Mikas musel vyhlásiť, že Hollý mal výnimku podobne ako mnohí iní v takmer deväťtisíc prípadoch, ktorí výnimku mohli dostať iba na žiadosť niektorého člena vlády.

Načrime však do iného súdka. Pôvodne som mal písať najmä o prebiehajúcej zimnej turisticko-lyžiarskej sezóne na Slovensku a v okolitých štátoch. Nuž, rád by som napísal o tom, ako sa nám po okyptenej letnej sezóne rozbehol zimný cestovný ruch, ale všetko je celkom inak. Nedá sa písať iba o lyžovačke, keď sa skončila predčasne pre mnohých, podobne ako letné dovolenky predčasne pre súvislosti s ostatným dňom okolo nás. Zbieral som si podklady už od neskorej jesene, sledoval som prípravy jednotlivých stredísk na očakávané lyžiarske radovánky, aj obavy prevádzkovateľov z možného zmarenia priebehu sezóny. Tie sa napokon krátko po spustení vlekov a lanoviek aj naplnili.

■ OSTRÝ ŠTART...

Začiatok decembra nebol ešte bohatý na snehovú nádielku ani na mráz nikde na našom území. No pred Mikulášom sa to zmenilo a svahy sa postupne začali belieť. Vo veľkých strediskách začali aj umelo prisnežovať v presvedčení, že sa to rozbehne, hoci už po prvom celoplošnom testovaní na COVID-19 zneli hlasy, že krajinu čaká v núdzovom stave aj tvrdé zamknutie, teda lockdown. Predseda parlamentu Boris Kollár

Najobľúbenejšie zimné stredisko na Slovensku Chopok-Jasná živa prázdnotou. Využívajú ju turisti i skialpinisti.

Slovenské hory sú už takmer mesiac opustené. Aktuálna pandemická situácia veľa optimizmu hoteliérom a prevádzkovateľom lyžiarskych vlekov nedodáva.

z nemocničného lôžka po ťažkej autohavárii ako majiteľ strediska Donovaly nedbal na argumenty a sezónu spustil. Malo to však čudný začiatok aj priebeh. Padali ostré vyjadrenia a potom aj ostré opatrenia. Minister dopravy Andrej Doležal najprv zarmútil lyžiarov, keď povedal, že minimálne do januára môžu na lyžovačku zabudnúť. Napriek tomu v piatok 4. decembra ráno otvorili rezort na Donovaloch. Na svahoch sa ukázali prví nadšenci alpského lyžovania, ktorí sa nevedeli dočkať „kristiánok“. Otvorená bola aj reštaurácia, kde sa dalo posediť na terase.

Vedenie strediska tvrdilo, že neporušili nijaké nariadenia. Podľa riaditeľa strediska Branislava Veľkého na Donovaloch každý rok otvárajú sezónu medzi prvými, a tak to bolo aj tentoraz.

„Stredisko sa na to pripravuje už dva mesiace. Mali sme to naplánované. Počasie nám prišlo, takže sme nasnežili svah a otvorili sme. Momentálne nám žiadne nariadenie nezakazuje prevádzku. Je to doprava, takže ako verejná doprava fungujeme aj my za takých istých podmienok,“ vysvetlil B. Veľký.

Na predsedu parlamentu sa ihneď spustila lavína kritiky. Ľudia sa pýtali, či pre neho pravidlá neplatia. Kollár na otázku, či je podľa neho v poriadku, že sa jeho stredisko otvorilo, odpovedal: „Ešte žiadny zákaz neplatí, a ak bude platiť, tak sa, samozrejme, prispôbime a budeme rešpektovať štátnu autoritu. Ale pri všetkej úcte, dnes nie je ešte nič zakázané, tak nerozumiem tejto otázke.“

Podľa Kollára nie je konzílium odborníkov štátna autorita, ktorá rozhoduje o tom, čo má byť otvorené, a nezaujíma ho, čo povie infektológ alebo iný odborník. Kollárovi dal vzápätí za pravdu aj jeho minister Doležal, ktorý náhle zmenil

rétoriku a uviedol, že jeho slová boli zle pochopené a až do prípadného zákazu sa môže lyžovať všade.

„Všetky lyžiarske strediská, ktoré na to majú podmienky, môžu byť otvorené,“ povedal minister. Jeho slová zjavne motivovali aj ďalšie strediská. Jasná oznámila, že otvára sezónu v sobotu 5. decembra. Pandemická komisia mala deň predtým odporučiť krízovému štábu čo ďalej s lyžovačkami. Vyšlo vyhlásenie o nariadeniach počas lyžovania a cestovania vlekmí či lanovkami. Postupne nabehli prevádzku na Štrbskom plese aj v Tatranskej Lomnici, pridávali sa ďalšie strediská.

■ SMUTNÝ SILVESTER

Všetko išlo celkom dobre. V strediskách boli nariadené a zväčša aj dodržiavané opatrenia proti epidémii. Rúška, rukavice, odstupy a povinné preukázanie sa negatívnym testom mali byť zárukou bezpečného pobytu a športovania na svahoch aj pod nimi. Sezóna trvala sotva tri týždne.

Prišiel Silvester a premiér Matovič ohlásil prítvrdenie lockdownu a krajine zavesil na krk ešte jednu zámku. Skončili sa radovánky na slovenských svahoch. Teda nie pre všetkých. Svahy nikto neohradil plotmi a nezamkol ich vstupné brány, lebo tam nijaké nie sú. Prestali jazdiť vleky a lanovky, ubytovacie zariadenia postupne, najneskôr od 10. januára opustili všetci hostia.

Na svahoch od 1. januára okamžite vystriedali lyžiarov z lanoviek takí nadšenci bieleho športovania, čo sú ochotní smerom hore vyšliapať, aby sa mohli aspoň raz za deň spustiť dole. Nešlo iba o skialpinistov, mnohí oteckovia sa zapriahli do postrojov a ťahali do kopca svoje ratolesti. Celé rodinky si užívali sánkovačku. Lyžiaru na bežkách pokračovali vo výkonoch až do odchodu z rezortov. Ostali len domáci a tí veru cestovný ruch nezachráni. Naopak,

tých prerušenie sezóny, pokiaľ pracujú v cestovnom ruchu, existenčne ohrozilo, lebo zväčša už prácu nemajú...

■ POTEŠENIE Z PETRY

Niektorí optimisti živia v sebe nádej, že sezóna sa celkom neskončila, že je iba prerušená a možno aspoň na Veľkú noc či aj skôr sa lanovky a vleky opäť rozbehnú. Možno, ale takmer s istotou sa to neudeje. Hoci jeden nikdy nevie. Zatiaľ to skôr vyzerá tak, že jedinou lyžiarskou pasiou ostane pre našich radosť z možných opätovných víťazstiev Petry Vlhovej. Najväčším darom nielen pre lyžiarsku verejnosť by bol jej triumf na domácej pôde v marci na svahu v Jasnej. Budeme držať palce, hoci nie priamo na mieste, ale určite aspoň pri priamom prenose z Liptova.

Tak ako sa Petra nikdy nevzdáva, nevzdávajú sa ani jej rodáci. Objavila sa správa, že regióny Liptova a Tatier vyzvali kompetentných na bezpečné opätovné otvorenie zimných stredísk a ubytovacích zariadení v nich. Argumentujú pritom výsledkami prieskumu v slovenských horách.

Podľa Dariny Bartkovej, riaditeľky liptovskej Oblastnej organizácie cestovného ruchu, systém nastavený ešte pred sviatkami bol síce tvrdý, ale prejavil sa ako funkčný a efektívny. „Všetci, ktorí k nám na pobyty prišli, boli testovaní ešte pred príchodom do ubytovacieho zariadenia a po sedemdesiatich dvoch hodinách museli opäť podstúpiť ďalšie testovanie, aby mohli v pobyte pokračovať. Hneď po ukončení prevádzky zariadení sme spoločne za oba naše tatranské regióny zozbierali informácie, vyhodnotili sme prieskum na reprezentatívnej vzorke ubytovaných hostí, a ten hovorí jasnou rečou. Počas pobytu sa prejavila nákaza len u 0,27 percenta našich hostí na Liptove a vo Vysokých Tatrách.“

■ ŽIVOT V BUBLINE

Počet klientov, ktorí museli podľa prieskumu ukončiť pobyt pre nákazu COVID-19 u niektorého člena z ich „bubliny“, predstavoval len 0,81 percenta.

„Prieskum sa uskutočnil na reprezentatívnej vzorke 5 182 hostí a nákaza sa prejavila len u štrnástich osôb. Bezpečne sa cítili naši hostia aj samotní poskytovatelia služieb. Tento model potvrdil svoje opodstatnenie a myslíme si, že bol výrazne lepšou alternatívou ako pohyb v strediskách cestovného ruchu a na svahoch od prvého januára bez akejkolvek kontroly,“ zdôraznila D. Bartková.

Treba spomenúť, že veľké pohoršenie ešte pred Vianocami vzbudili vo verejnosti zábery z rezortov, kde sa pri bufetoch zabávali skupiny družných lyžiarov bez lyží, s pohármi v rukách a, samozrejme, popíjajúcich bez rúšok, lebo veď s rúskom sa ťažko napiješ. Komentáre od vrchnosti boli tiež pohoršené, lebo veď bufet pod svahom nie je svadba poslanca, kde možno popíjať, spievať, tancovať a fotiť sa bez rúška.

„Pokazili sme si to!“ zahrnelo kdesi od Trnavy smerom na hory, až sa sneh začal topiť od hrôzy. Ale to bol len chvíľkový odmák, teda snehu, nie v hlave pána premiéra.

Ten nám nachystal ďalšie celoštátne plošné testovanie, tentoraz už neskrývane povinné. „Nemáš modrý certifikát, nejdeš do práce ani do prírody,“ zahlásil rázne so svojou familiárnou jednoduchosťou vystrašenému občanovi 12. januára 2021. Tento dátum predznačil, že stáť na lyžiach v rade na vlek s negatívnym testom nebude dovolené, ale stáť v rade na nekonečné testovanie v pluští a mraze bude povinné. To len budú zimné radovánky. Čo už, pokazili sme si to!

Naozaj?

Nie dravé šelmy, ale človek predstavuje najväčšie nebezpečenstvo Pre mnohých ľudí zákaz v prírode neplatí

Zhovárал sa Martin MITOŠINKA – Ilustračné foto: Emil SEMANCO

Podľa riaditeľa Chránenej krajiny Malé Karpaty Petra PUCHALU už rok evidujú pohyb medveďa aj v tomto horstve. Najväčšia slovenská dravá šelma však nie je najväčším nebezpečenstvom pre samotnú krajinu. To stále predstavuje človek. S Petrom Puchalom sme hovorili o ochrane prírody v tejto časti Slovenska.

• **Malé Karpaty sú typickou oblasťou s jednoduchou turistikou, aj preto ich obľubu a vyhľadávajú dovolenkármí či turistami ťažko vyjadriť štatistickými ukazovateľmi. Napriek tomu, máte odhad, o koľko percent sa zvýšila ich návštevnosť v čase koronakrízy?**

Práve preto, že sú využívané na spomínanú jednoduchú turistiku, nedá sa vyčíslieť počet ľudí, ktorí ich navštevujú, a presné alebo relevantné dáta preto neexistujú. Máme len hrubé odhady, či je to viac alebo menej oproti predchádzajúcim rokom.

• **Aké sú teda odhady profesionálnych aj dobrovoľných strážcov prírody?**

Celý kalendárny rok nie je zatiaľ zosumarizovaný. Tak ako v iných horstviach aj v Malých Karpatoch sú lokality, ktoré sú navštevované viac a iné menej. Tie s vyššou návštevnosťou sú aj viac atakované. A v oblastiach, ako povedzme pri Devínskej Kobyle, je to už naozaj kritické a stáva sa to neúnosné.

• **Začali ľudia okrem klasických lokalít objavovať aj ďalšie, ktoré možno dosiaľ neboli také navštevované?**

Určite. Nárast návštevníkov vidieť aj v „skrytých“, menej navštevovaných oblastiach.

• **Takže, ak by ste mali stručne charakterizovať rok CHKO Malé Karpaty, aký bol?**

Naša práca zahŕňa viac činností. Jednou z nich je vyjadrovanie k rôznym zámerom či aktivitám, ktoré plánujú rôzne subjekty, potom je to starostlivosť o cenné územia a chránené druhy a strážna služba. Práve strážna služba zaznamenala zvýšený nápor, ľudia vinou korony viac dovolenkovali na Slovensku. V istom období bol obmedzený pohyb medzi okresmi a ľudia chodili do bezprostredného okolia, a keďže pri Karpatoch sú veľké sídla, ako Bratislava, Trnava, Pezinok, tak týchto návštevníkov, ale i našich zásahov, bolo viac.

• **Zrejme ste rozdelili viac pokút. Aký bol nárast v porovnaní s minulým rokom?**

Určite ich bolo viac. V tejto chvíli sa však ešte nedá presne vyčíslieť o koľko...

• **Vedia sa už návštevníci v prírode ohľadupľnejšie správať? Menia sa vo vzťahu k prírodnému prostrediu na lepších?**

Mám pocit, že je to stále rovnaké. Ľudia ani nechcú dodržiavať dajaké usmernenia alebo zákazy. Napriek tomu do takého územia idú. Rovnako je to so zakladaním ohňa v piatom stupni ochrany, navyše v období sucha a podobne. Nemám ani tak pocit, že by sa nevedeli správať, oni sa jednoducho nechcú správať podľa pravidiel.

INTERVIEW

• **V Malých Karpatoch je okolo tristo dvadsať nespriístupnených jaskýň. Jediná sprístupnená jaskyňa v CHKO je jaskyňa Driny v Smolenickom krase, dlhá bezmála sedemsto metrov, zaujímavá svojou genézou a bohatou sintrovou výzdobou. Nedávno pribudla novoregistrovaná jaskynka – Jaskyňa daždivého dňa v Kuchynsko-orešanskom krase, ktorá má síce iba niečo cez štyri metre, ale s možnosťou ďalšieho pokračovania. Je to 7 586. známa jaskyňa na Slovensku. Čo to pre vás znamená?**

Jaskyne sú v kompetencii Správy slovenských jaskýň. Naša úloha je starostlivosť o povrchové javy. Niektorí naši zamestnanci sú zároveň aj speleológovia (jaskyniari) a vykonávajú i prieskumnú činnosť. Jeden z našich kolegov šiel takto do terénu, mal informáciu, že by spomínaná jaskyňa niekde mala byť, dohľadal ju, a keďže dovtedy nebola evidovaná, spravili sme všetky náležitosti na jej registráciu.

• **Ako dlho trvá proces od objavenia jaskyne po jej registráciu?**

Bolo to v priebehu mesiaca. V oblasti Zárub v sedle objavili v roku 2017 jaskyňu Vajsáblová priepasť (pomenovanú po objaviteľovi jaskyne Driny) a tento rok sa jaskyniari rozhodli dôkladnejšie ju preskúmať. A zistili, že pokračuje

Riaditeľ CHKO Malé Karpaty Peter PUCHALA považuje Plavecký kras za najkrajšie miesto v tomto pohorí.

ďalej do hĺbky až stosedemdesiat metrov, má charakter priepasti, ktorú strieda sieň. Naposledy prišiel kolega s poznatkou, že jaskyňa pokračuje ešte hlbšie....

• **Má ešte doktorá s tých tristo dvadsať jaskýň predpoklady na to, aby sa sprístupnila verejnosti tak ako jaskyňa Driny?**

Uvažuje sa nad sprístupnením Plaveckej jaskyne, ktorú už kedysi čiastočne sprístupnil gróf Pálfi, a potom sa sporadicky otvárala verejnosti. Zatiaľ sa nevie, či by išlo o celosezónne sprístupnenie alebo skôr sporadické návštevy so sprievodcom.

• **Ktoré oblasti v CHKO stracajú najviac a kde negatívne zasahuje ľudská činnosť?**

Najznámejšia lokalita je Šúr zo strany od Chorvátskeho Grobu, kde dochádza k developerskej činnosti, ďalej okolie Trnavy pri diaľnici a časť od Bratislavy po Smolenice. Zlé je to vo vinohradníckej oblasti, ľuďom sa už tak obrábať vinice nechce alebo sa im to neoplatí, narastá počet stavieb a charakter krajiny sa definitívne mení.

• **Darí sa vám zásahy vo vinohradníckej oblasti pripomienkovať alebo dokonca zastaviť?**

Závisí to od úradov v danej oblasti. Časť malokarpatskej vinohradníckej oblasti je na území CHKO, časť v chránenom vtáčom území. Ak sa tam dejú prehršky proti ochrane prírody, k tým sa vyjadrujeme. Úspešní sme ako kedy...

• **Pred rokom ste hovorili, že pripravujete projekt na rozšírenie ochrany prírodnej rezervácie Devínska Kobyla, pričom by celá rezervácia bola rozzónovaná do piateho a štvrtého stupňa ochrany. V akom je to stave? Čo si od toho sľubujete?**

Projekt ochrany je pripravený, momentálne má rezervácia zhruba sto hektárov a mala by sa rozšíriť na šesťstôpadesiat hektárov územia. Ako vravíte, mala by byť rozdelená na štvrtý a piaty stupeň ochrany. Uvidíme...

• **A projekt novej rezervácie Pramene Vydrice?**

Aj ten je pripravený, musí sa prerokovať na okresnom úrade a potom bude posunutý na ministerstvo životného prostredia, kde prejde schvaľovacím procesom a následne sa môže rezervácia vyhlásiť.

• **Pomohol tento rok bohatší na rážky jedinému nížinnému pralesu na Slovensku – Šúru, kde bol v minulosti problém s vodným režimom?**

Tento rok bol síce daždivejší, ale v tej oblasti je narušený vodný režim a Šúr trpí dlhé roky. Daždivejší rok mu až tak nepomôže, lebo on je závislý aj od podzemnej vody, od jej dynamiky, a len čo ten režim stagnuje, je zlé.

• **Ktoré sú vaše najobľúbenejšie miesta v Malých Karpatoch?**

Tým, že žijem v Modre, tak je to jej bezprostredné okolie, ale v rámci celých Karpát je mojím najobľúbenejším miestom okolie Plaveckého Mikuláša, Plavecký kras, kde sú asi najväčšie prírodné hodnoty. Je to aj krajinárske veľmi atraktívne územie s krásnymi výhľadmi.

• **Slovensko žije aj diskusiou o údajne premnožených medveďoch. Ako je to v Malých Karpatoch? Vyskytujú sa už aj tu?**

Už asi rok máme stabilne medveďa v Karpatoch, pred rokom ho fotopasca zaznamenala nad Pezinkom, následne sa pohyboval pri Modre, videli ho pri Budmericiach a máme o ňom sporadické údaje aj v priebehu tohto roka. Podľa našich predpokladov sa tu počas posledného roka pohybovali dva až tri medvede.

• **A vlky?**

Posledný vierohodný údaj je z polovice osemdesiatych rokov z oblasti Častá-Píla nad zvernicou, mali aj mláďatá, ale celá svorka bola zlikvidovaná. Dôvodom bola práve tá zvernica, na tú doplatili...

• **Ako hľadáte takéto vtedajšie „riešenie“?**

Povedal by som, že dnes by sa nám v Karpatoch nejaké vlky zišli kvôli premnoženej vysokej zveri, najmä populácia daniela sa neúmerne rozrástla.

• **Pri Svätom Jure finišuje stavba časti bratislavského obchvatu, ktorá navždy zmení krajinu v tejto lokalite. Aké máte pocity, keď okolo stavby prechádzate?**

Na jednej strane rozumiem potrebu rozvoja diaľničnej siete, ale aj tak vždy, keď okolo idem, pýtam sa v duchu, či takto to naozaj muselo byť? Neteší ma to, stále bojujeme za to, aby aspoň časť vinohradníckej oblasti ostala zachovaná.

• **Koľko majú Malé Karpaty bezzásahových zón a uvažuje sa o zvýšení ich počtu?**

Momentálne máme asi dve percentá územia v piatom stupni ochrany, radi by sme ich zvýšili rozšírením – napríklad pri Zárubách alebo pod Vysokou.

• **Čo očakávate od budúceho roka?**

Predpokladám, že dôjde k vyhláseniu niektorých rezervácií, kde je spracovaný projekt ochrany, a dôjde k zvýšeniu výmery bezzásahových území. Zároveň budeme radi, keď čoraz viac ľudí bude rešpektovať zásady správania v chránenom území a tlak na územie a prírodu sa zmenší.

Najdôležitejším finančným plánom v Únii je viacročný európsky rozpočet. Zostavuje sa na sedem rokov, najnovšie na roky 2021 – 2027. Najvyšší predstavitelia členských krajín EÚ ho v objeme 1074,3 miliardy eura už schválili. Z dôvodu výskytu koronavírusovej pandémie navrhla Európska komisia vznik doteraz nepoznaného finančného nástroja, ktorým je fond obnovy v objeme 750 miliárd eur. Najväčšie objemy peňazí z oboch fondov pôjdu na obnovu a tiež naštartovanie pandémie poškodennej európskej ekonomiky, predovšetkým na financovanie do zelenej a digitálnej ekonomiky. Ako však chce Európska komisia financovať spomínané aktivity, keď nemá „tlačiareň“ na výrobu peňazí, ako má ECB?

Nemá inú možnosť ako emitovať spoločné európske dlhopisy na medzinárodných finančných trhoch na desať- či dvadsaťročné obdobie s nádejou, že z dôvodu ich krytia majetkom Únie budú mať ten najvyšší rating, a teda aj nízke úročenie. Európska komisia okrem toho,

Požičiavame si lacnejšie ako Európska komisia

Róbert HÖLCZ – Foto: archív SNN

že nemá stroj na výrobu peňazí, nedisponuje ani odbornými kapacitami, ktoré by dokázali obchodovať so spomínanými dlhopismi. A tak pri predaji dlhopisov v prospech programu SURE, ktorý sa zameriava na podporu zamestnanosti, využila Európska komisia služby svetových bánk, akými sú Deutsche bank, UniCredit BNB Paribas, ktoré ich ďalej predávali väčšinou komerčným bankám a investičným fondom. Po týchto dlhopisoch bol zo strany zahraničných investorov obrovský záujem, čo nikoho neprekvapilo, keďže išlo o dlhopisy s tým najvyšším ratingom. Čo však prekvapilo najviac, je, že peniaze požičali za vyššiu zápornú úrokovú sadzbu, za akú sa predávajú nielen dlhopisy Nemecka, ale tiež Slovenska. Výnosy nemeckých

vládných dlhopisov sú na úrovni mínus 0,624 percenta, slovenských štátnych dlhopisov na úrovni mínus 0,37 percenta, zatiaľ čo spomínané dlhopisy programu SURE za mínus

0,3 percenta, a tak budú pre zahraničných investorov lacnejšie. Či emitovanie týchto dlhopisov sa bude môcť pokladať za prvý krok vzniku budúcej fiškálnej únie, ktorá doteraz

neexistovala a bola príčinou, prečo sa euro nestalo integračným nástrojom pre všetky členské krajiny Únie, nebudeme špekulovať. Európska komisia získala emisiou dlhopisov 17 miliárd eur, pritom dopyt po nich bol vyše 230 miliárd eur. Z uvedeného záveru môžeme tiež povedať, že úročenie spoločných dlhopisov je vždy lacnejšie, ako by bolo úročenie dlhopisov z najviac zadlžených štátov južnej Európy, a tiež, že zahraniční investori budú mať záujem najviac zarobiť na európskych dlhopisoch spomínanými nižšími zápornými úrokovými sadzbami.

Budeme však zvedaví, za akých podmienok bude Európska komisia aj cez obchodné banky emitovať väčšie objemy európskych dlhopisov pre potreby fondu obnovy v objeme 750 miliárd eur, z ktorých by na Slovensko malo prísť 7,5 miliardy eura. Keďže deficit verejných financií a verejného dlhu k HDP patrí v rámci eurozóny u nás medzi najnižšie, požičiavame si zatiaľ v tomto roku lacno.

Vďaka Daliborovi MIKULÍKovi sa na hrade Ľubovňa stále čosi zaujímavé deje

Riman-cár si zastal táborom aj na severnom Spiši

Text a foto Emil SEMANCO

„Zleteli orly z Tatry, tiahnu na podolia...“ oznamuje v roku 1864 s patričným romantickým nadšením Samo Chalupka a s rovnako náležitým patetickým historizmom veršuje, ako neveľká družina slovanských junákov sa neohrozene postavila spupnému rímskemu panovníkovi, keď odmietol jej mierové posolstvo, a s výkrikom Mor ho! hrdinsky zahynula v boji brániac svoju otčinu proti mnohonásobnej presile. Tábor rímskeho cisára a vojenské šiatre sa na ich zabratej zemi beľeli širokým priestorom... Šafárik v Slovenských starožitnostiach uvádza, že takto chabro sa postavili slovanskí Lemiakovci rímskemu cisárovi Constantinovi II., keď v roku 358 vtrhol do Panónie... A to najstaršiemu zo štúrovcov, „kňazovi so šabľou“, stačilo ako podnet na rýmy do nesmrteľnej básne...

Či to bolo tak alebo inak a koberliarovský vedátor azda podľahol vlastne- neckým preludom, ktoré ho ovládaného depresiami dohnali v starobe až k skoku do Vltavy, ťažko vyloviť z hĺbín dejín. Čo sa dá však s určitou doložiť, je skutočnosť, že to nebol jediný rímsky cisár, čo si brúsil zuby a meče na území pod Tatrami. Kdesi pri Hrone filozofoval Marcus Aurelius a rímsky cisár Žigmund Luxemburský prichádzal na sever Spiša častejšie, ako by to tomuto kúsku Uhorska bolo prospešné. Viac a dôkladnejšie by o tom vedel rozpovedať riaditeľ Ľubovnianskeho múzea, sídliaceho na hrade Ľubovňa, historik PhDr. Dalibor Mikulík, vďaka ktorému sa o tejto kedysi významnej pohraničnej pevnosti stále čosi zaujímavé dozvedáme. Najnovšie z práve vydaného, bohato ilustrovaného sprievodcu touto národnou kultúrnou pamiatkou...

•••

Severná hranica Spiša a zároveň štátna hranica medzi Uhorskom a Poľskom nebola na začiatku 13. storočia pevné stanovená. V našich, maďarských, poľských a rakúskych archívoch by sme od roka 1235 našli nemalo svedectiev o vzájomných sporoch, naťahovačkách aj krvavých bojoch o ovládanie tohto územia.

■ MOCNÝ MALOMOCNÝ

Počas vlády Ľudovíta I. dosiahol uhorské kráľovstvo vrchol moci. Po smrti poľského kráľa Kazimíra v roku 1370 ho tamojšia šľachta povolala aj na poľský trón, a tak sa jeho mocnárstvo rozrástlo od Jadrana až k Baltu a Ľudovítovi prischlo označenie Veľký. V Poľsku sa však zdržiaval zriedkavo; starosť o krajinu prenechával domácim magnátom, a keďže nemal mužských potomkov, vladárske povinnosti neskôr delegoval na svoju mladšiu, ešte maloletú dcéru Hedvihu. Poľské nástupníctvo však veľmi chcel zabezpečiť staršej dcére Márii a jej snúbenčovi Žigmundovi. Prv než sa mu to podarilo, zomrel začiatkom septembra 1382 v Trnave na príznaky malomocenstva...

Ozvena týchto udalostí, prosperita kráľovstva a lesk panovníkovho bohatstva sa odrážajú aj v Ľubovnianskych hradných múroch. Podľa všetkého to muselo byť honosné a bezpečné sídlo. Dcéra Ľudovíta Veľkého kráľovná Mária prišla na hrad v júni 1392 a o štyri roky neskôr v lete 1396 sa tu dlhší čas zdržiava aj jej neskorší manžel Žigmund Luxemburský. Rýchlo zisťuje, že hrad má mimoriadny význam ako pohraničná pevnosť s Poľskom. Preto svojmu tajnému kancelárovi a vtedajšiemu majiteľovi hradu Imrichovi z Perína dáva za Ľubovňu ako odstupné lukratívne majetky v Šariši a v okolí Stropkova a hrad s panstvom začleňuje pod priamu kráľovskú právomoc.

■ RYŠAVÁ LIŠKA

Žigmund, mladší syn českého kráľa a cisára Karola IV., mal dvadsať rokov, keď si Máriu vzal. S ňou v roku 1387 „vyženiť“ aj uhorskú korunu. Po bratovi Václavovi IV. získal český kráľovský stolec a napokon sa stal aj nemeckým a rímskym cisárom. Poliaci, ale ani husitské Čechy ho za panovníka nechceli a nepresvedčili ich ani dve krížiacke výpravy, ktoré Žigmund proti „božím bojovníkom“ zorganizoval. Táboriti a Žižkove kališnické vojská mu vo viacerých bitkách niekoľkokrát vyprášili kožuch a z Čiech ho vyhnali s nelichotivou prezývkou „Ryšavá liška“. Žigmund si ju naozaj zaslúžil. Bol prefikáňaný intrigán, ktorý pri presadzovaní vlastných záuj-

Hradná panoráma na pozadí Ľubovnianskej vrchoviny

mov nepoznal útlacitosť ani škrupule. Ukázal to už na koncile v Kostnici, kam pozval Jana Husa s ubezpečením, že bude môcť verejne obhájiť svoje učenie. Majster Jan skončil v júli 1415 na hranici ako kacír...

O nič lepšie si Žigmund nepočínal ani v Uhorsku. Vplyvných a majetných si kupoval privilégiami, mestá si nakláňal výsadami, ale vzápätí sa púšťal do politických a vojenských avantúr, ktoré ich bohatstvo a majetky roztápali ako vosk.

Bol pyšný na svoju urastenú postavu, dlhú ryšavú bradu a najviac vari na to, že ho v pití vína málokto prevyšil... Manželku Máriu, ktorá azda aj preto umrela mladá, podvádzal s húfom milieniek, čo pred pápežom Eugénom priznane obhajoval: „A či vieš, Svätý Otec, čím sa my od seba líšime? Nuž, ty piješ vodu, ja víno. Ty kaziš cirkev, ja ríšu.“

V roku 1410 zorganizoval vojenské ťaženie proti poľskému kráľovi Vladislavovi II., ktorého na Žigmundovom dvore posmešne nazývali Lokietok (Laktik) – očividne podľa neveľkého vzhľadu. Jageľovec sa však ukázal ako tvrdý oriešok. Tento „laktibrada“ nielenže ubránil Halič aj Vladimírsko, ale uštedril Žigmundovi zdruvujúcu porážku. Úplný krach poľskej výpravy Žigmunda nepoučil. Vzápätí sa pustil do vojny s Benátkami, ktorým chcel odňať dalmatínske pobrežie a mestá na ňom. Na vojny však treba peniaze a Žigmundovi začali zálostne chýbať. Na výžmýkané pokladnice uhorských miest sa spoľahnúť nemohol. Preto o pôžičku – čuduj sa svete – požiadal svojho nedávneho úhlavného nepriateľa Lokietka. Zišli sa v marci 1412 s manželkami a honosnými sprievodmi práve na Ľubovnianskom hrade a 15. marca tu podpísali zmluvu o mieri a vzájomnej pomoci.

■ NESPLATENÝ ZÁLOH

Ľubovňa prežívala možno najslávnejšie dni svojej dlhovekej histórie. Pre korunované hlavy pripravovali v hradnom paláci okázalé hostiny a zábavy, na nádvoríach súperili rytieri z panovníckych družín v prestížnych turnajoch a hájníci v okolitých lesoch s hojnosťou zveriny usporadúvali početné poľovačky. Nečudo, že sa hrad Vladislavovi zapáčil, a keď ho Žigmund požiadal o finančnú výpomoc, rád pevnosť prijal do zálohu aj so Starou Ľubovňou, Podolíncom, Hniezdnom a ďalšími trinástimi mestami zo Spoločenstva spišských Sasov za pôžičku tridsaťsedemtisíc kóp českých grošov.

Žigmundove sľuby o rýchlom splatení dlžoby boli ako marcový sneh v Ľubovnianskej vrchovine. Aj keď pôžička bola myslená dočasne do 8. novembra 1412, šesťnásť spišských miest spravovali poľskí miestodržiteľia plných tristošesťdesiat rokov, kým ich

Lákadlom na prehliadku skanzenu pod hradom je drevený gréckokatolícky chrám sv. Michala archanjela z Matysovej z roka 1833.

Múzeum ľudovej architektúry pod hradom Ľubovňa tvorí samostatnú príťažlivú expozíciu.

v roku 1772 cisárovná Mária Terézia neprinavrátila pod rakúsko-uhorskú korunu.

■ MOST Z JANTÁRU

Hrad Ľubovňa sa dostal počas zálohu do výnimočného postavenia. Aj naďalej bol súčasťou Uhorska, ale jeho užívateľom sa stal poľský kráľ, ktorý túto pohraničnú pevnosť, ale aj Starú Ľubovňu, Podolíneč, Hniezdne, Spišskú Novú Ves, Spišské Podhradie, Spišské Vlachy, Ľubicu, Spišskú Belú, Vrbov, Tvarožnú, Ruskinovce, Poprad, Spišskú Sobotu, Veľkú, Matejovce a Stráže pod Tatrami spravoval prostredníctvom vysokých hodnostárov – miestodržiteľov, ktorí priamo od panovníka dostávali titul kapitána a zvrchovanú právomoc vyberať na spravovanom území rentu a iné poplatky.

Ľubovniansky hrad bol akýmsi mostom medzi Uhorskom a Poľskom. Predurčovala ho na to výhodná poloha pri dôležitej obchodnej Jantárovej ceste, ktorou z východoslovenských miest smerovali na sever najmä banské produkty – meď a železo, ale aj víno z Tokajskej oblasti, ktoré vyvážali najmä košickí a prešovskí kupci. Obchodníci z Košíc a Bardejova mali v Poľsku dokonca mýtnu a colné výsady. Dovážali najmä luxusné tovary – súkno, hodváb a brokát pre majetné vrstvy, a kvalitné nožiarske a zbrojárske výrobky.

Ako uvádzajú historické pramene, Ľubovniansky hrad nebol len centrom dôležitých medzinárodných udalostí, strategickým oporným bodom, diplomatickým a vojenským kolbišom, ale ako radi zdôrazňujú najmä poľskí dejepisci, dlho bol aj poľskou predsunutou baštou a dôležitým spravodajským strediskom, čo zrejme tiež bola úloha poľských správcov, administrátorov a kastelánov.

■ PALÁC LUBOMÍRSKÝCH

Nemožno vymenovať všetkých spišských miestodržiteľov, čo sa za takmer štyri storočia objavujú v množstve archívnych dokumentov. Je v nich zapísané, že prvým kapitánom, ktorý hrad prevzal a prispôbil novému poslaniu, bol Pavol Gladich. Už v marci

Počas poľsko-švédskej vojny (1600 – 1611) ukrývali na Ľubovnianskom hrade poľské korunovačné klenoty, čo pripomína táto vydaná replika.

hrade šľachtica pochádzajúceho z Vrbového pri Piešťanoch, ktorý práve tu začal kariéru azda najznámejšieho uhorského svetobežníka a po neuveriteľných životných peripetiách sa tiež stal kráľom. Vtedy dvadsaťdvaročný Móríc Beňovský sa po viacerých dobrodružstvách ocitol na jar v roku 1768 v Spišskej Sobotě, kde sa zahľadel do krásnych očí mladučkej Zuzany Hönschovej. Ani veľká láska nevedela mladého burliváka nadiť pripútať na jedno miesto. V júli toho istého roka sa Beňovský vybral za vojenským veliteľom Ľubovnianskeho hradu majorom Elstermannom a predstavil sa mu takmer ako „barón Prášil“. Nahovoril mu kadečo o svojich hrdinských skutkoch a presviedčal ho, že ak dostane odporúčací list, naverbuje na Spiši vojakov a s touto jednotkou podporí boje poľských konfederátov. Ktovie, ako si Beňovský pri verbovaní regrútov počínal a koho naozaj chceli podporiť opatrní spišskí remeselníci a richtári. Dost' na tom, že poslali za kapitánom hradu delegáciu a výsledkom ich energetickej intervencie bolo, že do Spišskej Soboty vyrazila šesťčlenná vojenská eskorta, ktorá vetroplacha vytiahla takmer zo Zuzankinej postele a v okovách ho dovezla do Ľubovne. Po vypočutí zavrel Beňovského do väzenia v donžone nad skladom kanónových guľí a možno ho strčili do „pekla“ – ako vraveli podzemnej kobke vľavo od druhej brány...

Beňovský však dlho o chlebe a vode nepobudol. Podarilo sa mu zutekať a v Poľsku sa naozaj zapojil do bojov na strane barských konfederátov. Zajali ho však Rusi, a tak sa začala ďalšia etapa jeho pestrého životného príbehu, na ktorej boli zastávky v Tarnopole, Kazani, Tomsku, Krasnojarsku a Jakutsku. Potom Kamčatka a znova útek na lodi cez Kurilské ostrovy, Japonsko, Macao až na Madagaskar, kde sa stal kráľom domorodcov.

■ ZÁSAH Z VIEDNE

Cisárovná Mária Terézia využila prvé delenie Poľska medzi Pruskom, Rakúskom a Ruskom a po tristo šesťdesiatich rokoch pripojila zálohované územie k Uhorsku. Slávnostný akt sa uskutočnil 5. novembra 1772 v Spišskej Novej Vsi a panovníčku na ňom zastupoval spišský župan Ján Čáki. O tri dni neskôr prevzal aj Starú Ľubovňu, Podolíneč a Hniezdne.

Hrad Ľubovňa, ktorý bol symbolom poľskej vlády na území iného štátu a sídlom starostu – vysokého poľského hodnostára – stráca svoje postavenie. Prestáva byť centrom správy hradného panstva aj všetkých šesťnástich zálohovaných miest a už neplní garancie vojenskej a správnej ochrany.

Posledným súkromným majiteľom hradu sa od roka 1883 stala rodina poľských šľachticov Zamojských, ktorí v okolí vstali aj iné majetky a kúpele Ružbachy, známe liečivými prameňmi už od roka 1595. Najvýdatnejší prameň je pomenovaný po neteri španielskeho kráľa Izabele de Bourbon, ktorá bola manželkou grófa Jána Zamojského. Niektoré časti hradného areálu dal gróf opraviť, zrekonštruoval palác, kaplnku aj časti hradieb a nastahoval sem úradníkov a zamestnancov veľkostatku. V časti hradu zriadil múzeum a vo Vyšných Ružbachoch popri kúpalisku financoval aj výstavbu elegantného výletného Bieleho domu, ktorý je dodnes ozdobou týchto známych kúpeľov.

Zamojskí užívali hrad až do druhej svetovej vojny, keď sa v ňom usadilo gestapo a niekdajšiu stopäťdesiat metrov hlbokú hradnú studňu premenili nacistickí hrdlozezi na hrob viacerých účastníkov protifašistického odboja...

■ BEŇOVSKÉHO KOBKA

Posledným poľským spišským starostom bol Karol Poniatowski, brat poľského kráľa. Práve v tom čase väznili na

Hodnotenie poľsko-ruských vzťahov vyžaduje okrem poznania aj objektivitu

Len vôľa po pravde prispeje k zmiereniu

Martin JARINKOVIČ – Ilustrácie: dobové plagáty

V súvislosti s blížiacou sa storočnicou Rižského mieru, ktorý 18. marca 1921 uzavrel vojnu medzi obnoveným poľským štátom a sovietskym Ruskom, je vhodné pozastaviť sa nad otázkou rusko-poľských vzťahov. Zvlášť preto, že u nás sa často na tieto vzťahy nazerá jednostranne, s vopred danými sympatiami či antipatiami, priam fanúšikovsky. História však nie je hokej. Na jej pochopenie treba istý nadhľad.

Zásadnou chybou, s ktorou sa často u nás stretávame, sú pokusy o interpretáciu rusko-poľských vzťahov cez prizmu Slovanstva v jeho romantickom ponímaní. Tým sa vopred dostávame do slepej uličky nepochopenia a apriórneho neopodstatneného delenia na dobrých a zlých. Pravda je však taká, že aj keď ide o interakciu dvoch slovan-ských krajín a národov, so Slovanstvom ich vzťahy súvisia len málo.

■ MOCENSKÝ ZÁPAS

V prvom rade tieto vzťahy treba v zásade chápať v kontexte mocenského boja dvoch vzájomne si od vekov – presnejšie od 15. storočia – konkurujúcich štátov s imperiálnymi ambíciami. Priestorom, v ktorom sa krížili ich záujmy, bolo Pobaltie, Bielorusko a Ukrajina. Hranice v tomto teritóriu sa posúvali podľa toho, kto mal navrch. Do polovice 17. storočia dominovalo Poľsko, ktoré vytvorením únie s Litvou v roku 1569 predstavovalo najväčšiu mocnosť na východe Európy. Vinou vnútorného rozvratu však jeho moc postupne upadala, až sa stala obeťou susedov. Poľsko si medzi sebou rozdelilo Rusko, Rakúsko a Prusko. Najväčšia časť, až osemdesiatdva percent niekdajšieho Poľska, sa ocitla pod ruskou nadvládou. Po tom, čo prvá svetová vojna spôsobila pád viacerých ríš – „žalárov národov“, medzi nimi aj Ruského impéria, sa Poliakom po sto dvadsiatich troch rokoch otvorila cesta k samostatnosti. Súčasťou procesu znovuzrodenia poľského štátu bolo aj úsilie o stanovenie hraníc čo najbližších tým historickým z roka 1772. Táto idea však nebola reálna, čo v krátkom čase musel akceptovať aj „náčelník“ maršal Józef Piłsudski, ktorý pochopiť pomer síl rezignoval na maximálne ciele. Pragmaticky svoju víziu preformuloval a podriadil najdôležitejšiemu faktoru – bezpečnosti voči mocnému východnému rivalovi. Zvažoval širší federalizačný projekt, resp. víziu samostatnej Ukrajiny a Bielorusko-litovského štátu, ktoré by tvorili akési ochranné pásmo Poľska, hranice ktorého však mali byť posunuté čo najviac na východ.

■ BITKA POD VARŠAVOU

Nebol to len imperializmus, ale aj otázka prežitia, ktorú sa podarilo na dvadsať rokov vyriešiť v bitke pod Varšavou. Poľsko v tejto vojne so sovietskym Ruskom (1919 – 1921) nielen obhájilo svoje právo na samostatnosť, ale zároveň zastavilo prienik svetovej revolúcie do Európy. Pri interpretácii vojny z rokov 1919 – 1921 sa stretávame s argumentom, že Poliaci vtrhli do Ruska. Boje však prebiehali mimo ruského etnického územia. Odohrávali sa totiž na Ukrajine, v Bielorusku, Litve a Poľsku, ktorých sa bolševici v Brestlitovsku vzdali. Tento konflikt nebol celkom ani konfliktom „národným“, hoci, ako je pravda, bolševici v ňom na seba prevzali ochranu tradičných ruských imperiálnych záujmov. Národný motív síce zohral svoju rolu v postoji bývalých cárskeho dôstojníkov, lenže samotný konflikt bol rámcovaný najmä ako ideologická vojna. Len tak sa mohlo stať, že kým na strane Poľska proti bolševikom stáli emigranti Borisa Savinkova a niekoľko tisíc dobrovoľníkov, tak na sovietskej strane boli aktívni poľskí komunisti.

Propagandistické plagáty živili nevraživosť a nepriateľstvo na jednej i druhej strane.

Do zápasu o „historickú pravdu“ sa zapojilo aju výtvarné umenie...

Výsledok vojny spečatený v Rižskom mieri stanovil nové kompromisné hranice medzi odvekými rivalmi. Kompromisné boli pre nich, nie však pre slovanské národy, ktoré sa nachádzali medzi nimi. Tak Poľsko, ako i Rusko, či neskôr ZSSR, svojim cieľom podriaďovali a propagandisticky využívali emancipačné ambície národov z pásma stretu svojich záujmov. Využívali pritom aj rôzne slovanské heslá. Po Rižskom mieri však v Poľsku i v ZSSR boli národné práva Bielorusov a Ukrajincov potláčané. Boli občanmi druhej kategórie. No Poľsku miera politickej perzekúcie nedosahovala brutálnosť sovietskych pomerov – takých ako štátom organizovaná fyzická eliminácia v podobe hladomoru na Ukrajine či stalinskej represie z rokov 1937 – 1938. Ostatne, o vzťahu k slovanským bratom z Ukrajiny a Bieloruska, ktorých oslobodením v septembri 1939 Stalin propagandisticky obhajoval napadnutie Poľska, jednoznačne hovorí skutočnosť, že na zabratom území bolo podľa ruskej historičky N. Lebedevovej len do decembra 1940 politicky uväznených štyristosedemtisíc osôb (z toho Poliakov „len“ štyridsať percent).

■ STALINSKÉ ZLOČINY

Najproblematickejším obdobím poľsko-ruských vzťahov sa z dnešnej perspektívy javí práve 20. storočie zaťažené novým javom v dovtedy nepredstaviteľných masových zločinoch komunizmu. Po páde komunistickej diktatúry sa v deväťdesiatych rokoch spolu s priznaním zločinov komunizmu objavila nádej na nový reštart vzťahov. Žiaľ, tento trend netrval dlho. Obrodienie ruskej velfmocenskej pozície, ktoré prispelo k vyváženiu nespravodlivého jednopólného sveta, prinieslo aj svoju odvrátenú stranu v podobe návratu imperiálneho výkladu najnovších ruských dejín. Súčasťou koncepcie

dejín prezentovaných N. Naročnicou a ďalšími popredným ruskými historikmi bola pozitívna interpretácia štátovej vojny Stalina spojená s rehabilitáciou stalinizmu a bagatelizáciou jeho zločinov. Tieto trendy cez alternatívne médiá prenikli tiež k nám. Aj u nás sme mohli na rôznych fórach zaregistrovať ozvenu novej rusko-poľskej vojny o historickú pamäť, napríklad na tému katynského zločinu. Aj k nám v súvislosti s touto témou prenikli popri negácii sovietskej viny aj interpretácie ovplyvnené novšími trendmi ruskej historiografie. Ich podstatou je výklad evokujúci priamu súvislosť medzi Katynou, ktorá mala vyznieť ako zdanlivo spravodlivá odplata za údajne podobné zločiny spáchané na sovietskych zajatcoch z poľsko-bolševickej vojny 1919 – 1921.

■ ZAJATECKÁ ANABÁZA

Začiatky tejto kampane označovanej za „Antikatyn“ môžeme hľadať v nariadení prezidenta M. Gorbáčova, ktorý ako prvý zo sovietskych vodcov priznal pravdu o zločine spáchanom NKVD na vyše dvadsaťdesiat tisíc poľských dôstojníkov. Gorbáčov v snahe opticky vyrovnáť dojem z tohto zločinu a propagandisticky ho zneutralizovať nariadil sovietskym historikom nájsť na poľskej strane paralelu, ktorá by pred svetom vyvážila zločin stalinizmu na Poliakoch. Ideálnym na toto využitie sa stal prípad sovietskych zajatcov, ktorý už v minulosti využívala aj stalinská propaganda. Podkladom bol skutočne ťažký osud zajatcov v poľských internačných táboroch. Rodiaci sa poľský štát v celej biede, chaose a bojových ťažkostiach v tejto otázke naozaj zlyhal. Nebol pripravený zabezpečiť adekvátne sociálne podmienky a zdravotnú starostlivosť mase zajatcov, ktorých len po varšavskej bitke bolo narázovo do šesťdesiat

tisíc. Celkovo sa ich počet odhaduje na stodesaťtisíc (Z. Karpus) až stopäťdesiat tisíc (L. Wyszczelski či viacero ruských autorov, napríklad G. Matvejev, ktorý uvádza sto-päťdesiat sedem tisíc). Zajatci boli umiestnení v neadekvátnych a zanedbaných nemeckých a rakúsko-uhorských internačných táboroch z prvej svetovej vojny. V barakoch nebolo zabezpečené kúrenie ani sanitárne podmienky. Nečudo, že sa v preplnených barakoch šírili epidémie. Hlavnou príčinou masovej úmrtnosti bol týfus, cholera a dyzentéria. Celkové vysilenie od hladu tiež nebolo žiadnou raritou. Nemožno poprieť ani excesy v správaní dozorcov. Zaznamenané sú prípady bitia väzňov a strelba na zajatcov porušujúcich zákaz vychádzania z barakov. Aj najvýznamnejší ruský špecialista na túto otázku G. Matvejev za hlavnú príčinu smrti zajatcov považuje choroby z nedostatočnej starostlivosti. Celkový počet obetí sa odhaduje od šesťdesiat tisíc do dvadsaťtisíc, pričom niektorí ruskí autori uvádzajú aj cifry značne vyššie – od dvadsaťpäťtisíc (Matvejev dvadsaťpäťtisíc až dvadsaťosem tisíc) do šesťdesiat tisíc (Michutinová) až po neuveriteľných stotisíc (propagandisti). Za najobjektívnejší však možno považovať odhad od šesťdesiat tisíc do dvadsaťtisíc, ktorý je výsledkom spoločnej poľsko-ruskej výskumnej práce historikov zverejnenej v spoločnej publikácii v roku 2004. Treba však pripomenúť, že nielen Poliaci, ale aj Sovieti držali zajatcov protivníka vo svojich táboroch. Počet Poliakov v zajatí sa odhaduje od štyridsaťtisíc do päťdesiat tisíc. Z nich sa nevrátilo do vlasti od päťdesiat tisíc do dvadsaťtisíc mužov. Dá sa predpokladať, že aj v ich prípade značnú daň na životoch si vyžiadali najmä choroby. Treba si uvedomiť, že úroveň starostlivosti v sovietskych táboroch nemohla byť omnoho lepšia od poľskej, keď v Trockého pýche – v samotnej Červenej armáde podľa prof. Andrzeja Nowaka, len následkom epidémií v roku 1920 zomrelo dvestotisíc jej príslušníkov...

■ POĽSKÁ OPERÁCIA

Ako vyplýva z uvedeného, v porovnaní oboch káz je obrovská asymetria. Kým prípad sovietskych zajatcov je výsledkom zlyhania systému, v prípade Katyne ide o vopred pripravený zločin plánovaného vyvraždenia. Je nanajvýš cynické pritom tvrdiť, že sa ním Poliakom len vrátilo, čo si zaslužili. Zvlášť ak si uvedomíme, že Katyn bola len špičkou ľadovca v systematickej politike stalinizmu, ktorý Poliakom pre ich katolicizmus, „kulactvo“ a historickú hrdosť vnímal ako nepriateľský element.

Poliaci, ktorých žilo na území ZSSR pred rokom 1939 približne jeden a štvrt milióna, boli terčom represíi, ktoré vyvrcholili v tzv. poľskej operácii. Na základe rozkazu č. 00485 z 11. augusta 1937, ktorý vydal šéf NKVD Nikolaj Ježov, bolo do novembra 1938 celkovo perzekvovaných 139 835 občanov ZSSR poľskej národnosti. Z nich 111 091 osôb bolo popravených len za to, že boli Poliakmi. Tisíce ich rodinných príslušníkov boli odtransportované na Sibír a do Kazachstanu. Zvlášť tragický bol osud poľských sirôt v sovietskych „detdomach“ zriadených NKVD na prevýchovu potomkov „nepriateľov ľudu“. Aj na to by sme mali pamätať, keď chceme pochopiť „poľskú nedôveru voči Rusku“.

Bez toho, že sa Rusi neodrieknu dedičstvu komunistického režimu a obhajovania jeho zločinov, ktorého boli sami najväčšou obeťou, nebude možné rusko-poľské zmierenie. A bez rusko-poľského zmierenia nikdy nebude jednoty Slovanstva. Prvým krokom na zmierenie je dobrá vôľa k pravde, pretože na klamstve sa nedá stavať trvalé zmierenie.

NA MARGO

Každoročne 9. januára slávený štátny sviatok Dňa Republiky Srbskej ozvláštnila tohto roku premiéra nového historického filmu venovaného jednej z rozhodujúcich etáp formovania tejto entity Bosny a Hercegoviny. Srbi filmom Koridor 92 pokračujú v nedávno začatej tradícii filmového spracovania kontroverznej najnovšej vojnovéj histórie. Po rokoch zaznávania tak Srbi s novým seba-vedomím pristúpili k oživovaniu svojej historickej pamäti.

Koridor 92 – symbol života

Už osvedčená režisérka Slađana Žarićová, autorka úspešného filmového spracovania osudov hrdinov bojov o Košare a Paštrik z čias kosovského konfliktu, tentoraz zamerala svoju pozornosť na operáciu Koridor, ktorá znamenala pre bosnianských Srbov jeden z rozhodujúcich medzníkov vojny v Bosne a Hercegovine. Aj tentoraz pracovala na zákazku ministerstva obrany Srbska, pričom film sa zrodil v koprodukcii Rádiotelevízie Srbska, Rádiotelevízie Republiky Srbskej a Vojenského filmového centra Zastava film. Minister obrany Srbska A. Vulin aj týmto filmom pokračuje v novej stratégii oživovania národnej pamäti najmä najmladšej generácie.

Koridor 92 opisuje jednu z najvýznamnejších operácií Vojska Republiky Srbskej prebiehajúcej od 24. júna do 6. októbra 1992. Jej cieľom bolo obnovenie Chorvátmi prerušeného pozemného spojenia západnej a východnej časti vtedajšej Srbskej republiky Bosny a Hercegoviny (dnes Republika Srbská). Prerušenie tejto pupočnej šnúry spájajúcej Banja Luku s Belehradom, vážne ohrozilo prežitie srbskej enklávy v Bosne. Chorváti tým zároveň chceli odrezať srbskú enklávu na vlastnom území, ktorá ako neuznaná Republika Srbská krajina hraničila s územím pod kontrolou bosnianských Srbov. Ich legitímny strategicko-vojenský cieľ mal však aj odvrátenú stranu v podobe prerušenia humanitárnej pomoci. Definitívne rozhodnutie začať operáciu pod symbolickým názvom Koridor života urýchlila smrť dvanástich novorodencov v Banja Luke, ktorý prerušením dodávok kyslíka z Belehradu zahynuli v inkubátoroch. Vojsko bosnianských Srbov pod velením generála Momira Talića za podpory formácií krajinských Srbov spoločnými silami priam symbolicky tento prírod kyslíka Srbov obnovili.

Film je dôkazom novej línie srbskej politiky budovania historickej pamäti, ktorou sa pokúšajú o prerazenie jednostrannej západnej projekcie rozpadu Juhoslávie. Pochopiteľne, v Sarajeve či Záhrebe majú svoj, úplne legitímny pohľad na nedávnú históriu. V tom však spočíva možnosť cesta, ak nie k zmiereniu tak aspoň k normalizácii vzťahov. Ak by si každý povedal svoje a zároveň vypočul druhú stranu, možno by došlo k istému pochopeniu alebo aspoň uznaniu druhej strane práva na svoj výklad. Aj to by bol krok k tvorbe lepšej budúcnosti.

Martin JARINKOVIČ

Čo prináša prvé tohtoročné číslo matičného magazínu Slovenské pohľady

Nádielka dobrého čítania a literárnych ponorov

Radoslav ŽGRADA

Úvodník predsedu Matice slovenskej M. Gešpera o viackrát sa opakujúcich snahách v histórii zlikvidovať či obmedziť činnosť ustanovizne, bilanciu tridsiatych rokov od začiatku sprístupňovania našej exilovej literatúry od P. Cabadaja, spomienky na svojho otca knihovníka od D. Hajka či pristavenie pri nedávno udelenej Nobelovej cene za literatúru. To všetko a mnoho iného môžete nájsť v Slovenských pohľadoch, ktorých ďalšie januárové číslo práve prichádza na pulty predajní.

Slovenské pohľady, najstarší literárny časopis na Slovensku a zároveň druhý najstarší literárny časopis v Európe, založil v roku 1846 Jozef Miloslav Hurban. V roku 1881 ho obnovili Svetozár Hurban Vajanský a Jozef Škultéty. V päťdesiatych rokoch minulého storočia ho komunistická moc odobrila Matici slovenskej, čo bolo súčasťou politickej degradácie ustanovizne i takzvaného boja proti buržoáznemu nacionalizmu. Slovenské pohľady sa vrátili do Matice slovenskej až v deväťdesiatych rokoch. Bohužiaľ, periodikum tesne pred sto sedemdesiatym piatym výročím založenia a sto štyridsiatym výročím jeho obnovenia, ktoré si pripomenieme v roku 2021, musí bojovať o svoju tvár a prežitie pri neprajnosti mocných, zosobenou novou ministerkou kultúry Natáliou Milanovou, ktorá obmedzením štátnej dotácie Matici slovenskej hrubo zasiahla aj do fungovania samotných Slovenských pohľadov.

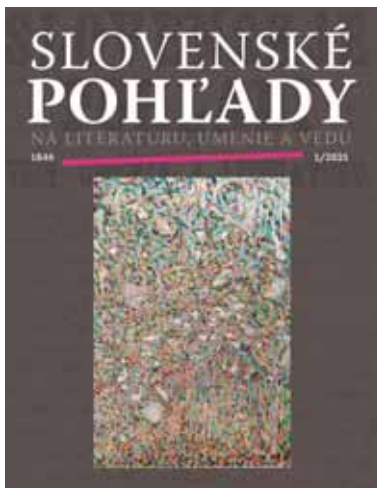
V ZAJATÍ NEPRAJNOSTI

Úvodník v novoročnom čísle tradične patrí predsedovi MS. Marián Gešper nám pripomenie obdobie päťdesiatych rokov minulého storočia, keď sa štátna moc usilovala zlikvidovať MS, čo

je aj smutným odrazom dnešných dní, keď je inštitúcia pod náporom falošnej diskreditačnej kampane liberálnych médií a politikov a následnej snahy o oklieštenie jej činnosti. Číslo prináša básnické ukážky od Pavla Országha Hviezdoslava Ó, sloboda, ty ľudstva ideále..., Martina Vlada, Jozefa Trtola, Moje h(r)ajkanie od Mariána Šidlíka, ako aj básne bulharského autora Ivana Ladževa preložené Hanou Koškovou. Peter Cabadaj sa pokúsil bilancovať tridsať rokov od začiatku sprístupňovania našej exilovej literatúry.

ZLODEJI KNÍH

Peter Mráz analyzuje Hollého básne. Etela Farkašová predstavuje svoju prózu ukážkou pod názvom Záchrana sveta podľa G. Dalimír Hajko píše podľa spomienok svojho otca – pražského a bratislavského knihkupca, úsmevné, ale aj smutné príbehy Zlodeji kníh, zlodeji nádejí. Andrijan Turan pripomenie život a dielo vizionára a genálneho architekta Antonia Gaudiho, autora nielen svetoznámej katedrály Sagrada Familia. Zlata Matláková uvedie prózu pod názvom Hromová dolina. Štefan Luby mapuje laureátov Nobelovej ceny slovenského a českého pôvodu a Marián Gazdík nám pred-

stavi najnovšiu držiteľku ceny za literatúru, ktorou sa stala americká poetka Louise Glucková. Spisovateľku Amaliu Crescentiu Hardt-Stummer si pripomenieme hneď dvoma príspevkami: v prvom pod názvom Poetická duša z rodu tovarnických podnikateľov, Jana Judinyová predstaví samotnú autorku, prekladom poviedky Generálna spoveď zo zbierky Spomienky od Kataríny Judinyovej si pripomenieme jej tvorbu.

Rubriky Sedem viet o siedmich knihách sa v novoročnom januárovom

číisle zhostil Jozef Špaček – recenzoval knihy od L. Feldeka Skúška, I. Čičmanca Z večerných kontemplácií, I. Kamenca a M. Michela Rozhovor s dejinami, P. Darovca On, Pišťanek, M. Prebudila No tak, usmej sa..., K. Kolbasa Všetko alebo znič a od S. Bigstaina (Švejk) afghánskym veteránem před karanténou.

RECENZIE NOVINIEK

Slovenské pohľady tradične prinášajú recenzie viacerých domácich aj zahraničných autorov (M. Vladík: Šesťdesiat básní, V. Švenková: Horské zákruhy, Zborník: Naš pán profesor Fraňo Rutkay. Pokus o skupinový portrét, M. Homza – M. Miková – M. Novotný (eds.): Študentský prolog k nežnej revolúcii: Bratislava 16. November 1989, D. Hajko: Slovenské provokácie, M. Kamenčík: Čítanka literárnych potuliek Hlohovcom (2017 – 2020), L. Moravčík: Nezbedné príbehy), pravidelné rubriky od Gustáva Murína Laboratórium, od Miloša Ferka Literárny antikvariát – píše o dvoch autoroch sovietskej vedecko-fantastickej beletrie, prvým je J. L. Vojenskunskij a ďalším I. B. Lukodanov. Opäť nahliadneme do literárnej tvorby a kritiky v Čechách v rubrike Spoza

Moravy od slavistu Iva Pospíšila. Jana Pivovarníková tradične podáva správu z výstav. V zápisníku sa rozlúčime s viacerými osobnosťami, ktoré nás nedávno opustili, menovite s Rudolfom Krivošom (príspevok od L. Podušela), Jozefom Pavlovičom (text L. Kepštová), Ondrejom Hercom (L. Volko), Petrom Birčákom (N. Ďurinová), dlhodobým prispievateľom do Pohľadov prof. Michalom Valentom (I. Hulín) a Ladislavom Švihelom (M. Jurčo). Ľubomír Podušel píše o maliarke Soni Herényiovej a v Slovenských pohľadoch sa dočítate aj o bibliografii Jána Švantnera. Číslo tradične uzatvára rubrika od Štefana Haviara Pripomíname si.

HOLOŠKOVA ŠKOLA

Výtvarný sprievod čísla je vytvorený z diel a prác viacerých autorov, študentov prof. Ľudovíta Holého. V roku 2019 vznikol v Záhořskej galérii Jána Mudrocha projekt Obraz s cieľom zhodnotiť jeho charakter a vklad do kontextu vysokoškolského umeleckého vzdelávania na Slovensku. Po senickej premiére bola výstava v priebehu roka 2020 reinnštalovaná ešte v Ošadnici, v Bratislave a napokon v Bystřici nad Pernštejnem. Špecifikum Holého Ateliéru klasických maliarskych disciplín na Fakulte výtvarných umení v Banskej Bystrici sa skrýva v metodike pedagogického procesu, ktorý preferuje najširší názorový prejav, pričom mimoriadny dôraz kladie na hĺbku poznania a neodvodenú autenticitu realizácie študenta. Názorne to dokumentuje aj výtvarná príloha Slovenských pohľadov, kde je prezentovaná aspoň časť vystavovaných prác.

Viktor PELEVIN: Generácia „P“, vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov

Absurdita reality časopriestoru

KNIHA TÝŽDŇA

Viktor Pelevin v románe Generácia „P“ opäť potvrdil svoje kvality literárneho spracovania témy. Témy, ktorá vŕchľuje z radu jeho dosiaľ vydaných diel. Tie sa zvyčajne týkali historických udalostí. Generácia „P“ je o deväťdesiatych rokoch v Rusku, presahujúcich do súčasnosti. Bláznivých, šialených bezbrehých rokov poskytujúcich príležitosť všetkého schopným jedincom.

Je venovaný reklame ako javu sprevádzajúcejmu náš každodenný život a nebadane ovplyvňujúcejmu naše rozhodovanie a správanie. S hrdinom románu (Vavilen Tatarskij) má čitateľ príležitosť preniknúť do zákulisia reklamy a vďaka autorovej fantázii aj prežiť chvíle pod vplyvom omamných látok. A nie je to len alkohol. Správanie hrdinu románu je také sugestívne, až vzbudzuje podozrenie, že autor veľmi dobre pozná halucinačné účinky drog. Práve tieto pasáže sú neuvěřiteľným úletom z reality, čo autor tak rád uplatňuje vo svojich dielach. Napriek tomu nie sú mimo. Stávajú sa súčasťou obrazu reality konkrétneho časopriestoru. Spoločenské zmeny v roku 1989 zasiahli všetky štáty východného bloku. Autor opísal túto udalosť veľmi jednoducho, bizarne a výstižne: „ZSSR, ktorý začali obnovovať a zlepšovať zhruba vtedy, keď si Tatarskij zaumienil, že zmení povolanie, sa vylepšil natoľko, že prestal jestvovať (ak je štát schopný dospieť do nirvány, tak to bol tento prípad).“ Alebo: „Čierna kabela, napchatá zväzkami stodolárových bankoviek, sa už stala najdôležitejším kultúrnym symbolom a ústredným prvkom väčšiny filmov a kníh...“ Bizarnosť doby vystihuje tiež dialóg, v ktorom zaznie, že „ekonomika klesá stále hlbšie do zadku, zatiaľ čo biznis sa rozvíja“. A to prostredníctvom štvrtého rozmeru – peniazov, z ktorých je zhotovený svet. Nie z morálnych hodnôt, o čom sa ešte v šesťdesiatych rokoch minulého storočia domnieval americký filozof Robert Pirsig. Tiež stojí za povšimnutie jav, prítomný nielen v porevolučnom Rusku, že „novinári úslužne luhali svojim časopisom a novinám, prijímajúc čierne bubáky od tých, ktorí sa ťažko živelne ocitli v ich zornom poli“. Jednoducho, Pelevin dnes predstavuje svedomie ruskej literatúry.

(ez)

NEKROLÓG

Emília BOŽÍKOVÁ patrila k ľuďom, ktorí sice v tichosti, ale naplno prežívajú svoj život. Vložila doň maximum síl, schopností a vôle pomáhať a slúžiť iným. Narodila sa 21. februára 1927 v rodine Jána a Márie Liptákovcov v Gočove. Pochádzala z ôsmich súrodencov. Základnú ľudovú školu vychodila v rodnej obci. Hneď po vojne v roku 1945 odišla do Košíc študovať za pôrodnú asistentku. Vrátila sa s diplomom, ktorý ju oprávňoval vykonávať najkrajšiu službu – pomáhať mamičkám priviesť na svet detičky.

Láska sa znásobuje, keď sa rozdáva

Hovorila, že ich nikdy nepočítala, ale bolo ich veľmi veľa, keďže mala veľký obvod od Kobeliarova po Vlachovo. Túto prácu vykonávala bezmála štyri desaťročia – až do odchodu na dôchodok.

Poznali ju všetci ako spoločenskú, vtipnú a múdru ženu. To všetko vychádzalo z toho, že mala rada ľudí a delila sa s nimi o svoje dary. Ako mladá sa zapájala do kultúry v obci, hrala ochotnícke divadlo, bola predsedníčkou miestneho Červeného kríža, vyše jedenásť rokov bola aktívnou predsedníčkou MO MS, členkou Folklórnej skupiny Gočovian, s ktorou vystupovala od jej založenia. Bola aj tu zdrojom rôznych múdrostí, piesní, rád a programov, ktoré pomáhala zostavovať so svojimi priateľmi z tejto skupiny. V určitých rokoch bola aj predsedníčkou Slovenského zväzu žien v obci. S pribúdajúcimi rokmi začala mať zdravotné problémy. Jej životná púť sa skončila koncom vlaňajšieho roka vo veku deväťdesiattri rokov deväť mesiacov a dvadsať dní.

Byť aktívnym členom spoločnosti si vyžaduje túžbu podeliť sa s tým, čo nám bolo nadené. Znamená to obetovať sa a priniesť pre iných kúsok seba, lásky, porozumenia, nápadov a radosti. Emília Božíková toto vedela, preto spomienky na ňu zostávajú trvalou súčasťou života tých, ktorí ju poznali. Zároveň jej život je mementom a motiváciou aj pre dnešnú modernú generáciu Slovákov, aby boli prínosom pre túto spoločnosť a premieňali Slovensko na krajší a lepši svet. Lebo láska je taká: znásobuje sa, keď sa rozdáva.

Text a foto: Martina GDOVINOVÁ

HUMORESKA

Tak sme sa dožili roku 1. Začnime nový letopočet! Rok 2020 označíme ako rok nula. Doslova a do písma, vlastne do číslice. Je na to mnoho dôvodov. V rámci módnjej hyperkorektnosti by sa vyšlo v ústrety všetkým, ktorým prekáža juliánsky, gregoriánsky, židovský, moslimský a čínsky kalendár. Prestali by hádky, či máme rok 2021, 5780, 1441, rok Býka alebo nejaký iný. Mierne by sme sa mohli inšpirovať francúzskym revolučným kalendárom z roka 1789. V tom kalendári istý básnik vytvoril poetické názvy mesiacov – mesiac vetra, mesiac vinobrania, mesiac rašenia. Pri jeho aktualizácii by sme názvy

niektorých revolučných mesiacov zmenili. Mesiac plodov by bol mesiac daňových priznaní. Mesiac dažďa by bol mesiac prvého núdzového stavu. Potom mesiac núdzo-

prvákov trebišovskej školy, ktorí na kompletu prepadli. Škola na nich vyfasovala jeden a pol milióna eur a vyučovanie trvalo aj so zapisovaním do triednych kníh jeden mesiac.

nia rokov prinesie drobné problémy. Ale pracujúca chudoba je zvyknutá na parlamentné eskapády, veľa znesie. Dátum narodenia napríklad dvadsať rokov pred nulou? Nezníe

nežili sme. Mnohým politikom by dobre padlo minulý rok anulovať. Napríklad kvôli predvolebným sľubom. Sľubovanie je síce beztestné, ale aj tak. Aby to nevyzeralo, že bohapusto tlačili sladké nezmysly. Rozprávať o nájomných bytoch, a pritom myslieť na vilu v Chorvátsku. Živnostníci, kaderníci, umelci, majitelia fítek či krčiem majú iné starosti. Mali rok nula z pohľadu nulových zárobkov. Sťažujú sa, a pritom sadzba DPH klesla o tri percentá, jednorazový príspevok na dieťa bol tristo eur. Nečudo, že úspory obyvateľstva vzrástli za minulý rok o 393 miliárd eur. Lenže to všetko v Nemecku. Všade dobre, doma ...

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Tak sme sa dožili (kto ako alebo aj nie) roka jeden...

vého stavu dva. Tri. Štyri... Predĺžovaný donekonečna. Priebeh Veľkej francúzskej revolúcie bol podobný minulému roku. Najmä čo do dechrinistizácie a činnosti Výboru verejného blaha. Teraz sa to volá Národná protiepidemická komisia. Už pred vyše dvesto rokmi zakázali slúžiť omše a prikázali otvorenie obchodov aj v nedeľu. Rok nula bol nultý aj pre všetkých 493

Niektor celkom hore si nevšimol, že na dištančné vzdelávanie treba notebooky, internet a elektrinu. Podľa dôležitosti pre obyvateľov osád v prvom rade elektrinu, v druhom vodu. Bez elektriny nefungujú televízory. To je prax a skutočnosť. Z pohľadu najmärdrejšieho tretieho sektora a ministerstiev treba v prvom rade prácu a vzdelanie. To je teória a sen. Ľudu zmena čísla-

to dobre, rok nula dostane meno. O názve sa bude hlasovať v referende. Lebo pospolyť ľud by mal sklony čiahnúť do bohatej palety vulgárnych slov. Referendum má síce hodnotu nula, ale vykáže sa zdanie demokracie a panstvo rozhodne po svojom. Narodil som sa dvadsať rokov pred korunou. Hneď to znie lepšie. Ďalšia možnosť je minulý rok zabudnúť. Nikdy nebol,

Človek, ktorý odolal pokušeniu moci a hľadal stratený pocit vnútornej slobody a cti

Morálne poslanstvo života Ladislava ŤAŽKÉHO

Ivan KRAJČOVIČ – Foto: Emil SEMANCO

Pred desiatimi rokmi 20. januára 2011 zomrel spisovateľ Ladislav ŤAŽKÝ. Dodnes si neuvedomujeme veľkosť jeho odkazu, dosah práce a to, že nebol len spisovateľom, novinárom, ale ovplyvnil život Slovákov aj v širšom meradle. Jeho nadčasové úvahy o smerovaní krajiny, obsiahnuté najmä v jeho publicistike, sú aj dnes aktuálne a znepokojujúce.

So spisovateľom a publicistom Ladislavom Ťažkým som sa zoznámil osobne po prvý raz v polovici deväťdesiatych rokov. Dovtedy som vnímal jeho tvorbu prostredníctvom jeho kníh Evanjelium čatára Matúša, Kto zabil Ábela? a Maršalova dcéra. Poznal som ho zaškatuľkovaného ako „vojnového spisovateľa“. Potom ako novinár som ho spoznal aj pracovne, pretože prispieval do týždenníka, v ktorom som pracoval.

■ PUBLICISTA ŽIVOTA

Na Ladislava Ťažkého si spomínam ako na vysokého človeka v rokoch, vždy upraveného, ktorý k nám prinášal precízne cizelované texty. Neraz sa o nich s redaktormi aj rozprával, akoby cítil potrebu ich obhájiť alebo sa báť, že by ich mohli možno aj odmietnuť.

Neskôr som o ňom napísal i seminárnu prácu. Kvôli nej sme mali mimo redakcie sériu stretnutí, kde som ho spoznal aj z osobnej stránky. Zamýš-

MEMORIÁL

lal som sa v nej, čo prevažuje v jeho práci – či závažnosť a bohatosť literárneho diela, alebo nástojčivosť publicistickej činnosti. Sám Laco Ťažký na moju otázku, či pociťoval vnútorný spor medzi spisovateľom a publicistom, povedal, že podľa neho vnútorne nikdy nemusel bojovať, pretože „celý život som písal publicistiku, za ktorú považujem aj svoje knihy Amenmária a Samí dobrí vojaci. Je to vlastne súbor reportáží o živote hrdinov“.

Jeho životné osobné a pracovné postoje sú dostatočne známe. Ak si občas pri spomienke na Ťažkého ťažkáme, že nemáme autoritu, o ktoré sa môžeme oprieť, prečo sa o tých málo, ktoré na Slovensku boli a sú, neopierame?

Prečo touto autoritou za svojho života bol práve Ladislav Ťažký? Preto, lebo bol nielen spisovateľom, ale najmä občanom, čím sa odlišuje od mnohých iných známych Slovákov, ktorí sú síce osobnosťami vo svojich povolaniach aj vo svetovom meradle, ale neprejavili sa občiansky. Pri hodnotení jeho doterajšieho života sa však nástojčivo ťačí otázka, prečo, ak bol Ladislav Ťažký symbolom človeka, ktorý bol ľudským a uznávaným spisovateľom, dostával ocenenia, ale jeho hlas predsa len efektívne neprenikol k väčšine ľudí ani k politickým špičkám. Prečo ťuča k nemu, navyše prirodzená, nie umelo vytvorená, tak málo dokázala ovplyvniť morálku a deje v spoločnosti?

Viera Žemberová v stati Autorská stratégia v próze Ladislava Ťažkého na konferencii venovanej dielu tohto spisovateľa na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici napísala: „Zverejnením Ústavy môjho svedomia sa Ladislav Ťažký vymedzil ako občan a spisovateľ, ktorý chce byť ľudský aj múdry a chápať jav v jeho súvislostiach, súčasne činorodý a chce si všimnúť i zhodnocovať svoje miesto v živote tak, aby bolo na prospech iným...“

To sa však vtedy i dnes málo nosí...

■ NEDOCENENÝ REBEL

Laco Ťažký mal dvadsaťdva rokov a už bol veteránom druhej svetovej vojny, okúsil východný front, zajatie, útek spoza ostnatých drôtov, nekonečné kilometre peši z Rumunska na východné Slovensko, druhé zajatie Maďarmi, väznenie v Satoraljaújhely, v Košiciach i v rakúskom Kai-

sersteinbruchu. Odpor k vojne vyjadril vo viacerých románoch. Čo všetko sa skrýva v človeku, ktorý vždy verejne vystupoval priamo, nebál sa žiadneho režimu aj za cenu perzekúcií a zákazu publikovania? „Mal som prístrihnuté pierka, aby som vysoko nelietal,“ spomína v jednom rozhovore, ale to mu neprekážalo, pretože „aj vinič strihajú preto, aby rodil šťavnatejšie hrozno“. Jemu však „nielen pierka pristihli, ale krídla zlomili a vinič vyťali, aby som už nikdy nelietal, a raneného hodili na smetisko dejín literatúry, aby som tam hľadal stratené zrníčko slobody cti“, hodnotil v roku 1968 svoje postoje. Pre nekonformné názory bol diskriminovaný aj s rodinou. Nesmel publikovať a nemohol získať ani primerané zamestnanie. Zamestnať sa mu podarilo až v roku 1973, keď sa stal pracovníkom Ústredia ľudovej umeleckej výroby, kde zostal až do roka 1979.

Ani v pokročilom veku sa nebál rebelovať. Ako jeden zo sedemdesiatich šiestich významných slovenských osobností, ktoré sa rozhodli v roku 2007 verejne vyjadriť svoj nesúhlas so smerovaním Slovenského rozhlasu, v jednom zo svojich verejných vystúpení na túto tému povedal: „Sme svedkami, ako naše slovo sa do rozhlasu dostáva čím ďalej tým menej. Bolo mi až do plaču, ako z rozhlasu sú spisovatelia doslova vyhánaní.“

Aký silný musí byť človek, aby odolal pokušeniu ponuky moci a dvakrát (raz priamo a raz v predstihu) odmietol ponuku kandidovať za prezidenta SR so širokou podporou nielen literárnej obce, ale aj politických strán? Naposledy ponuku odmietol v septembri 2008, keď hľadala ĽS – HZDS kandidáta za prezidenta.

„Raz som už takú ponuku dostal a poďakoval som sa za ňu, tentoraz mi zatiaľ nikto takú ponuku nedal, ale aj keby, tak sa za ňu opäť poďakujem. Ja som slovenský spisovateľ, a to mi stačí,“ vyjadril sa v roku 2008 pre Hospodárske noviny. Naopak, jeho podpis bol pod výzvou Kongresu slovenskej inteligencie, ktorá vyzvala slovenskú mládež, občanov SR a vzdelaných patriotov, aby v druhom kole volieb 2009 svojimi hlasmi podporili Ivana Gašparoviča za prezidenta SR.

Po novembri 1989 sa stal čestným predsedom Spolku slovenských spisovateľov a členom Predsedníctva

Matice slovenskej, hoci, ako spomína, štvrt hodinu bol aj predsedom Matice slovenskej. Nahradil Vlada Mináča, ktorý bol odvolaný „vépeenkármi“ z funkcie predsedu. Rýchle si to uvedomil, čo vlastne urobil. „Možno by som bol dôstojným predsedom, ale nie po nedôstojne vyhnanom predsedovi Vladimírovi Mináčovi,“ spomína. Po štvrt hodine sa predsedníctva vzdal a za nového predsedu aj jeho hlasom zvolili Viliama Gruska, ktorý vydržal vo funkcii iba osem mesiacov.

■ PERNÍKOVÉ SRDIEČKO

Naposledy sme sa stretli pri Starej tržnici v Bratislave 22. marca 2007 a potom si sadli do jeho obľúbenej krčmičky na deci červeného vína. Nahral som s pánom Ťažkým asi hodinový rozhovor o jeho publicistickej činnosti.

Bez problémov si spomenul na prvú reportáž, ktorú mu uverejnil banskobystriický Smer v roku 1950, a volala sa Čiernohronci na Šumave, o čiernobalockých presídlencoch. Rád si spomínal na pôsobenie v redakcii Smeny, kam nastúpil v roku 1967, a najmä v denníku Slovenská Republika, hoci nebol interným zamestnancom.

„Vtedy vrcholilo ohováranie Slovenskej republiky, slovenskej štátnosti. A ja som tej dobe paradoxne bol aj rád. Tí, čo nemali radi Slovensko a útočili na ňu, vyprovokovali vo mne všetky možné sily na jej obranu. Napísal som stovky článkov a z tej doby považujem niekoľko článkov za nosných. Napríklad Ústava môjho svedomia, v ktorej som sformuloval v dvanástich bodoch morálne zásady, podľa ktorých sa má správať človek, spisovateľ, novinár, ďalej Slovenský otčenáš, reportáž o stave môjho srdca a duše, článok Balada o vlastnej zrade, esej Zastavte paľbu! Prosím... a potom Skrotenie rieky a Pokorenie človeka na obranu pána Bindera. Písal som s radosťou, pretože publicistika prináša okamžité výsledky – vyjde v novinách na druhý deň, ľudia na článok bezprostredne reagujú, stretnú ma, pochvália... Túto výhodu romány nemajú, hoci aj na ne neraz ľudia reagovali, vždy však až s odstupom po ich vyjdení.“

Za článok, esej, publicistiku, s ktorými sa najviac natrápil a vnútorne popasoval, označil pán Ťažký svoju inauguračnú reč pri udelení čestného titulu doctor honoris causa v roku 2005 na pôde Univerzity Konštantína Filo-

zofa v Nitre. „Nikdy som s touto poctou nepočítal. Vracali sme sa vtedy práve s Jurajom Sarvašom z jednej besedy, keď mi zavolali z Nitry a oznámili mi tento zámer. Musel som sa vnútorne zmobilizovať, pretože táto reč mala byť mojím životným vyznaním. Prepracoval som ju trikrát.“

Na moju otázku, či má prínárodne orientovaný novinár kde uverejniť v súčasnosti svoje publicistické práce, sa trpko usmial.

„Slovenské masmédiá skúpili cudzie živly. Média nie sú v našich rukách, sú zneužívané na ohľupovanie čitateľov a divákov. Vychovávajú ľudí v tom, že čo je slovenské, národné, to je hanbou. Vzniká tu nový fenomén – pocit strachu z vlastenectva...“

Po spoločnej prechádzke po Obchodnej ulici sa zastavil pri predavačovi, ktorý predával v prenosnom stánku perníkové srdiečka. Srdečne sa pozdravili a pán Ťažký sa obrátil na mňa a povedal: „O tomto človeku by si mal písať, pretože rozdáva ľuďom lásku. Laco Ťažký bol maturitnou otázkou, potom dlho nebol, možno už ani nebude, ale láska tá zostane navždy.“

■ MORÁLKA POLITIKY

Laco Ťažký bol nielen uznávaným a znovuobjaveným autorom po roku 1989, vtedy vlastne najväčším žijúcim prozaikom na Slovensku, pritom sám zostal skromným človekom. Svojím postojom dokazoval, že vzťah politiky a morálky bol a, bohužiaľ, stále je na Slovensku neustále pretrvávajúcim problémom.

„Politickí reprezentanti preberajú verejné úlohy za spoločnosť ako celok; disponujú teda zvláštnymi mocenskými prostriedkami. Tieto prostriedky môžu zneužiť vo vlastný prospech a na škodu mnohých. Preto je potrebné neustále dbať o to, aby sa politika vo svojich cieľoch a prostriedkoch udržiavala v rámci platných predstáv o dobre a zle.“

Kolíki zo súčasných politikov sa držia jeho slov a riadia krajinu v zmysle jeho morálnych zásad? Prečo je ich tak málo? Asi je to tým, že o sklbení morálky, etiky a politiky sa píše veľa, ale málo robí v reálnom živote.

Nemôžem sa ubrániť pocitu, že tieto iste dobre mienené slová, pechoriace sa vnútiť nám ideálny stav, sú len zbožným želaním a nemožno ich neporovnávať s realitou slovenskej spoločnosti. Je smutným obrazom morálnej devastácie elit, ak zaplňajú prvé stránky novin politici s vybudovaným slovníkom, kým čestní ľudia sa sťažujú, že nemôžu verejne prezentovať svoje názory. Smutné je to, že jeho slová z roka 2007 platia rovnako na vtedajšiu aj súčasnú politickú garnitúru.

■ ÚPADOK SPOLOČNOSTI

Životným krédom Ladislava Ťažkého boli tieto slová: „Nemáť sa za čo hanbiť, smelo chodiť medzi ľuďmi, niešť si zodpovednosť za svoje činy. Nerobiť zle iným, nezávidieť iným, nesiahat' im na česť. V ničom nepreháňať a najmä nemyslieť si veľa o sebe.“ Lenže bieda morálky slovenskej spoločnosti sa stále pritvrzuje. Časť viny na tom nesú aj niektorí novinári a konzumenti ich názorov. Kým sa na prvých stranách periodík a internetových médií budú objavovať rosníčky, modelky (a iné kvázi celebrity) a morálne autority sa budú prezentovať skromne po kútoch, nič sa nezmení.

Až kým nezmeníme seba.

ČRТА

Paľa Bielika, ktorého stodesiate výročie narodenia sme si pripomenuli 11. decembra, objavil na ochotníckej scéne Karol Plicka a urobil z neho filmového Jánošíka. Bielika však viac ako javisko lákala režisérská robota. Slovenský „Jánošík“ prišiel na svet v Senici pri Banskej Bystrici. V odbornej škole sa naučil obrábať kovy, ale prešiel rôznymi povolaniami – bol montér, predavač i žandár. Volnú chvíľu venoval divadlu. V Mahenovej hre si zahral titulnú úlohu Jánošíka.

Z Jánošíka režisér

Náhoda chcela, že na jednom z predstavení nechýbal známy etnograf a matičiar Karol Plicka, a keďže vedel, že sa režisér Martin Frič pripravuje nakrútiť film o tomto slovenskom legendárnom národnom hrdinovi, do hlavnej úlohy odporučil neznámeho ochotníka Paľa Bielika. Ukázalo sa, že to bola dobrá voľba. Úspešný vstup na filmovú scénu znamenal pre Paľa Bielika okrem iného pozvánku do SND. Na našej najvýznamnejšej divadelnej scéne pôsobil v rokoch 1939 – 1942, ale viac ako javisko ho lákala práca s kamerou. V rokoch 1943 – 1945 pracoval ako režisér krátkych filmov v spoločnosti Nástup. Tak sa spolu s Karolom Krškúcom ocitol v auguste 1944 na povstaleckom území, kde spoločne nakrútili dlhé metre dokumentárnych snímok priamo z povstaleckého frontu.

Postupne prechádzal od dokumentov k režírovaniu celovečerných hraných filmov. Zatiaľ čo v prvom čisto slovenskom filme Varúj! si ešte „iba“ zahral, o rok neskôr v ďalšej povstaleckej snímke Vlčie diery si už vyskúšal aj režisérske schopnosti. Nasledovali filmy Priehrada, Lazy sa pohli a V piatok trinásteho. Už v roku 1955 ho vymenovali Zaslúžilým umelcom. Nasledovali ďalšie divácky úspešné filmy Štyridsaťštyri, Kapitán Dabač, dvojdielny Jánošík, Majster kať a Traja svedkovia. Od roka 1968 sa mohol oprávnené hrdiť titulom Národný umelec.

Herec a režisér Paľo Bielik zomrel v Bratislave 23. apríla 1983.

Jozef SLIACKY

Paľo BIELIK v nezabudnuteľnej kreácii Jánošíka

OČAMI MATIČIARA

Na tlačovom trhu, kde sú samé vraždy, zatýkania, prenasledovania, krivdy – slovom bolesť a nešťastie, možno Slovenské národné noviny kvalifikovať ako ružu v trní. Má málo partnerov, a aj tie komunikačné, vládou kontrolované siete ich blokujú. Minimálne ovplyvňovaním reklamy. Na mediálnom trhu od vzniku prvej ČSR, nehovoriac o Rakúsko-Uhorsku, slovenské národné tlač, hoci trpené, pre-

Ako nám prežiť?

kážajú. Stav nás teda núti, aby sme to ako matičiari pochopili, že od roka 1919 to s matičnou tlačou štát nikdy nemyslel vážne. Len ju trpel. Svetielko sa objavilo krátko po roku 1968; Matičné čítanie však onedlho zaniklo. Z toho vyplýva pre našu matičnú pospolitosť základné uvedomenie si, či a ako chceme prežiť? Svoju úlohu v tomto spĺňajú aj SNN a ďalšie matičné periodiká (Slovenské pohľady, Slovensko, Historický zborník a i.), ktoré opätovne idú zápasit' so štátnou podporou, paradoxne, na území samostatnej Slovenskej republiky!

V ostatnom čase sme ako MO MS dostali z Matice slovenskej cenné balíčky. Vo finančnej kríze aj to niečo stojí. Na požiadavku autor tohto príspevku spolu s vedením MS, ako správca dedičstva po J. Dolanovej spolu s rodinou daryne a amerického advokáta, ktorý veci kontroluje, poskytlí vyše tisíc eur na podporu projektov miestnej a regionálnej kultúry MS v roku 2020. Potrebných dvadsať eur na SNN na rok varí nikoho finančne neukráti. Kto si má uchovať dedičstvo otcov, ak nie matičiari? Dostali sme kalendáre, časopis Hlas Matice – a to nepadlo z neba. Kalendár je cenný, výročia unikátne. Spomeniem len jednu raritu: MS má dve Memorandá národa slovenského (1861, 1991). V prvom zakladatelia MS žiadali od vlády „Okolie“ – začiatok slovenskej nezávislosti, v druhom „plne suverénnu a samostatnú republiku“. Kto teda aj založil podstatu funkcie dnešných ministrov, parlamentu, ak nie starí aj noví matičiari. Už len z tohto dôvodu by mali byť vďační za svoje miesta, prebendy, právomoci, ktorými majú riadiť aj Maticou slovenskou požadovanú a presadenú, nezávislosť a samostatnosť Slovenskej republiky.

Všetky národné tlačové médiá skončili. Ostali jedine SNN, Slovenské pohľady, Slovensko. Slovenské zahraničie má takmer stosedemdesiat rokov svoje noviny a časopisy, vždy ich domáci vedeli podporiť. Nemala by ich mať aj Matica doma? Múdre mu stačí...

Stanislav BAJANÍK,
MO MS v Dunajskej Lužnej

Za Miroslavom BORCOVANOM je na národnom poli hlboká brázda Kráča po vzore Fándlyho ako pilný hospodár

Viliam KOMORA – Foto: archív autora

Inžiniera Miroslava BORCOVANA možno charakterizovať dvoma slovami – horlivý matičiar. Lenže takáto lapidárna, aj keď výstižná charakteristika si vyžaduje rozmeniť na drobné, ak to možno o celožitovnom spoločenskom aktivizme takto povedať.

Mošovský rodák (* 15. 12. 1945) po absolútoriu na VŠP v Nitre zakotvil ako zooteknik na JRD v Kálnici, kde neskôr pôsobil ako predseda MNV a päť funkčných období ako starosta obce. Pri príležitosti šesťstého výročia prvej písomnej zmienky o obci inicioval zostavenie monografie o Kálnici, tiež vybudovanie Slovenského dvojkríža na Ostrom vrchu, včelárskeho náučného chodníka J. M. Hurbana, náučného chodníka Beckov – Kálnica. Podnietil vybudovanie pamätníka J. M. Hurbana, osadenie pamätnej tabule a zostavenie publikácie k stému výročiu prvej svetovej vojny, bol pri zakladaní speváckeho súboru Šípkári, má za sebou bohatú publikačnú činnosť aj o činnosti MO MS v matičných a regionálnych novinách a časopisoch a dlhý by bol výpočet jeho ďalších aktivít už v pozícii predsedu MO MS v Kálnici. Jeho pričinením sa matičná činnosť v obci upriamuje najmä na národnú históriu, kultúru, ľudové tradície a folklór. On sám sa svojimi postojmi a činmi zaradil medzi skutočných vlastencov a významných matičiarov v rámci celého nášho krásneho Slovenska, za čo v uplynulých rokoch získal aj

PROFIL MATIČIARA

Kálnický matičný predseda Ing. Miroslav BORCOVAN

viacero ocenení i zlatú medailu MS. Predseda MS Marián Gešper zablahoželal jubilantovi k sedemdesiatemu piatemu výročiu narodenia

v mene Matice slovenskej, poďakoval mu za dlhoročnú činnosť pri naplnení jej programu, ako i zachovávaní tradícií a odkazu našich predkov. „Zvlášť si ceníme založenie a vysoko kvalitné vedenie Miestneho odboru MS v Kálnici.“

„Veľmi si vážime, že po vzore Juraja Fándlyho sa venujete prednáškam nielen z teoretického, ale aj z oblasti praktického života. Máme v úcte, že podobne ako Fándly vzdelávate ľud v hospodárstve i ovocinárstve. Uvedomujeme si, že v tejto oblasti nie je jednoduché zaujať mladú generáciu, no Vy ste takou osobnosťou, ktorá je v tom pozitívnym príkladom aj pre iných...“ V liste jubilantovi M. Gešper pokračuje: „Do ďalších rokov života Vám želám veľa zdravia, sil a úspechov, ako i mnoho publikovaných článkov v matičných Slovenských národných novinách a iných médiách. Zakončiac slovami Juraja Fándlyho: „Milí Slováci, chceli mať v budúcnosti príkladom aj pre iných...“ Podľa možného spôsobu dopomáhajte k tlačeniu našich kníh.“ píše predseda M. Gešper.

Okrasa a ozdoba slovenského národa a Slovanstva Kostelničakova Slovenská ornamentika

Viliam KOMORA – Foto: NITRAVA – SLAVICA

Vydanie publikácie je venované pamiatke neúnavnej propagátorky Kostelničakovej tvorby PhDr. Anne Kostelničakovej. Autormi textov sú okrem Štefana Leonarda Kostelničaka, ktorý napísal pôvodinu Slovenská Ornamentika, aj Miloš Zverina, autor úvodu, a Sylvia Maliariková, ktorá napísala životopis tohto jedinečného umelca.

Ako začať inak ak nie mottom Štefana Leonarda Kostelničaka: „Ten národ, ktorý kreslenie pestuje práve tak ako čítanie a písanie, bude jedným z najbohatších.“ (Diderot). A môžeme ihneď pokračovať citovaním Š. L. Kostelničaka: „Cvičením ornamentálnej výzdoby dosahuje sa zušľachtovanie ducha a srdca mládeže. Činnou prácou nedáme zahnúť našej ornamentálnej výzdobe, vedome jej vypadnúť ani z programu školy, ale budeme dbať na to, aby sa z pokolenia na pokolenie zachovala. Práca musí byť výplodom duše a srdca.“

Miloš Zverina vyslovuje na úvod vďaka Š. L. Kostelničakovi za precestovanie, zozbieranie a skatalogizovanie ornamentov našich predkov v Slovenskej ornamentike, čo považuje za dielo európskeho významu, s čím sa dá len a len jednoznačne súhlasiť. Kniha vyšla v pôvodnej grafickej úprave, v pôvodnom jazyku s pravopisom z dvadsiatych rokov 20. storočia len s nevyhnutnými zásahmi. Približuje myšlienku na toto knižné vydanie, ktoré sa zrodilo na medzinárodnej konferencii Symbol a orna-

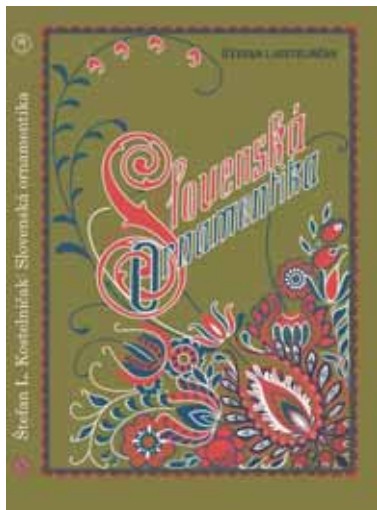
ment v živote Slovanov, konanej v roku 2016 v staroslávnej Nitre pod patronátom občianskeho združenia Slavica. Vtedajšiu výstavu Čaro

RECENZIA

ornamentu: Štefan Leonard Kostelničák poskytl PhDr. Anna Kostelničaková, matičiarka a iniciátorka návratu umelca ornamentistu Š. L. Kostelničaka do pamäti slovenského národa, ktorá nás, žiaľ, opustila v roku 2018 vo veku osemdesiatdeväť rokov.

Sylvia Maliariková pripája životopis Š. L. Kostelničaka (14. 2. 1990 – 19. 9. 1949), pôvod, štúdium a začiatky výtvarnej činnosti. Približuje Kostelničakovo výtvarné štúdium, celožitovnú záľubu v zbierateľstve ľudových ornamentov a jeho vlastnú tvorbu, výstavnú a propagačnú prácu, a to doslovne po celom svete, a aj so vzťahom k Matici slovenskej.

Samotný text Š. L. Kostelničaka Slovenská ornamentika pozostáva z jednotlivých pôvodne publikovaných kníh (boli tri) a tvoria ho state z minu-

losti slovenskej ornamentiky, stručný návod k samostatnej ornamentálnej kombinácii, ku kresbe a k maľbe s priblížením druhov ornamentov, nasleduje doslov a register ukážkových listov.

„Som presvedčený, že každý, kto siahne po tomto diele s láskou k slovenskému svojrázu, nájde v ňom záľubu pre krásu a umenie a praktického radcu a sprievodcu pre štúdium a tvorbu ornamentiky našej, slovenskej. Toto dielo bude veľkým potešením najmä pre našu mládež, ktorej ho s láskou venujem,“ zakončuje Š. L. Kostelničák vlastný text.

Ako to už býva u vydavateľa Miloša Zverinu dobrým a ušľachtilým zvykom, kniha je bohatá, príjemne a veľmi vkusne ilustrovaná, má kvalitný papier a väzbu. Zvyšuje to jej hodnotu, ako aj možnosť hodnotného darčeka.

PRIPOMÍNAME SI

23. januára
– pred sto štyridsiatimi rokmi piatimi rokmi zomrel básnik, prozaik, dramatik, historik, novinár, evanjelický a neskôr rímskokatolícky kňaz a teológ Jonáš Záborský (1812 – 1876); autor klasicistických básnických skladieb (Žehry, Vstupenie Krista do Rája), satirických próz (Faustiáda, Sofránkovci, O siedmich vojvodoch maďarských, Chruňo a Mandragora, Frndolina) či humoresiek (Dva dni v Chujave, Kulifaj)

– pred osemdesiatimi rokmi zomrel maliar, fotograf, etnograf a dramatik Pavol Sochán (1862 – 1941); patril k našim najvýznamnejším fotografom, venoval sa najmä dokumentárnej fotografii, v ktorej zachytil dobovú podobu viacerých slovenských miest a dedín

– pred tridsiatimi rokmi zomrel scenárista a dramaturg Tibor Vichta (1933 – 1991); v roku 2000 ho novinári a kritici zvolili za nášho najlepšieho scenáristu storočia in memoriam

24. januára
– pred sto dvadsiatimi rokmi sa narodil filozof a hudobný kritik Svätopluk Štúr (1901 – 1981); predstaviteľ kritického realizmu, vychádzal z Bergsona, najmä však z Croceho a Masaryka, zaoberal sa aj estetikou, dejinami filozofie a logikou

26. januára
– pred sto pätnástimi rokmi sa narodil brigádny generál Ján Golian (1906 – 1945); významný predstaviteľ SNP, počas druhej svetovej vojny štábný dôstojník vojnovéj Slovenskej armády

27. januára
– pred sto desiatimi rokmi zomrel spisovateľ Anton Bielek (1857 – 1911); písal básne, no neskôr sa venoval próze z dedinského prostredia, v ktorej vyjadroval svoje národné ctenie

– pred tridsiatimi rokmi zomrel básnik Miroslav Válek (1927 – 1991); bývalý dlhoročný minister kultúry, v tvorbe sa prejavuje vlastnou metaforickosťou, básne sú viacvýznamové, viacrozmerne, lyrika má melancholický nádych, poníma ju inak, rozoberá intímnu ľudskú lyriku, odsudzuje druhú svetovú vojnu a fašizmus

29. januára
– pred deväťdesiatimi rokmi piatimi rokmi zomrel lekár a hudobný skladateľ Miloslav Francisci (1854 – 1926), syn Jána Francisciho-Rimavského, autor prvých slovenských operiet Bohatieri veselej družiny, Astra, V cigánskom tábore

Ludovít KUSAL

vydavatel.sk

SLOVAKIA | ONLINE

.tasr.

ČITATELSKÁ SŤAŽ

V minulom roku sme viackrát písali o filiálnom pracovisku Vihorlatskej hvezdárne v Humennom v Kolonickom sedle a o Parku tmavej oblohy. A práve na to bola zameraná naša otázka v SNN č. 49. Správne odpovedali všetci tí, čo odpovedali v tomto duchu a uviedli, že Kolonické sedlo s pracoviskom spomednej hvezdárne sa nachádza pod Poloninami. Spomedzi správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Vanesa Babjáková, Spišská Stará Ves; Andrej Rumančík, Trenčín; Filip Sopúch, Martin.

• V týchto SNN publikujeme obsiahlu analýzu poľsko-ruských vzťahov od nášho spolupracovníka Martina Jarinkoviča. Pripomína dôležitý medzník, ktorého sté výročie bude 18. marca. Ako sa v histórii označuje podpis dohody medzi obnoveným poľským štátom a sovietskym Ruskom? Vaše odpovede čakáme týždeň na známych redakčných kontaktoch. Úspešných vyžrebovaných riešiteľov kvízu odmeníme knižnými cenami.

(se)

Dvojtyždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupca šéfredaktora Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811. Tlač Neografia, a. s., Martin. Rozširuje Slovenská pošta, a. s., Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián Gešper, Marek Hanuska, Jaroslav Chovancec, Štefan Martinkovič, Veronika Grznárová, Ján Jankovič, Viliam Komora, Ján Seman, Peter Štrelinger. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbécká 4, P. O. BOX 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranicna.tlac@splosta.sk. Ročné predplatné 20 €, v ČR 20 € + 35 € poštovné, Európa 67 €, ostatný svet 88 USD. Neobjednané rukopisy a fotografie e nevracame. MČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.